

Univerzita Karlova

Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Geografie

Studijní obor: Regionální a politická geografie

Bc. Michal Koníček

Projevy a determinanty podpory populistických radikálně pravicových stran v odlišném socio-kulturním prostředí: komparace Česka a Dánska

Rhetorics and determinants of support for populist radical right parties in different socio-cultural environments: a comparison of the Czech Republic and Denmark

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Martin Lepič

Praha, 2020

Poděkování

Ti, kteří se přičinili na vyhotovení této práce, jsou si, doufám, dobře vědomi mé vděčnosti. Věřím, že mi odpustí, když zde jejich jméno figurovat nebude. Tato práce byla napsána v průběhu pandemie covidu-19, která zastihla moderní svět nepřipravený a přinutila lidstvo zpomalit, čímž paradoxně přispěla k dokončení této práce. Poděkování tak patří těm, kteří v jejím průběhu nasazovali své zdraví a pomáhali zachraňovat životy. Děkuji.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu

V Praze dne 20. 5. 2020

.....

Bc. Michal Koniček

Abstrakt

Tato diplomová práce zkoumá vhodnost generalizace stran populistické radikální pravice (PRRP). Ta se v posledních letech úspěšně prosazuje na politické scéně států Evropy. Na příkladu „nového“ hnutí Svoboda a přímá demokracie (SPD) a již etablované Dánské lidové strany (DF) jsou pozorovány rozdíly v předvolební rétorice a programech stran, které jsou zapříčiněny stářím stran, a také odlišným historickým vývojem zemí, kde strany působí. Historický kontext se podepsal na jejich politickém prostředí, a proto existují důvodné pochybnosti o generalizování PRRP. Především v případě postkomunistických států, které po letech útlaku musely projít procesem transformace, který se netýkal pouze ekonomických otázek. Práce vychází z Lipsetovy a Rokkanovy teorie konfliktních linií, přičemž se pokouší potvrdit jejich existenci v daných státech, a to konfliktní linii ekonomickou, náboženskou, centrum – periferie a město – venkov. K tomu v analýze pomáhá zahrnutí šesti faktorů. Vícenásobná lineární regresní analýza testovala, jaké z nich (socio-kulturní, socioekonomické, demografické) měly statisticky významnou souvislost s volbou PRRP, čímž měla přispět ke zpřesnění definice voliče stran populistické radikální pravice, s důrazem na rozdíly mezi Českem a Dánskem. Někteří autoři přisuzují zvýšenou pravděpodobnost volby PRRP v případech významných krizí. Analyzované volby se proto vztahovaly k období, kdy v Evropě probíhala tzv. migrační krize (parlamentní volby v Dánsku 2015 a 2017 v České republice). Socio-kulturní faktory se v daných zemích projevovaly různě a mezi některými existovaly samostatné vztahy, které se ve výsledku mohly projevit ve volbě PRRP. V případě Dánska se jednoznačně potvrdila přítomnost konfliktní linie město – venkov. Volba SPD se výrazněji nelišila v hustě zalidněných oblastech od těch s menší hustotou zalidnění v oblastech vysoké/nízké volební podpory hnutí. Přítomnost konfliktní linie město – venkov se na rozdíl od Dánska v případě ČR nepodařilo jednoznačně prokázat. Nejvíce s volební podporou souvisel socioekonomický faktor míry nezaměstnanosti, jehož pomocí se v případě ČR jednoznačně podařilo určit přítomnost ekonomické konfliktní linie. Jako specifický region v zemi se ukázal být Ústecký kraj a jeho okolí. Pro kraj se potvrdil teoretický předpoklad dříve prosperující průmyslové oblasti, kde zánik tohoto odvětví, znamenal úbytek pracovních pozic, což částečně zdůvodňuje zvýšenou volební podporou PRRP v něm. Zatímco socioekonomický faktor nezaměstnanosti potvrdil teoretický předpoklad prokazatelné souvislosti s volbou

DF i SPD jakožto reprezentantů PRRP, tak druhý faktor, který k volbě té či oné strany přispíval, byl odlišný. Na volbě DF se prokazatelně podílel faktor náboženství a potvrdil existenci náboženské konfliktní linie (která se méně výrazně projevila i v ČR). S volbou SPD se paradoxně ukázala souvislost v okresech s nízkým podílem cizinců. Práce tak potvrdila, že krize se doopravdy na volbě komparovaných stran pozitivně projevila. Obě strany zaznamenaly v analyzovaných volbách úspěch. Potvrdil se vliv odlišného historického vývoje, a to jak v předvolební rétorice stran, tak ve vnímání přítomnosti cizinců v zemi.

Klíčová slova: DF, euroskepticismus, migrace, nacionalismus, populistická radikální pravice, SPD, volby, xenofobie

Abstract

This diploma thesis examines the suitability of generalization of the populist radical right parties (PRRP). In recent years, these parties have succeeded on the political scene of many European countries. Using the example of "new" Svoboda a přímá demokracie (SPD) political party and the established Danish People's Party (DF) it shows the differences in the party pre-election rhetoric and program, which are brought about by parties' age as well as by different historical developments in the respective countries. The historical context has affected contemporary political environment and, therefore, there are reasonable doubts about the generalization of the PRRPs. This is especially the case of post-communist countries, which, after years of oppression, had to go through a process of transformation that involved not only economic issues. This thesis is based on the Lipset's and Rokkan's cleavages theory, while it tries to confirm its existence in the given states, namely the economical, the religious, the center – periphery and the urban – rural cleavage. The inclusion of six tested factors in the analysis helps to do this. The multiple linear regression analysis tested which factors (the factors are socio-cultural, socio-economic, and demographic factors) have a statistically significant relationship with the PRRPs election support, which was supposed to contribute to the clarification of the definition of the PRRPs party voters emphasis on the differences between the Czech Republic and Denmark. Some authors attribute the increased probability of choosing PRRPs to the times of significant crises. The analyzed elections are therefore selected from the period when the so-called migration crisis was taking place in Europe (parliamentary election in Denmark in 2015 and in the Czech Republic in 2017). Socio-cultural factors manifested differently in respective countries, and there were separate relations between some of them, which could result in the choice of the PRRP. In the case of Denmark, the presence of the urban – rural cleavage was confirmed. The choice of SPD did not differ significantly between densely populated areas and those with a lower population density in terms of a high / low electoral support for the party. In the case of the Czech Republic, the presence of the urban – rural cleavage is not clearly demonstrated. The socio-economic factor of the unemployment rate was mostly related to electoral support, with the help of which it was clearly possible to determine the presence of the economic conflict line in the case of the Czech Republic. The Ústí nad Labem region proved to be a specific region within the

country. The theoretical assumption of a previously prosperous industrial area was confirmed for this region, where the demise of this sector meant a loss of jobs, which partly explains the increased electoral support of the PRRP. While the socio-economic factor of unemployment confirmed the theoretical assumption of a relationship with the choice of DF and SPD as representatives of the PRRP. The second factor that contributed to the choice of one party or another was different. The factor of religion affected the election support for DF and confirmed the religious cleavage (which was significantly less reflected in the Czech Republic). Paradoxically, there was a connection with the choice of SPD in districts with a low proportion of foreigners in a district. The analysis thus confirmed that the crisis had a positive effect on the choice of the compared parties. Both parties were relatively successful in the analyzed elections. The effect of different historical developments was confirmed, both in the pre-election rhetoric and in the perception of the presence of foreigners in the country.

Key words: DF, elections, euroskepticism, migration, nationalism, populist radical right, SPD, xenophobia

Obsah

Seznam použitých zkratk	10
Seznam obrázků	11
Seznam tabulek	12
1. Úvod	13
2. Data a metodika	22
2.1. Data předvolební rétoriky	22
2.2. Data sledovaných faktorů a volebních výsledků	23
2.3. Korelační a lineární regresní analýza	27
3. Teorie	30
3.1. Konfliktní linie	30
3.2. Charakteristiky populistické radikální pravice	35
3.3. Postkomunistické vs. Západoevropské politické prostředí	39
4. Historický vývoj stran a předvolební prostředí	44
4.1. FrPd a vznik DF	44
4.2. Předvolební politické prostředí v Dánsku a volby 2015	45
4.3. Úsvit a SPD	46
4.4. Předvolební politické prostředí v ČR a volby 2017	46
5. Analýza předvolební rétoriky	48
5.1. Kampaň na sociálních médiích a program DF	48
5.2. Kampaň na sociálních mediích a program SPD	53
5.3. Rozdíly programů stran a jejich předvolební rétoriky	60
6. Analýza volebních výsledků a pozorovaných proměnných	65
6.1. Volební podpora DF	68

6.1.1	Vztah testovaných faktorů s volbou DF.....	71
6.1.2	Vliv hustoty zalidnění, vztahy mezi proměnnými	73
6.1.3	Vliv faktoru míry nezaměstnanosti na volbu DF	74
6.1.4	Vliv faktoru cizinců na volbu DF	78
6.1.5	Vliv faktoru kriminality na volbu DF	80
6.1.6	Vliv faktoru náboženství na volbu DF	81
6.1.7	Vliv faktoru obyvatel starších 65 let na volbu DF	83
6.2.	Souhrn analýzy testovaných faktorů, Dánsko	85
6.3.	Volební podpora SPD.....	86
6.3.1	Vztah testovaných faktorů s volbou SPD	89
6.3.2	Vliv hustoty zalidnění a vztahy mezi proměnnými	91
6.3.3	Vliv faktoru míry nezaměstnanosti na volbu SPD.....	93
6.3.4	Vliv faktoru cizinců na SPD	95
6.3.5	Vliv faktoru kriminality na volbu SPD.....	97
6.3.6	Vliv faktoru náboženství na SPD.....	99
6.3.7	Vliv faktoru obyvatel starších 65 let na volbu SPD.....	101
6.4.	Souhrn analýzy testovaných faktorů, Česko	103
7.	Interpretace výsledků	105
7.1.	Nejvýznamnější faktory u volby SPD a DF.....	105
7.2.	Výsledky ve vztahu k určeným hypotézám.....	106
8.	Závěr	108
9.	Seznam použité literatury	113
9.1.	Zdroje dat:	116
9.2.	Internetové zdroje:.....	117
9.3.	Přílohy	119

Seznam použitých zkratek

AfD – Alternativa pro Německo (Alternative für Deutschland)

ČR – Česká republika

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

ČT – Česká televize

DF – Dánská lidová strana (Dansk Folkeparti)

DKF – Konzervativní lidová strana (Det Konservative Folkeparti)

EU – Evropské unie

FN – Národní fronta (Front national)

FPÖ – Svobodná strana Rakouska (Freiheitliche Partei Österreichs)

FrPd – Strana Pokroku (Fremskridtspartiet)

KSČ – Komunistická strana Československa (1921–1990)

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy (1990–po současnost)

LN – Liga Severu (Lega Nord)

ODS – Občanská demokratické strana

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)

PRRP – populistické radikálně pravicové strany (Populist radical right parties)

RN – Národní sdružení (Rassemblement national)

SD – Švédští demokraté (Sverigedemokraterna)

SPD – hnutí Svoboda a přímá demokracie

Seznam obrázků

<i>Obr. 1: Hustota zalidnění Dánsko</i>	25
<i>Obr. 2: Hustota zalidnění ČR</i>	26
<i>Obr. 3: Kompilace používané v předvolebních příspěvcích DF</i>	48
<i>Obr. 4: Kompilace DF</i>	50
<i>Obr. 5: Kompilace DF</i>	50
<i>Obr. 6: Kompilace DF</i>	51
<i>Obr. 7: Kompilace DF</i>	51
<i>Obr. 8: Satirická fotomontáž</i>	57
<i>Obr. 9: Volební plakát SPD s předsedou hnutí</i>	57
<i>Obr. 10: Kompilace DF</i>	61
<i>Obr. 11: Předseda Pirátů</i>	61
<i>Obr. 12: Regiony Dánska</i>	65
<i>Obr. 13: Kraje Česka</i>	66
<i>Obr. 14: Odchylnka od průměrného zisku hlasů DF v procentních bodech</i>	68
<i>Obr. 15: Odchylnka od průměrného zisku hlasů DF v procentních bodech, detail</i>	69
<i>Obr. 16: Souvislost hustoty zalidnění s volbou DF</i>	71
<i>Obr. 17: Souvislost míry nezaměstnanosti s podílem cizinců</i>	74
<i>Obr. 18: Souvislost míry nezaměstnanosti s podílem cizinců, obce Dánska</i>	75
<i>Obr. 19: Faktor míry nezaměstnanosti, Dánsko</i>	76
<i>Obr. 20: Faktor míry nezaměstnanosti, detail regionu Hovedstaden a sever Sjællandu</i> .	77
<i>Obr. 21: Faktor cizinců, Dánsko</i>	78
<i>Obr. 22: Souvislost podílu cizinců s volbou DF</i>	79
<i>Obr. 23: Faktor kriminality, Dánsko</i>	81
<i>Obr. 24: Faktor náboženství, Dánsko</i>	82
<i>Obr. 25: Souvislost podílu věřících s podílem hlasů DF</i>	83
<i>Obr. 26: Faktor obyvatel starších 65 let, Dánsko</i>	84
<i>Obr. 27: Odchylnka od průměrného zisku hlasů SPD v procentních bodech</i>	87
<i>Obr. 28: Souvislost hustoty zalidnění s volbou SPD</i>	89
<i>Obr. 29: Faktor míry nezaměstnanosti, Česko</i>	93
<i>Obr. 30: Souvislost míry nezaměstnanosti s volbou SPD</i>	94

<i>Obr. 31: Faktor cizinců, Česko</i>	95
<i>Obr. 32: Souvislost podílu cizinců s volbou SPD</i>	96
<i>Obr. 33: Faktor kriminality, Česko</i>	98
<i>Obr. 34: Souvislost podílu trestných činů s volbou SPD</i>	99
<i>Obr. 35: Faktor náboženství, Česko</i>	100
<i>Obr. 36: Souvislost podílu věřících s volbou SPD v ok</i>	101
<i>Obr. 37: Faktor obyvatel starších 65 let, Česko</i>	102
<i>Obr. 38: Souvislost podílu obyvatel starších 65 let s volbou SPD v okresech</i>	103

Seznam tabulek

<i>Tab. 1: Čtyři konfliktní dimenze</i>	32
<i>Tab. 2: Hledaná témata v analyzovaných příspěvcích DF (%)</i>	49
<i>Tab. 3: Hledaná témata v analyzovaných příspěvcích SPD (%)</i>	54
<i>Tab. 4: Orientační hodnoty testovaných faktorů, Dánsko</i>	67
<i>Tab. 5: Orientační hodnoty testovaných faktorů, Česko</i>	67
<i>Tab. 6: Volební podpora DF v nejhustěji a nejméně zalid. obcích, podíl věřících.</i>	70
<i>Tab. 7: Koeficienty pro volbu DF</i>	72
<i>Tab. 8: Koeficienty pro volbu DF, druhý model</i>	73
<i>Tab. 9: Korelace proměnné hustoty zalidnění s ostatními proměnnými, Dánsko</i>	73
<i>Tab. 10: Volební podpora SPD v nejhustěji a nejméně zalid. okresech, podíl cizinců.</i> ...	88
<i>Tab. 11: Koeficienty pro volbu SPD</i>	90
<i>Tab. 12: Koeficienty pro volbu SPD, druhý model</i>	91
<i>Tab. 13: Korelace proměnné hustoty zalidnění s ostatními proměnnými, Česko</i>	91

1. Úvod

V evropských státech se již několik desetiletí prosazují populistické radikálně pravicové strany (dále jen PRRP). Anti-imigrační Alternativa pro Německo (dále jen AfD) má v Německém spolkovém sněmu 92 (ze 709) mandátů, Dánská lidová strana (DF) má v dánském parlamentu aktuálně 16 (179) mandátů, Svobodná strana Rakouska (FPÖ) má v Národní radě 32 (183) mandátů (a to i přes nedávné nelichotivé kauzy¹), italská Liga² má v Poslanecké sněmovně 124 (630) mandátů. Ve Francii má nacionalistické Národní sdružení (RN³) 8 (577) mandátů v Národním shromáždění. Předsedkyně RN Marine Le Penová v roce 2017 neúspěšně kandidovala na post prezidentky Francie, když ve druhém kole obdržela podíl 33,94 % hlasů (The Guardian 2017). Švédští demokraté (SD) mají 63 (349) mandátů ve švédském parlamentu a v neposlední řadě mají zastoupení PRRP i v Česku. V posledních parlamentních volbách (2017) zaznamenalo úspěch hnutí Svoboda a přímá demokracie (SPD), když získalo 10,64 % hlasů a tím 22 mandátů (ČSÚ 2017). Jádrem společné ideologie PRRP je státní etnický nacionalismus, autoritářské sklony a populismus. Strany ve své rétorice nabádají k ochraně národa, státních hranic, národní kultury a ekonomiky. Zároveň se liší témata stran, kterými oslovují své voliče, dle aktuálního kontextu v konkrétních státech. Polarizující populistická proti-evropská a anti-imigrační rétorika se podepsala i na odchodu Velké Británie (tzv. Brexit) z Evropské unie (EU) (Inglehart a Norris 2016). Nejedná se pouze o Evropu, i ve Spojených státech amerických došlo ke zvolení populistického prezidenta Donalda Trumpa známého svým anti-imigračním postojem. Množství literatury na toto téma neustále roste (Mudde 2013, Kyung 2015, Pirro 2015, Spierings a Zaslove 2017). Tato práce se zaměřuje na zkoumání dvou politických stran, které spadají do charakteristiky PRRP – těmi jsou SPD za Českou republiku a Dansk Folkeparti za Dánsko. Lze totiž předpokládat, že existuje rozdílnost mezi PRRP působícími v postkomunistických státech a ve státech západní Evropy. Odlíšný historický vývoj v daných státech měl dopad na politické prostředí a voliče v zemi.

¹ V Rakousku musely být v roce 2019 předčasné volby poté, co se rozpadla vládnoucí koalice kvůli inkriminujícímu videu, které zachycovalo předsedu strany Heinz-Christiana Stracheho, jak se domlouvá na výpomoci v předvolební kampani v roce 2017 výměnou za zajištění státních zakázek soukromému investorovi. Skandál znamenal pro stranu propad o 20 mandátů (ČT24 2019).

² Do roku 2018 strana působila pod názvem Lega Nord (se zkratkou LN).

³ Do roku 2018 strana působila pod názvem Národní fronta (Front National se zkratkou FN).

Na což upozorňoval například Lars Rensmann (2003, s. 118), který tvrdí, že „analýza východoevropského postkomunistického nacionalismu je obzvláště zajímavá ve světle pokročilých teorií ohledně krajní pravice, které jsou převážně založeny na specifických empirických podmínkách v západních postindustriálních společnostech – podmínky, které se na Východní Evropu vztahují jen částečně.“ Pomocí jejich srovnání je cílem této práce ověřit, zdali je generalizace PRRP vhodná, pojí-li strany silný společný ideologický rámec a vyskytují-li se společné prvky ve všech případech. Jsou-li strany vnitřně odlišné, liší-li se jejich voličská základna a její prostorové rozložení, případně jaké jsou mezi nimi další rozdíly.

Česká SPD je v této práci představitelem PRRP z postkomunistických států. Značí se silným euroskepticismem, cílícím na nacionalismus obyvatel země. Hnutí založil jeho aktuální předseda Tomio Okamura poté, co byl vyloučen z jím též založeného hnutí Úsvit-Národní koalice (Úsvit). Úsvit se původně prezentoval jako antisystémový. V kampani do Evropského parlamentu v roce 2014 k tomu přidal anti-imigrační rétoriku, aby těžil z období medializace zvýšeného počtu příchozích migrantů do Evropy v důsledku Arabského jara a následné občanské války v Sýrii. Svůj anti-imigrační postoj si Okamura přenesl i do nově založeného SPD⁴, kde splňuje roli „charismatického lídra“. V předvolebním období (v roce 2017) se těšil značné popularitě. Prezentoval se jako „hlas lidu“, zabýval se tématy, která zmobilizovala část českého elektorátu, například: snížení podpory těm, kteří údajně zneužívají sociální systém, potenciální hrozbou příchozích migrantů (z ekonomického i kulturního hlediska), zvýšením důchodů, zavedením přímé demokracie (např. v podobě referend) a omezením byrokracie. Těžil i z pocitu nespravedlnosti některých voličů. Jako prevenci zkorumpovaných politiků chtěl prosadit jejich hmotnou a trestní zodpovědnost. Vracel se k privatizaci v 90. letech, která probíhala zkraje transformace z centrálně řízené ekonomiky k tržnímu hospodářství po sametové revoluci (1989). Při této transformaci se někteří jedinci snadno obohatili, proto stále existuje předmět nespravedlnosti, který v některých přetrvává.

Ke komparaci jsem cílil na PRRP, která působí v socio-kulturně odlišném prostředí s jinými tradicemi, a která je oproti mladší SPD ve své zemi již etablovaná. Výběr strany

⁴ Hnutí bylo založeno 2. června 2015.

k porovnání z těch, které patří k vyspělým ekonomikám Západní Evropy, jsem zúžil zaměřením se na Severské země. Stejně jako u ČR se jedná o sociální státy s parlamentní demokracií (i když jsou to státním zřízením kromě Finska konstituční monarchie), podobné počtem obyvatel (oproti velkým státům Západní Evropy). Dalším důvodem byl fakt, že po volbách v Dánsku v roce 2015 bylo pravděpodobné, že ve třech ze čtyř Severských zemí bude ve vládnoucích koalicích PRRP poprvé od roku 1945 (Deloy 2015). Z daných států jsem vybíral ten, který má podobné podmínky jako ČR. Vyřadil jsem Norsko, které není součástí EU a Finsko, ve kterém se jako měna používá Euro, a to z toho důvodu, že je přijetí této měny též předmětem diskuze a SPD jejím odmítáním oslovuje potencionálního voliče. Hustotou zalidnění se ČR (134 obyv./km²) nejvíce podobá Dánsko (131 obyv./km²), což je, vzhledem k analýze použité v práci, příhodné. Podobné je i rozložení obyvatelstva a stejně jako v ČR má aglomerace hlavního města Dánska výsadní postavení v zemi. Proto jsem dal před Švédskými demokraty (strana založena v roce 1988) přednost té nejstarší PRRP z daných států, a pro tuto práci vybral DF – stranu, jejíž počátky lze datovat k roku 1972. Tehdy strana působila pod jiným názvem – Strana Pokroku (FrPd), kde působila zakladatelka DF⁵ Pia Kjærsgaardová. Ve volbách do dánského parlamentu v roce 2015 zaznamenala DF velký úspěch, byla pravicovou stranou s největším počtem hlasů. Její předvolební kampaň byla postavena na kritice EU a na anti-imigrační rétorice. Mimo jiné strana ve své kampani kritizovala představitele vládnoucího „červeného bloku“ v čele s premiérkou Helle Thorning-Schmidtovou. Straně pomohla i obměna jejího hlavního představitele. Kristian Thulesen Dahl, který v předsednictví strany nahradil Piu Kjærsgaardovou, byl elektorátem považován za velice důvěryhodného politika s dojmem vynikajícího odborníka na ekonomické otázky. Podařilo se mu oslovit širší elektorát než jeho předchůdkyni. Ta s dalšími představiteli strany pokračovala v anti-imigračních, proti EU a nacionalistických postojích.

Na rozdíl od Západní Evropy prošla česká politická scéna jiným historickým vývojem zapříčiněným vládou jedné strany. Komunistická strana Československa (KSČ) diktovala vývoj naší země od roku 1948, nikoliv jen z ekonomického a hospodářského hlediska. Strana určovala, co se smí a nesmí a případným oponentům komplikovala život

⁵ Strana byla založena 6. října 1995.

potlačováním základních lidských práv a svobod. I období, které nastalo poté, s sebou neslo další úskalí, kdy bylo potřeba již zmíněné ekonomické transformace, a i to mělo své vítěze a poražené. Z toho pramení různé následky, které silně ovlivňují politické preference a smýšlení obyvatel dodnes. Přibližně čtyřicetiletá nepřetržitá lživá propaganda všemocné KSČ u občanů (zcela právem) vybuďovala nedůvěřivost vůči státu. Tato nedůvěřivost ve vládní instituce v občanech postkomunistických zemích přetrvávala.

V zemích, kde obyvatelstvo chová nejnižší důvěru k politickým stranám a demokratickým institucím, se občané málo politicky angažují, a tím pádem chybí dostačující kontrola nad politiky, což je příhodným prostředím pro korupci (Vodička 2016). Korupce důvěře v politiky, vládu a justici nepřidává, a jestliže toto prostředí dlouhodobě přetrvává, tak roste i nedůvěra občanů, zdali má jejich voličské chování nějaký zásadní dopad. Tato nedůvěra a skepse se pak v průběhu let odráží i na stabilitě vlád. Vodička (2016) poukazuje na permanentně nižší volební účast ve východních zemích EU, stejně jako ve východním Německu než v etablovaných demokraciích, a upozorňuje na to (s. 98), že „v Německu došlo v období 1990–2014 sedmkrát ke změně vlády, vždy po ukončení regulérního volebního období. V Lotyšsku se vyměnila vláda za stejnou dobu více než dvakrát častěji, 15x. V České republice podobně, 13x“ a fakt, že „průměrná doba jedné vlády obnáší ve východních zemích EU pouze 2,4 roku“. Na rozdílnost vývoje mezi elektorátem v postkomunistických zemích a voliči, kteří zažili pouze volby svobodné, upozorňují i další autoři – např. Allen 2017. Ten ve své práci vytyčil čtyři základní rozdíly mezi elektorátem v těchto dvou oblastech s historicky odlišným vývojem. Tato problematika by měla být dále zkoumána, aby rozdíly mezi "Východními" a "Západními" PRRP byly identifikovány tak, aby nedocházelo k potenciálně chybné generalizaci.

Tato práce se při komparaci dvou PRRP zaměřuje na důležitý prvek, a tím je komunikace politických stran s potenciálními voliči skrze sociální sítě na internetu v rámci předvolebních kampaní. Tento způsob získávání podpory je, dle mého názoru, čím dál tím důležitější, jelikož koresponduje s dobou moderních technologií, kdy se sem předvolební kampaně do určité míry přesunuly z ulic, a to nejen pro mladší generace voličů. Přesun volebních kampaní s sebou nese nové předvolební metody, ale i různá nebezpečí (např. šíření dezinformací). S manipulativními dezinformacemi se ve volebních kampaních

cíleně pracuje v neprospěch opačného „tábora“. Z marketingového hlediska není důležité, zdali je nějaká informace pravdivá. Důležité je, zdali na tuto informaci dotyčný volič slyší, a jestli dané straně dá svůj hlas. Jedná se o nepoctivou praktiku, které se některé strany neštítí, a jejímž účelem je získání ekonomického a mocenského prospěchu.

Komparace stran je provedena analýzou (1) používané rétoriky v předvolebním období na jejich oficiálních sociálních sítích a obsahem jejich programů a analýzou (2) prostorového rozložení volebních výsledků a podmiňujících faktorů, které k výsledkům strany přispěly. Analýza volebních programů komparovaných stran a jejich oficiální předvolební rétoriky používané na sociálních sítích se pokusí potvrdit Allenův (2017) teoretický předpoklad tím, že se jím určené čtyři rozdíly (viz kap. 3.3.) mezi stranami v postkomunistických a západních zemích projeví již v jejich politickém marketingu. Dále by se měla projevit rozdílnost vývojové fáze PRRP, kterou prezentuje Mudde (2007), zapříčiněná stářím strany. Nová strana má u prvních voleb šanci oslovit větší spektrum lidí, jelikož cílí na voliče nespokojené se stávající situací. K jejímu prospěchu slouží to, že může kombinovat větší množství témat a fakt, že z hlediska voliče ještě nemůže být negativně spojovaná s působením ve vládě, zatímco starší strana o tuto prvotní výhodu již přišla, a proto musí najít způsob, jak oslovit voliče nové, tudíž nemůže být názorově tak vyhraněná. Analýza by měla potvrdit následující hypotézu:

1. Volební programy a předvolební rétorika komparovaných stran se shodují v charakteristikách PRRP. Zároveň ale obsahují rozdílná témata, kvůli vývojové fázi PRRP a odlišnému historickému vývoji země, ve které se strana nachází.

Dalším z cílů práce je určit přímé i nepřímé faktory, které mohou mít vliv na volbu PRRP. Mezi katalyzátory této volby Mudde (2007) řadí vnímání migrace, proto se práce zaměřuje na volební výsledky z období migrační krize. Pro DF jsou to výsledky z parlamentních voleb v roce 2015 (ačkoliv v roce 2019 v Dánsku proběhly volby další) a pro SPD jsou to výsledky z voleb v roce 2017. Prostorová analýza volebních výsledků určí oblasti s největší volební podporou těchto stran, a to na úrovni okresů ČR (77) a na úrovni obcí Dánska (98). Důvodů k migraci může být několik. Od válečného stavu v zemi, kde daný člověk žije počínaje, a například vyhlídkou ekonomicky lepšího života konče. Častým cílem jsou bohaté státy Západní Evropy. Tamní obyvatelé proto mají s imigranty více

zkušeností, a to i negativních, čehož PRRP využívají ve své rétorice. Proto by v těchto státech mohl být (v případě potvrzení negativních dopadů přítomnosti cizinců) negativní postoj místních proti nim větší⁶. Dle Allenovy (2017) teorie je ve státech Západní Evropy větší korelace mezi podílem cizinců a volbou PRRP nežli ve státech postkomunistických. To ovšem neznamená, že tam nutně musí být volební podpora PRRP větší. Vycházím proto z předpokladu, že oblasti s velkým množstvím cizinců⁷ by měly vykazovat větší volební podporu PRRP. Vzhledem k tomu, že větší podíl registrovaných cizinců žil v komparovaných volebních obdobích v Dánsku, měla by se potvrdit následující hypotéza:

2. Závislost mezi podílem cizinců a volbou PRRP je větší v případě DF.

Dle teoretického předpokladu Lipseta a Rokkana (1967) by měla existovat ekonomická konfliktní linie mezi městy (průmysl) a venkovem (zemědělství). Do velkých měst již během industrializace migrovalo obyvatelstvo za prací a vzděláním, výsledkem čehož se styl života (i z dalších důvodů) v těchto oblastech diferencoval. Tuto teorii je nutno modifikovat ke dnešní době, rozdíl mezi městem a venkovem je např. v míře kosmopolitních myšlenek a v míře mobility. Předpokládám, že ve městech žijí obyvatelé méně xenofobní, a proto nebude ani migrace cizinců ve velkých městech vnímána tak negativně, jako v obcích menších (s menším počtem obyvatel), kam tolik obyvatel nemigruje, kvůli menšímu množství pracovních příležitostí a absenci vysokých škol. Analýza volebních výsledků by tak měla ověřit tuto hypotézu:

3. Pravděpodobnost volby SPD a DF se zvyšuje ve venkovských oblastech se zvýšeným podílem cizinců, přičemž souvislost volby s jejich reálnou přítomností bude větší u DF. V případě obyvatel velkých měst má tento faktor na jejich volbu vliv marginální.

Dle Muddeho (2007) je větší pravděpodobnost volby PRRP u socioekonomicky frustrovaných voličů, které lze řadit mezi tzv. „poražené globalizace“, a to v souvislosti s procesy způsobenými ekonomickou globalizací – např. přesunem výroby v globálním měřítku. Tím, že v postkomunistických státech vládla silně levicová diktatura 40 let, nebyla

⁶ Vycházím z předpokladu, že imigranti v daném okrese/obci netvoří většinu.

⁷ Statistické údaje zahrnují pouze evidované cizince. Jejich skutečný počet v daném okrese/obci může být větší.

po tuto dobu možnost jejich ekonomiky výrazněji začlenit do globalizovaného světa. Jejich hospodářství bylo zaměřeno na těžký průmysl a dá se předpokládat, že část elektorátu, která tento systém zažila, se po otevření hranic nakonec také stala obětmi ekonomické globalizace (poraženými), jelikož postupem času došlo k poklesu významu starých průmyslových regionů celkově. Stejně tak se poraženými globalizace mohli stát ti Dánové, jejichž zaměstnavatel přesunul výrobu do zemí s levnější pracovní silou. Průvodním jevem těchto oblastí proto často bývá analyzovaný socioekonomický faktor míry nezaměstnanosti. U těchto obyvatel, se dá očekávat, že budou splňovat charakteristiku voličů PRRP, kteří žijí v sociálněekonomicky problematických oblastech, a že se jedná o frustrované občany, například kvůli nedostatku financí. Z pohledu některých Čechů se za socialismu žilo lépe, protože se o ně stát postaral (jistotu práce měl prakticky každý a třídní rozdíly byly eliminovány, jelikož neexistoval způsob, jak se výrazněji obohatit, aniž by člověk nebyl členem strany). Dle Allena (2017) je větší spokojenost s demokracií a kapitalismem u voličů v Západní Evropě. Dle mého názoru je logicky zdůvodnitelná, její původní obyvatelé nezažili prakticky nic jiného než demokratický systém vládnutí, zatímco část obyvatel v postkomunistických státech měla od pádu režimu a nastolení demokracie velká očekávání, která v průběhu transformace nebyla naplněna. Měla by se projevit i teorie Lipseta a Rokkana, a to konfliktní linie město – venkov, kterou se pokouším prokázat pomocí testovaného faktoru hustoty zalidnění obcí/okresů. Očekávám, že nezaměstnaných bude více v neprosperujících menších městech a venkovských obcích (s nedostatkem pracovních pozic). Vycházím z předpokladu, že míra nezaměstnanosti v těchto oblastech měla za následek přesun obyvatel do větších aglomerací. Dalšími analyzovanými faktory, které mohou souviset s frustrací voliče, která by mohla ovlivnit jeho volbu PRRP, je věk obyvatel nad 65 let (nejpozdější odchod do důchodu, snížení finančních příjmů) a zvýšená kriminalita v dané oblasti. Zvýšená kriminalita, jakožto známý sociálně-patologický jev, je spojovaná spíše s velkoměsty než s venkovskými oblastmi. Zároveň se může vyskytovat jako průvodní jev zvýšené míry nezaměstnanosti, která je dle teoretických předpokladů pro vymezení hledaných oblastí se socioekonomicky frustrovanými lidmi stěžejní. V těchto oblastech by mohl být i větší výskyt obyvatel starších 65 let, kteří již nemusí disponovat dostatečným množstvím peněz (např. k případnému přestěhování se), což mohlo vyústit v jejich frustraci. Spolu s výše

uvedeným faktorem migrace a jsou proto analyzovány následující proměnné: podíl – cizinců, nezaměstnaných, obyvatel starších 65 let, kriminálních činů, na počet obyvatel v daném okrese/obci a hustota zalidnění. Statistická analýza dat se pokusí potvrdit vliv těchto faktorů na volbu PRRP v Česku a Dánsku. Práce by měla ověřit následující hypotézu:

4. Největší volební podpora PRRP je ve starých průmyslových regionech, kde je vysoký podíl: nezaměstnaných, obyvatel důchodového věku a trestných činů. Těchto oblastí je více v případě ČR, jelikož Dánsko nemá oblasti, které by z pohledu pracovních míst byly dlouhodobě závislé na těžkém průmyslu. Volební podpora je větší v menších okresech/obcích s vysokým podílem nezaměstnaných.

Posledním analyzovaným faktorem je náboženství. Jedním ze čtyř bodů Allenovy teorie je, že voliči krajní pravice jsou v Západní Evropě méně pobožní než ti v postkomunistických státech. Statistická analýza proměnné podílu věřících v daných regionech by tak měla potvrdit tento teoretický předpoklad:

5. V obcích vysoké volební podpory DF byl menší podíl věřících než v oblastech vysoké volební podpory SPD.

Práce vychází z teorie konfliktních linií, které štěpí společnost, a kterou popsali již v 60. letech minulého století Lipset a Rokkan (1967), z Muddeho (2007, 2013) charakteristik PRRP a zohledňuje i Allenovu (2017) teorii odlišnosti postkomunistických a západoevropských států v charakteristikách PRRP. Hlavním cílem této práce je potvrdit, zdali strany splňují teoretický rámec společného ideologického jádra PRRP a tím pádem se bude shodovat i jejich předvolební rétorika a vliv faktorů volební podpory. Potvrdí-li se však, že se i přes shodu společného ideologického jádra jejich předvolební rétorika a vliv faktorů liší, prokáže se tím, že je odlišnost kontextu zemí podstatná a generalizování PRRP chybné. Dá se totiž předpokládat, že se odlišný historický vývoj zemí, kde strany operují, mohl odrazit na politickém prostředí dané země výrazným způsobem. Práce se snaží pomocí statistické analýzy zjistit, které faktory mohly mít vliv na volební podporu komparovaných stran, a tím přispět k přesnější definici potencionálního voliče PRRP napříč prostředím s odlišným politickým a společenským vývojem. Jestliže existují

rozdíly v používané rétorice stran, jaká jsou témata, která hýbají potenciálním elektorátem každé z nich? Jak se tento historický vývoj mohl odrazit na volebních výsledcích DF a SPD? Existují v daných zemích nějaké společné a rozdílné konfliktní linie?

Po úvodní kapitole popisují v kapitole druhé, jaká data a jaké metody zpracování dat v této práci používám. Teoretický rámec, který vychází z Lipsetovy a Rokkanovy teorie konfliktních linií, z Muddeho pojmenování charakteristik PRRP, a z Allenova dělení populistických stran vzhledem k rozdílnému prostředí, ve kterém strany vznikaly, obsahuje kapitola třetí. Ve čtvrté kapitole se věnuji historii SPD a DF a také rozdílům politického prostředí, ve kterém strany působí a jak toto prostředí vznikalo. Hlavní část práce, kapitola pátá, je věnovaná analýze předvolební rétoriky, programům komparovaných stran, volebních výsledků a faktorů, které mohly mít na volbu porovnávaných stran vliv. V předposlední kapitole interpretuji výsledky analýzy a evaluuji platnost stanovených hypotéz. Poslední kapitola je věnována závěrečnému shrnutí.

2. Data a metodika

2.1. Data předvolební rétoriky

Analyzovat předvolební rétoriku jsem se rozhodl pomocí sledování klíčových slov a témat. Zaměřil jsem se na obsah příspěvků, oficiální videa SPD, články, fotografie, kompilace atd. Pro analýzu volební rétoriky SPD a DF jsem zvolil 30 příspěvků z jejich oficiálních facebookových stránek: Tomio Okamura – SPD⁸ a Dansk Folkeparti⁹. U SPD se jednalo o příspěvky, které se na stránce objevily v rozmezí od 1.10. – 19.10.2017 a pro DF 2.6. až 18.6.2015. Takto vymezená časová období těsně předcházela termínům parlamentních voleb v daném státu. Počet příspěvků byl limitován jejich množstvím. Pro větší počet by bylo nutné získat příspěvky z období mimo intenzivní předvolební kampaň. Zároveň jsem nechtěl, aby byl testovaný vzorek moc malý, a proto jsem se zajímal o témata, která strany měly i neměly společná. Jako klíčová témata jsem zvolil ta, která v tu dobu oběma státy v souvislosti s migrační krizí rezonovala a jsou pro rétoriku PRRP charakteristická: Evropská unie, migrace, islám, zdali byl příspěvek zaměřený proti jiným stranám, jinému politikovi, minulé vládě. Sledoval jsem, zdali se v použité rétorice objevoval apel na nacionalismus voličů, nebo jestli příspěvky vyvolávaly pocit strachu a ujišťovaly o zajištění bezpečí. Zaměřoval jsem se i na souvislosti s politickým prostředím zemí, a to ve vymezení se vůči médiím nebo na témata spojená s korupcí (rozkrádání, tunely), u kterých je, dle teoretických předpokladů vyřčených v úvodu této práce, větší pravděpodobnost v postkomunistických státech – ČR.

Do facebookového vyhledavače jsem zadal předvolební období (konkrétní měsíc) a pouze příspěvky z oficiálních stránek, dále jsem zvolil možnost *seřadit podle nejlepších příspěvků*. Při opakovaném zadání jsou výsledky generovány různorodě, vybrané příspěvky jsou tedy náhodné v rámci sledovaného období, ale zřejmě vyhledávač vyřadil ty, které neměly takový dosah (nepodařilo se mi přesně určit, jaký byl celkový počet příspěvků stran, při opakovaném zadávání do vyhledavače se objevovaly i příspěvky jiné než při původním zadání, ale splňovaly požadavek určeného časového období). Předmětem

⁸ stránka měla ke dni 16.02.2020 přibližně 257 000 sledujících

⁹ stránka měla ke dni 23.02.2020 přibližně 104 000 sledujících

analýzy byla též použita rétorika, explicitní výrazy a zabarvení příspěvků (agresivita, neutralita). U příspěvků SPD bylo nutné z analýzy vyřadit velké množství příspěvků, jelikož se jednalo pouze o sdílení rozhovorů z různých (ne jenom) politických debat, i proto bylo sledované období delší než u DF, aby byl splněn předpoklad 30 analyzovaných příspěvků. Videá, jejichž autorem bylo SPD, byla ponechána a též byla analyzována. Orientační přehled mého rozhodování, kam jsem který příspěvek SPD zařadil, je přílohou této práce (viz Příloha č. 1)¹⁰.

Analýza předvolební rétoriky DF byla složitější. Postupoval jsem v ní obdobně, jako u analýzy rétoriky SPD s tím rozdílem, že jsem do analýzy cíleně nezahrnoval videá z produkce DF, a to kvůli jazykové bariéře. Na druhou stranu těchto videí nebylo tolik a ani nebyla dlouhá jejich stopáž. Po jejich zhlédnutí usuzuji, že šlo primárně o propagaci hlavních bodů programu, které prezentovali hlavní představitelé strany. Problém jazykové bariéry byl i u psaných příspěvků. Ty jsem překládal pomocí facebookového překladače, a následně i pomocí Google překladače pro lepší pochopení obsahu a zabránění dezinterpretaci sdělení. Předpokládám, že hlavní obsah příspěvků zůstal zachován, ale nebylo možné vypracovat tak detailní analýzu jako v případě SPD (např. vypořádat, zdali byla použita nějaká slangová slova, skrytý význam). Toto považuji za jedno z metodických omezení práce, ovšem pozitiva této komparace převyšují přítomné metodické problémy. Orientační přehled mého rozhodování, kam jsem který příspěvek DF zařadil, je taktéž přílohou této práce (viz Příloha č. 2).

2.2. Data sledovaných faktorů a volebních výsledků

Administrativní členění Dánska umožňuje srovnání na úrovni regionů (5) nebo obcí, kterých je 98 a jsou pro srovnání vhodnější. Velikostně i počtem se jim v ČR více podobají okresy (77) nežli ORP¹¹ (206). I dosažitelnost statistických údajů hrála ve prospěch okresů, a proto jsem ke komparaci dal přednost jim. Testovanými faktory byly údaje v obou zemích – kriminalita, míra nezaměstnanosti (dále jen nezaměstnanost), počet obyvatel starších 65

¹⁰ Nebylo možné do příloh zahrnout všechny mnou analyzované příspěvky, jelikož se jednalo o příliš velký soubor informací, což platí i v případě DF.

¹¹ Obce s rozšířenou působností.

let, cizinci, náboženství, hustota zalidnění a volební výsledky. Data jsem čerpal z Dánského statistického úřadu (DSÚ 2020) a z Českého statistického úřadu (ČSÚ 2020).

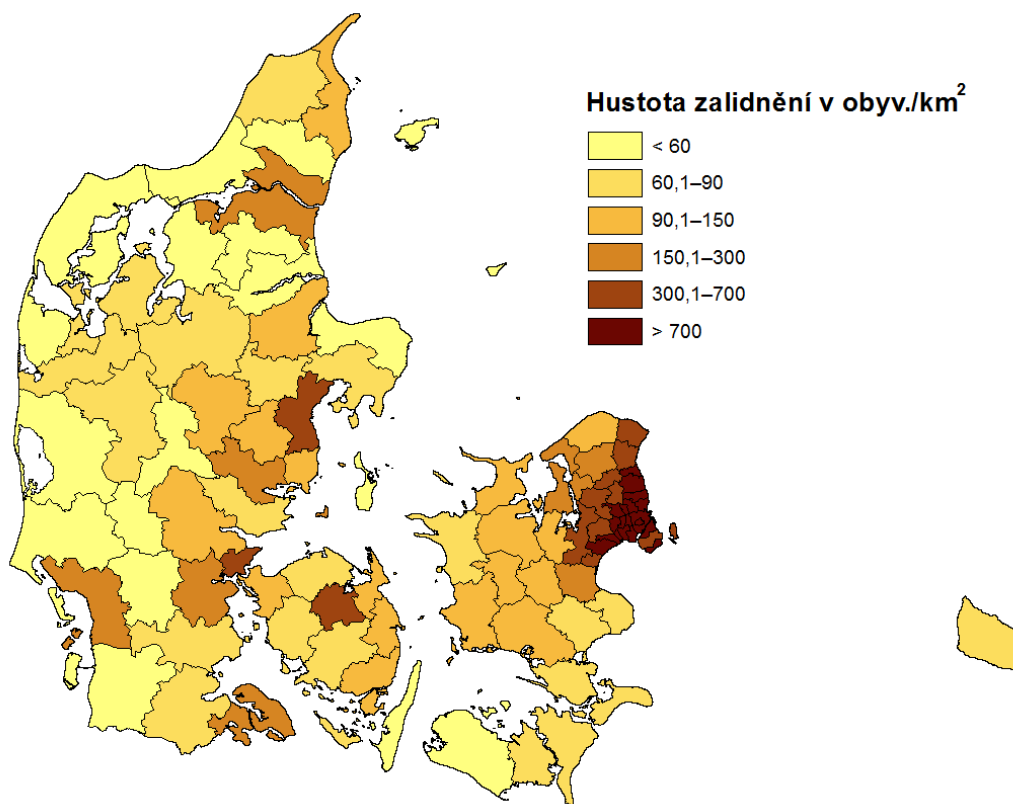
Data za Dánsko jsou na webových stránkách DSÚ rozdělena na roky, kvartály a v některých případech i na měsíce. Pro počet obyvatel, obyvatel důchodového věku (65 let a více) a počet cizinců, jsem vybral data ve druhém kvartálu roku 2015 (období nejbližší k volbám), data ohledně náboženství jsou za rok 2014. Abych mohl porovnat dánská data s těmi za ČR, jsou data ohledně kriminality složena součtem čtyř kvartálů z roku 2014. Data za nezaměstnané jsou průměrem ze součtu hodnot jednotlivých měsíců za rok 2014. U dat získaných o nezaměstnanosti nebylo třeba dalších úkonů, jelikož data byla uvedena v procentech. Závislou proměnou byl v analýze podíl volebních hlasů z oficiálního počtu platných volebních hlasů v konkrétní obci/okresu. K získání podílů ostatních proměnných byla všechna data vydělena počtem obyvatel v dané obci. ČSÚ vydává data za celý rok, proto jsem vybral ta za rok 2017 u všech proměnných, kromě dat za náboženství. Ta byla získána naposledy při sčítání lidu v roce 2011. Takto získané údaje byly vyděleny počtem obyvatel v konkrétním okrese¹². Data ohledně náboženství se ukázala jako problematická, jelikož údaje z Dánska platí pouze pro státní dánskou (evangelickou) církev, zatímco v datech pro ČR jsou zahrnuta všechna možná vyznání, ke kterým se lidé při sčítání přihlásili. Panuje u nich i značný nepoměr, zatímco v Dánsku se hlásilo k náboženství přibližně 78 % obyvatel, z obyvatel ČR při tehdejší sčítání některý z typů náboženské víry uvedlo necelých 14 %. Navzdory tomu jsou data v analýze ponechána, ale tento nepoměr je nutné brát v potaz. U dat pro kriminalitu pro ČR chyběly dvě hodnoty, jelikož byly sloučeny do jiných okresů. Týká se to okresů Prahy-západ, Prahy-východ a Plzně-sever, Plzně-jih. Vzhledem k tomu, že nebylo možné určit, jaký byl konkrétní počet trestných činů v těchto čtyřech okresech, rozhodl jsem se tyto okresy pro tuto proměnnou z analýzy vynechat, a to v programu SPSS pomocí funkce *exclude pairwise*. SPSS tyto čtyři okresy vynechalo z vícenásobné regresní analýzy, což mohlo vzhledem k malému testovacímu vzorku mít na výsledek vliv. Data bylo nutné mírně upravit i v případě Dánska. Většina získaných dat obsahovala informaci za 99 obcí (místo 98). Problémem

¹² Pro získání podílů za proměnnou náboženství u ČR byla data z roku 2011 vydělena počtem obyvatel z roku 2017. Rozdíl v celkovém počtu obyvatel ČR za tyto dva roky byl nárůst o 47 841 oby., dopad na prováděnou analýzu by tak měl být marginální.

nebylo slučování dat, ale nejasné zařazení u obce Christiansø. Obec čítala pouhých 87 obyvatel a dle dohledatelných informací nepatří Christiansø pod žádný region či municipalitu. Jedná se o státní majetek spravovaný pověřeným správcem¹³, proto jsem jej z analýzy vynechal.

V rámci analýzy jsem testoval vliv hustoty zalidnění pomocí Pearsonova korelačního koeficientu. Definoval jsem obce/okresy s malou/velkou hustotou zalidnění, aby takto filtrovaná data pomohla primárně určit, zdali existuje konfliktní linie město – venkov. Bylo nutné určit hraniční hodnotu pro „venkov“ a „město“ a brát přitom v potaz počet okresů/obcí. Hranici měst jsem stanovil hustotou zalidnění nad 700 obyv./km² a podle toho upravil i intervaly v k tomu příslušejících mapových výstupech, viz Obr. 1 a 2.

Obr. 1: Hustota zalidnění Dánsko

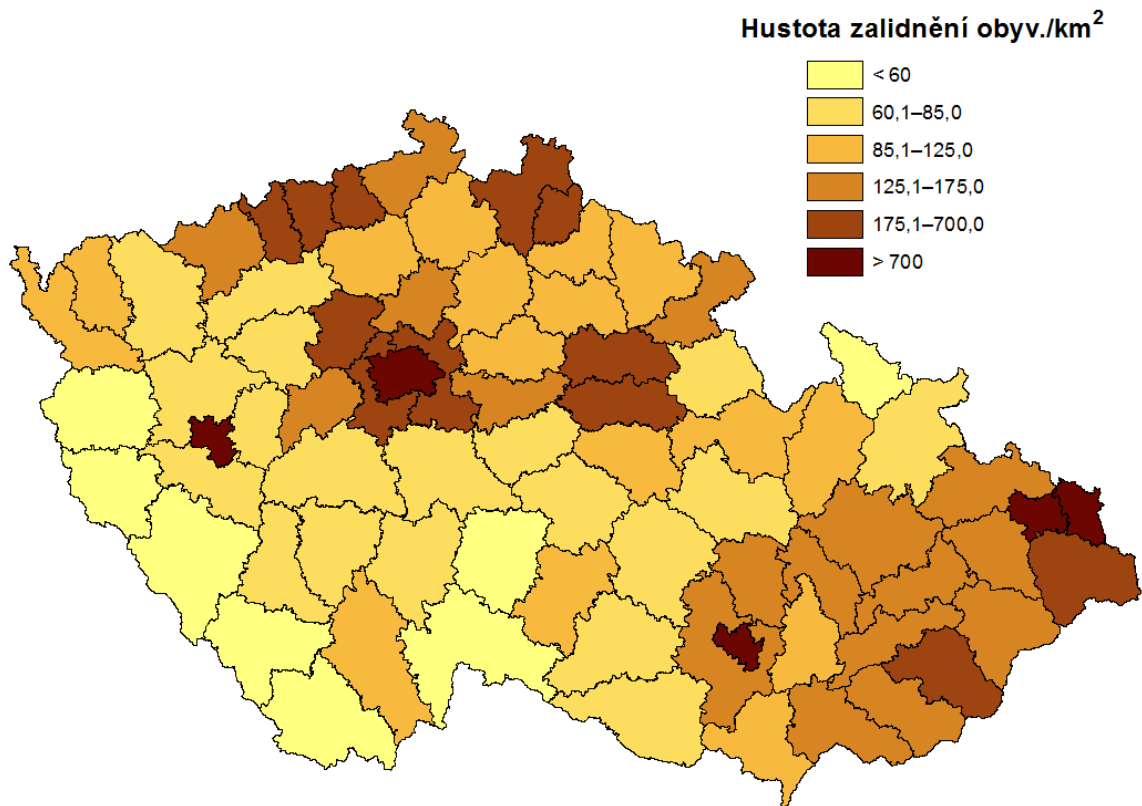

Zdroj dat: DSÚ (2015), zpracováno v programu ArcMap

¹³ Pověřený správce je jmenován dánským ministrem obrany, jeho odpovědností jsou úkoly, které obvykle plní obce (Wikipedia 2020).

Takto nastavená hranice totiž zahrnuje pouze obce z aglomerace Kodaně, což je z mapového výstupu Obr. 1 zřetelné (region Hovedstaden v překladu znamená *hlavní město*). Rapidně níže nastavená hranice na 200 obyv./km² by stále zahrnovala jenom tři obce mimo tuto aglomeraci, která částečně zasahovala i do vedlejšího regionu. Proto mi přišlo vhodnější tyto obce nezahrnout, aby takto nastavená hranice v případě Dánska vypovídala hlavně o vztahu mezi Kodani a zbytkem země, případně o vztahu centrum – periferie. Pro Dánsko to tak bylo 18 obcí a pro ČR 5 okresů. Hranice těchto pěti okresů přibližně kopírují hranice stejnojmenných měst.

Obr. 2: Hustota zalidnění ČR

Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu ArcMap

OECD stanovuje hodnotu pro venkov na 150 obyv./km², což by v případě ČR i Dánska bylo nevyovídající (hlavně kvůli plošně rozsáhlým okresům ČR), proto jsem jí určil na 60 obyv./km². Pod tuto hranici v Dánsku spadalo 20 venkovských obcí vzdálených

od Kodaně, z nichž většina byla na jutském poloostrově nebo zastupovaly menší ostrovy. V případě ČR se jednalo o 8 okresů, ze kterých byla nadpoloviční většina součástí Národního parku Šumava, viz Obr. 2. Takto nastavené hranice, byť s malým testovaným vzorkem okresů obou krajních hodnot hustoty zalidnění, zahrnovaly alespoň jednoho zastupitele ohnisek velké a malé volební podpory SPD, což bylo pro posuzování existence konfliktních linií stěžejní. U takto vymezených oblastí jsem se při analýze snažil vyzorovat, zdali neexistuje nějaká souvislost i mezi ostatními nezávislými proměnnými.

2.3. Korelační a lineární regresní analýza

Pro analýzu souvislostí volebních výsledků stran (závisle proměnné) a faktorů (nezávisle proměnné – podíl cizinců, nezaměstnaných, kriminálních činů, obyvatel starších 65 let a věřících), které na jejich volbu mohly mít vliv, i k částečnému prokázání vztahů mezi nimi, jsem použil Pearsonův korelační koeficient. Ten v případě potvrzené signifikance dat (důležité je, zdali mají data normální rozdělení, a to hlavně v případě malých testovaných vzorků pro města/venkov, v celé práci pracuji s 95% intervalem spolehlivosti) vykazuje, ať už pozitivní nebo negativní, závislost mezi závislou proměnnou a nezávislými proměnnými v rozmezí hodnot $<-1; 1>$. Čím blíže je hodnota koeficientu k nule, tím je závislost mezi porovnávanými proměnnými menší. Čím blíže je hodnota k -1 nebo 1 tím je závislost mezi proměnnými silnější. Záporné hodnoty značí negativní a kladné hodnoty pozitivní závislost testovaných proměnných. Pearsonův korelační koeficient je rozepsán jako:

$$r = \frac{s_{xy}}{s_x s_y},$$

kde s_{xy} je kovariance proměnných x a y vyjádřena jako $s_{xy} = \frac{1}{n-1} \sum (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})$, s_x je standardní odchylka proměnné x , a s_y je standardní odchylka proměnné y (Lepič 2017).

Pro zjištění vztahu mezi závislou proměnnou a nezávisle proměnnými byla použita metoda vícenásobné lineární regresní analýzy, a to pomocí programu SPSS. Regresní analýza umožňuje prozkoumat vztah mezi dvěma (a více) proměnnými. Umožňuje určit, jak se změní hodnota závisle proměnné v souvislosti se změnou nezávisle proměnné, takže

zatímco pomocí korelačního koeficientu zjistíme sílu vztahu proměnných, regresní analýza nám na základě testovaných dat pomůže k predikci dalších hodnot. Jelikož tato práce operuje s větším množstvím nezávisle proměnných za účelem zjištění, zdali a jaký mají na závisle proměnnou vliv, použil jsem vícenásobnou lineární regresní analýzu. Pomocí regresní analýzy jsem z testovaného modelu vylučoval ty proměnné, které se ukázaly, že nemají na závisle proměnnou vliv či mají vliv malý, nebo byly nesignifikantní. Tím jsem získal modely, které nejvíce přispívaly k vysvětlení volební podpory pro obě strany zvláště, a zjistil, jaká kombinace faktorů z testovaných měla na tuto volbu vliv největší. Lineární regrese dosahuje hodnot $<-1; 1>$, kde hodnota -1 indikuje nejsilnější možný negativní vztah a 1 maximální možný pozitivní vztah proměnných. Hodnoty kolem 0 indikují minimální závislost mezi proměnnými. Lineární regresní model je rozepsán jako:

$$y_i = \beta_0 + \sum_k \beta_k x_{ik} + \varepsilon_i ,$$

kde y_i je i pozorování závisle proměnné, x_{ik} je i pozorování k nezávisle proměnné, β_0 je odhad regresního zachycení, β_k je odhad regresního sklonu ze vzorku n pozorování (tj. odhad beta koeficientu) a ε_i je termín náhodné chyby s nulovým průměrem (Brunsdon a kol., 1996).

V programu SPSS jsem analýzu provedl pomocí funkce *regression/linear*, kde jsem jako závislou proměnnou zvolil počet hlasů pro DF/SPD v parlamentních volbách 2015/2017 a jako nezávislé jsem zvolil všechny ostatní proměnné. Dále jsem u obou prvních testovaných modelů zvolil metodu *Enter* čili jsem do analýzy vložil všechny proměnné najednou. Pro potvrzení správnosti vybraných faktorů, které k vysvětlení modelu přispěly nejvíce, jsem v případě SPD použil i metodu *stepwise*, která automaticky vybere nejvhodnější model. K interpretaci výsledků posloužily programem vygenerované tabulky. Zejména tabulka s koeficienty, kde výši podílu vysvětlení daného modelu vysvětloval standardizovaný koeficient Beta, ten vyjadřoval i sklon regresní přímky. Pozorovanou byla hodnota upravené R^2 (což je upravená hodnota R^2 k počtu prediktorů v modelu). Hodnota signifikance Beta koeficientu sehrála roli při prvotním rozhodování, zdali faktor z modelu vyřadit. V případě mírně nesignifikantních hodnot jsem s faktorem

dále pracoval, jelikož se ukázalo, že některé proměnné neměly vhodné rozložení dat, proto bylo potřeba být s interpretací výsledků opatrnější.

Pro lepší interpretaci dat jsem použil mapové výstupy s kartogramy vypracované v programu ArcMap. K lepší interpretaci vztahu mezi závisle proměnnou a jednotlivými nezávisle proměnnými (bez vlivu zbylých faktorů) jsem použil korelogramy, kde jsou vynesené hodnoty rozložení daného faktoru okolo regresní přímky ve vztahu k hustotě zalidnění v konkrétní obci/okresu. Regresní přímka svým sklonem určuje směr jejich závislosti. Takto upravené korelogramy jsem prezentoval jen v některých případech, kdy bylo vhodné poukázat na např. přítomnost odlehlých hodnot, které statistickou analýzu ovlivnily.

3. Teorie

3.1. Konfliktní linie

Teoretický rámec práce vychází z Lipsetovy a Rokkanovy teorie *cleavages* neboli konfliktních linií (případně teorie štěpných linií). Tato teorie je aplikovatelná především na demokratické systémy „Západního“¹⁴ typu a pochází z konce 60. let, kdy byla struktura politických stran po několik desítek let stabilní. V jejich knize (1967) jsou analyzovány volební výsledky od 20. do 60. let u 12 vybraných států. Komparovali historickou dimenzi a vývoj těchto zemí, v potaz brali i socio-kulturní a socioekonomická kritéria – region, náboženské vyznání, třídu, rozdíly mezi průmyslovou (město) a zemědělskou ekonomikou (venkov). Zabývali se genezí systému, kontrastu a štěpením uvnitř národa. Dále se zabývali otázkami různých konfliktů polarizujících společnost.

Religiozita hrála důležitou roli, protože církev v některých státech měla velký vliv na rozhodování a fungování státu, kdy se s panovníkem podílela na vládnutí. Proces demokratizace se tak potýkal s problémem, kdy se církev snažila bránit své postavení a vedly se různé spory, mezi nimiž patřilo k nejdůležitějším školství/vzdělávání v zemi. Tuto konfliktní linii se v komparovaných státech snažím potvrdit pomocí testovaného (1) faktoru náboženství (resp. podílem věřících v obci/okresu) a kartogramy, vypovídajícími o prostorovém rozložení podílu věřících v konkrétní/m obci/okresu.

Kromě náboženství, je důležitým faktorem i nástup a rychlost industrializace v konkrétním státu. Nástup industrializace souvisel s migrací obyvatelstva uvnitř státu a s prohlubováním rozdílů mezi venkovem a městem. Venkov a s tím spojené zemědělství hrálo důležitou roli, v té době bylo v tomto sektoru zaměstnáno značné množství lidí. S industrializací bylo časem ve velké části Evropy rozšířeno volební právo i na prosté obyvatelstvo. Panovníci přišli o moc a ve městech se formovala politická uskupení, a to i ta zastupující zájmy agrárníků. K určení existence konfliktní linie město – venkov ve statistické analýze této práce přispívá (2) faktor hustoty zalidnění u něhož jsem v metodické části vymezil oblasti městské a venkovské. Mohl by se projevit socioekonomický (3) faktor nezaměstnanosti. Zvýšenou nezaměstnanost lze očekávat v méně zalidněných oblastech, kvůli menšímu

¹⁴ USA, Západní Evropa a Severské země.

množství pracovních pozic. Těch je více v ekonomických centrech v terciérním sektoru – ve službách, které jsou ve městech. Ve spojitosti s pracovní nabídkou se v nich dá předpokládat i větší přítomnost dalšího testovaného (4) faktoru cizinců. Prokázání existence této konfliktní linie lze očekávat u testovaného (5) faktoru kriminality, jehož zvýšená přítomnost je všeobecně známá ve velkých městech. V bezproblematických oblastech by tak měla být nízká kriminalita v menších obcích. Mezi faktory, u kterých se může projevit konfliktní linie město – venkov, řadím i (1) faktor náboženství, jehož význam je větší ve venkovských obcích nežli v hustě zalidněných městech. U (6) faktoru obyvatel starších 65 let, kteří již nejsou ekonomicky aktivní a nemají potřebu žít v ekonomických centrech regionů s větší nabídkou pracovních míst, je její potvrzení též možné.

Ať je struktura občanského řádu/státu jakákoliv, strany vždy sloužily jako nezbytní „hybatelé“ mobilizace a jako takové pomohly k integrování lokálních komunit do národní nebo širší federace. Strany pomáhají krystalizovat a výslovně uvádět konfliktní zájmy, ale zároveň mají reprezentativní a instrumentální funkci (Lipset a Rokkan, 1967). Nemůžeme zapomínat ani na geografický prvek. Velikost státu souvisí s rozložením moci. Vzniká tak další štěpná linie, a to mezi centrem a periferií. Pro prokázání její přítomnosti není v práci zahrnut konkrétní faktor, ale mohla by se projevit pomocí kartogramů použitých v analýze. Kartogramy zobrazují prostorové rozložení hodnot jednotlivých faktorů. Pro potvrzení této konfliktní linie by se musela nějaká oblast výrazněji lišit od jiné/jiných oblastí specifickými hodnotami pozorovaných faktorů tak, aby byla rozdílnost z kartogramů jasně patrná.

Dle Lipseta a Rokkana (1967) vedly procesy národní a průmyslové revoluce v zemích Západní Evropy k vytvoření čtyř základních konfliktních dimenzí (viz Tab. 1), a to mezi:

- a) Centrem a periferií (vedlo k vytvoření různých regionálních formací, lze ji tak chápat i jako linii mezi dominantními a periferními etniky).
- b) Městem a venkovem (vedlo ke vzniku městských liberálních stran a agrárních konzervativních stran, hájících zájmy venkovského obyvatelstva).
- c) Církví a státem (vedlo k vytvoření křesťanskodemokraticky orientovaným formacím).

- d) Vlastníky a pracujícími (vznik sociálnědemokratických stran, které hájí zájmy dělníků).

Lipset a Rokkan chtěli vědět, kdy se jeden typ štěpení projeví jako výraznější než jiný, jaké typy spojenectví vyprodukovaly a jaké důsledky tyto konstelace sil měly pro budování konsensu v národním státě. V perspektivě Lipseta a Rokkana jsou konfliktní linie „vytvářeny primárně ve společnosti na základě teritoriální a funkcionální dimenze rozsáhlých společenských konfliktů“ (Hloušek 2007, s. 364), což má za následek produkci společenských protikladů. Takovým protikladem dříve byl ekonomický nepoměr mezi vlastníky a pracujícími. Tuto ekonomickou linii je třeba modifikovat do dnešní doby, a proto k jejímu prokázání v této práci slouží faktor nezaměstnanosti, který může odhalit oblasti s vysokou ne/zaměstnaností.

Tab. 1: Čtyři konfliktní dimenze

	Teritoriální dimenze	Funkcionální dimenze
Národní revoluce	Konfliktní linie	Konfliktní linie
	<i>centrum – periferie</i>	<i>církev – stát</i>
Průmyslová revoluce	Konfliktní linie	Konfliktní linie
	<i>město – venkov</i>	<i>vlastníci – pracující</i>

Zdroj: Hloušek 2007, upraveno

Pomocí tohoto obecného modelu se jim podařilo vysvětlit, jak se v různých zemích vytvářely různé druhy opozičních stran k vládoucí elitě a jak vznikali jejich podporovatelé. Z tohoto hlediska je opodstatněné zahrnutí historického vývoje států do této práce.

V 70. a 80. letech se začaly stabilní struktury stranických systémů měnit. Objevily se nové strany (tzv. nové pravice a nové levice), změnila se strategie získávání voličů a proměnily se také vzorce volebního chování a politická participace obecně (Hloušek 2007). S touto změnou stabilních struktur stranických systémů došlo i k mnoha pokusům o novou reflexi konceptu konfliktních linií. S přehodnocením teorie přišli na konci 80. let Peter Mair a Stefano Bartolini, kteří vzali v potaz výše uvedené politické změny, které nastaly po vzniku původní teorie. Pomocí tří definičních kritérií, které musí konfliktní linie

splňovat, vymezují rozdíl mezi konfliktní linií od libovolného politického konfliktu (Bartolini, Mair 1990; Bartolini 2004, cit. v Hloušek 2007).

- 1) Empiricky socio-kulturní element konfliktní line (konfliktní linie musí mít základ v nějaké formě uzavřeného sociálního vztahu).
- 2) Normativní prvek (určitá sada sdílených idejí produkujících sdílenou identitu dané sociální skupiny).
- 3) Organizační prvek (pomocí různých interakcí dospět k ustanovení politické reprezentace optimálně formou politické strany).

Dle Hlouška (2007, s. 367) je proces utváření konfliktních linií „vždy procesem historického vymezování se opozic vůči politické autoritě uvnitř teritoriálně a ekonomicky uzavřené arény politické autority (*authority arena*)“. Historicky tak vznikly (a) konfliktní linie periferního protestu proti silám procesu formování centra, (b) opozic proti systémotvorné aktivitě centra produkující sdílenou loajalitu a identitu a (c) konfliktní linie vzniklé jako produkt funkcionální diferenciacie zájmů uvnitř již konsolidovaného systému (Bartolini 2004; Bartolini 2005, cit. v Hloušek 2007). Do tohoto kontextu Hloušek zasazuje i evropskou integraci. V jeho publikaci Koncept konfliktních linií a problematika evropské integrace (2007) upozorňuje na možnost vzniku nové „evropské“ konfliktní linie. Nutno dodat, že euroskepticismem je charakteristická většina PRRP. V této práci je euroskepticismus částečně spojován s migrační krizí v roce 2015. Téma EU je ale uváděno pouze v analýze předvolební rétoriky a programu komparovaných PRRP. Více se práce zabývá vlivem (ne)přítomnosti cizinců na jejich volbu.

V souvislosti s konfliktními liniemi je odůvodnitelná pravděpodobnost volby PRRP v oblastech, kde mají negativní zkušenosti s imigranty/cizinci. Pro měšťany je složitější pocítit jejich přítomnost (a odlišit je od turistů), dokud cizinců není přítomno na malém prostoru velké množství (například problematická ghetta). Důležitá je tedy i velikost města a množství cizinců. K prokázání negativní zkušenosti s nimi je třeba sledovat i vztahy mezi testovanými nezávisle proměnnými této práce. V tomto směru by měly k určení těchto oblastí pomoci faktor kriminality a případně i faktor zvýšené nezaměstnanosti. Jestliže se prokáže pozitivní závislost mezi faktorem zvýšeného podílu cizinců s větší kriminalitou a nezaměstnaností, může to značit, že se jedná o tento případ negativní

zkušenosti, jelikož v očích místních obyvatel může nezačlenění se do komunity vyústit v logickou volbu anti-imigračních stran. Větší podíl hlasů PRRP by tak mohl být výrazný v případě měst, kde je výskyt většího množství a podílu trestných činů pravděpodobnější. Tyto negativní faktory v tom případě nelze přičítat pouze cizincům. Muselo by se podařit najít podobně lokalizované oblasti, kde v těchto faktorech bude výrazný nepoměr, a kde se v těchto oblastech u některé z nich zvýšená volební podpora prokáže v souvislosti s cizinci.

V kontrastu s tím zároveň nevylučuji možnost xenofobních reakcí na přítomnost cizinců ze strany vesnických starousedlíků. Ti oproti anonymizovaným obyvatelům velkoměst, kteří s cizinci již přicházejí do styku i třeba kvůli přítomnosti cestovního ruchu, nemají s jejich reálnou přítomností takové zkušenosti. Proto se domnívám, že je zvýšená pravděpodobnost větší podpory PRRP i v případě méně lidnatých oblastí, obcí/okresů, maloměst a vesnic. Nepředpokládám, že v těchto nejméně lidnatých oblastech musí být faktor vysokého podílu cizinců reálně přítomen. Naopak lze očekávat, že jejich podíl v nich bude minimální a volební podpora přitom vysoká. To lze vysvětlit tzv. *perceived threat theory*¹⁵ – teorie vnímané hrozby. Mohla by se tím podpořit i níže uvedená domněnka o zvýšené možnosti volby PRRP v době krize.

Statistická analýza by měla hlavně určit oblasti se socioekonomicky frustrovanými voliči, jakožto faktorem, který s volbou PRRP prokazatelně souvisí, což popisují v následujících dvou kapitolách. Tyto oblasti by nemusely být shodné s těmi, kde se PRRP úspěšně podařilo společně s médii vyvolat strach z migrace. Potvrzení souvislosti volby PRRP s náboženstvím, v některém z komparovaných států, by mohlo být při určování voliče PRRP přínosné, stejně tak jako prokázání souvislosti s některým z ostatních analyzovaných faktorů.

¹⁵ Rios, Stephan a Ybarra (2009) v knize hovoří o psychologickém nastavení tzv. „tribes“ (kmenů), které přirozeně brání svoji existenci. Z jejich pohledu je lepší vnímat hrozby, když ještě nejsou reálně přítomny než nevnímat hrozby, které již existují.

3.2. Charakteristiky populistické radikální pravice

Jedním z typů stran nové pravice (zmiňované v předchozí kapitole) jsou populistické strany, mezi které patří i PRRP. Jak již bylo řečeno v úvodu této práce, ideologie populistické radikální pravice má určité základní rysy, jimiž jsou (Mudde 2007):

- Nativismus/státní etnický nacionalismus – živí se na pocitu ohrožení nebo ohrožení etnické či národní identity, spojené zejména s procesem evropské integrace, hromadného přistěhovalectví a mechanismem „multikulturalismu“.
- Autoritářské sklony – přitahují lidi, kteří jsou znepokojeni kriminalitou, terorismem a kolísáním tradičních hodnot.
- Populismus – promlouvá k nespokojenosti s politickým zastoupením (např. s korupcí).

Perfektní živná půda pro PRRP je ta, v níž jsou rozšířené nejistoty a zášť související s těmito rysy. Občas se k nim přidává i ekonomický protekcionismus. Jakmile začnou tyto rysy vyčnívat, mají PRRP šanci zvýšit svůj volební význam (na rozdíl od situací, kdy ve volebních kampaních dominují socioekonomické problémy). Je jasné, že tyto obavy a nejistoty jsou k dispozici za všech okolností a ve všech společnostech, a neplatí to jenom pro Evropu. Většinou jsou přítomné jen některé z nich, a to u určitých skupin lidí. V souladu s výše uvedeným se práce v analýze předvolební rétoriky soustředí na témata, která jsou pro PRRP charakteristická:

- vymezování se proti elitám (a jejich zkorumpovanosti), obecně politickému a kulturnímu establishmentu,
- politika pro lid, národní zájmy a přímá demokracie (například prosazování, aby se v důležitých otázkách, jako vystoupení z EU, rozhodovalo v referendu),
- odpor k právům etnických menšin, LGBT (PRRP se zasazují se za „tradiční rodinu“),
- zdůrazňování práva a pořádku, kdy upozorňují na kriminalitu „nepřízřusobivých“ k zavedenému systému,
- využívání vybudovaného strachu k militarizaci a sekuritizaci společnosti a podněcování k ekonomickému protekcionismu.

Mudde (2007, s. 298) upozorňuje na to, že „v posledních dekádách mají velké skupiny Evropanů tyto frustrace a nejistoty“ a zdůrazňuje výhodu PRRP v tom, že jsou jedinečné v integraci všech těchto pocitů, tím pádem jsou ve výhodě zachytit tuto nespokojenost mezi rostoucím počtem Evropanů oproti jiným stranám. Někteří autoři (Taggart 2002; Minkenberg 1998, cit. v Mudde 2007) hovoří o zvýšené možnosti podpory PRRP v dobách krize, která by byla za normálních okolností marginální. Proto jsem vybral volební výsledky stran vztahující se k migrační krizi v roce 2015. Tuto teorii dle Muddeho (2007) nepodpírají empirické důkazy a s odkazem na Betzeho (2003) a Minkemberga (2001) poukazuje na to, že se často jedná pouze o zradikalizované verze hlavního proudu prosazovaným a hájeným zavedenými stranami.

Akademická sféra je dle Betzeho (1994, cit v Mudde 2007) rozdělená na zastánce dvou směrů. Jedna teorie přisuzuje hlavní roli rozhodování se pro volbu PRRP faktoru xenofobie, a ta druhá tzv. protestním hlasům (politický odpor). Mudde (2013) tvrdí, že PRRP xenofobní nacionalismus u voličů „nevyrábí“ (ačkoliv mohou být katalyzátorem), nýbrž staví na již existujícím odporu vůči nečlenům národa. Xenofobní nacionalismus doplněný o anti-imigrační a proti-cizinecký sentiment je důvodem, proč jeho zastánci inklinují k programu PRRP. Ten je zaměřen právě proti imigraci, multikulturalismu a staví na boji za národní identitu.

Analýza předvolební rétoriky v této práci se tomuto tématu věnovala a snažila se rozlišovat, zdali byla rétorika stran spojena s tehdy aktuální krizí, nebo jestli byla zaměřena proti cizincům obecně. Mezi nepravé příčiny (tj. spíše katalyzátory) podpory PRRP tak patří imigrace a její vnímání. Medializace příchozích imigrantů (např. ta během migrační krize v roce 2015) může v člověku vyvolat xenofobní reakci. Strach, že jsou ohroženy státní hranice, a že by příchod většího množství kulturně odlišných imigrantů mohl změnit zajeté pořádky v daném státě, a tím ohrozit budoucnost původního národa. Tento uměle vytvořený pocit ohrožení může ovlivnit voličovo rozhodování ve prospěch stran, které prezentují jasná a radikální řešení (např. PRRP) oproti ostatním volitelným stranám. Odpor voličů bývá zaměřen i proti institucím, které v jejich očích zasahují do chodu jejich země – v případě Evropy proti EU (euroskepticismus), a proto bylo toto téma jedním z pozorovaných v analýze předvolební rétoriky. Prohlubování evropské

integrace může u některých lidí způsobovat pocit ohrožení národa (např. Maastrichtská smlouva 1992, Schengenská smlouva 1985, která umožňuje např. cestování mezi členskými státy bez hraničních kontrol), ve kterém vidí oslabení národního státu. Přejí si, aby stát, ve kterém žijí, byl silný, plně suverénní, národní a etno-kulturně homogenní. Nicméně nacionalisté většinou tvoří málo početný segment voličů PRRP. Na druhou stranu je tento segment velmi viditelný. Sledovaný byl proto i apel stran na nacionalismus voličů.

Souvislost se zvýšeným nacionálním cítěním a xenofobií by mohl potvrdit v této práci zkoumaný faktor cizinců v okrese/obci. Podobný pocit ohrožení a následnou volbu PRRP může způsobit i finanční nejistota vyvolaná ekonomickou krizí. Proto byla dalším zkoumaným faktorem nezaměstnanost, jejíž nadprůměrné hodnoty by měly korelovat s oblastmi vysoké volební podpory komparovaných stran. Vliv nezaměstnanosti na volbu PRRP lze zdůvodnit nepřímým efektem globalizované ekonomiky, která má své vítěze a poražené. Ti poražení mají horší životní podmínky/vyhlídky. I proto je nejpočetnější segment, který k PRRP neinklinuje ideologicky, nýbrž skrze sociální frustraci. Z toho vyplývající nespokojenost může vyústit ke snadnější nesnášenlivosti vůči démonizovaným nepřítelům (uprchlíkům, EU, vládě, elitám¹⁶). Prokázání největší souvislosti tohoto faktoru s volbou PRRP by potvrdilo teoretický předpoklad hlavního vlivu socioekonomické frustrace. Elektorát PRRP tvoří další segmenty/podskupiny, často se jedná o voliče, kteří jsou méně vzdělaní, chudší a starší. Další ze zkoumaných faktorů tak byl důchodový věk nad 65 let. Starší lidé mohou mít zhoršenou životní úroveň, jelikož postupem času vypadávají z pracovního režimu, a jsou posléze odkázáni na výši vyměřeného důchodu vydávaného státem. Většina těchto lidí je již nezaměstnaná, a proto též mohou pociťovat socioekonomickou frustraci. Nedostatečná výše důchodu může být důvodem k nespokojenosti se stávající životní situací a vést ke snazšímu ovlivnění voličova mínění vhodnou propagandou (např. populistické slibování navýšení důchodů). Navíc se u části nejstarších občanů může projevat horší schopnost filtrování a ověřování si pravdivosti informací. Kvůli jejich pokročilému věku předpokládám, že nedisponují stejnými dovednostmi s novými technologickými vymoženostmi

¹⁶ V případě ČR je všeobecně rozšířena „nálepka“ Pražská kavárna, která má hanlivě označovat obyvatele hlavního města. Tento výraz může být projevem socioekonomické frustrace, jelikož se předpokládá, že jsou v Praze lepší životní podmínky, které jinde v ČR nejsou (vyššími mzdami počínaje).

(natož pak s dohledáváním informací pomocí internetu) oproti lidem mladším (mohou se snadněji nechat zmást lživými údaji nasměřovanými např. proti EU). Autoritářské sklony PRRP by mohly oslovit nespokojený elektorát v kriminalitou postižených oblastech, kvůli radikálnějšímu postojům těchto stran, které se dožadují tvrdších (ve formulaci SPD *spravedlivých*) postihů pro „nepřizpůsobivé“ k systému. Kriminalita zároveň může být průvodním jevem nezaměstnanosti. Pokud se obyvatelé z kriminalitou sužované oblasti nerozhodli (nebo nemohou) odstěhovat, mohlo by se zvýšené množství trestných činů považovat jako další průvodní motiv volby PRRP, a proto byl dalším testovaným faktorem. Tím posledním bylo náboženství, které je spojováno s volbou PRRP pouze v některých případech (např. typ náboženství u voliček FN) (Mudde 2007). Dalším nepřímým efektem pro volbu PRRP může být i nadměrná elitizace politiky, nicméně pro potvrzení této nepřímé příčiny práce testovaný faktor neobsahuje. Pouze analytická část předvolební rétoriky se dehonestací a distancováním se od stávajících politiků v rétorice stran a jejich programech částečně věnuje. PRRP, stejně jako ostatní strany, jsou schopny zmobilizovat jenom určitou část skupiny lidí, která uvažuje o jejich zvolení. Jednoznačný volič PRRP nelze přesně určit, stejně jako u ostatních politických stran je tento elektorát heterogenní. O to víc, čím je strana úspěšnější. Statistická analýza by pomocí testovaných faktorů měla potvrdit/vyvrátit, zdali právě některý z nich není tím dalším pojítkem pro přesnější definici voličů PRRP.

K oslovení většího množství elektorátu je důležitý také „charizmatický lídr“, který dokáže využít pozornosti médií. Není ovšem podmínkou, že je strana úspěšná u voleb díky charizmatickému lídrovi, profesionální propagandě a dobré struktuře strany. Dokud o ní ví dostatečné množství lidí, čehož docílí pomocí propagandy, má strana šanci na úspěch. Mudde (2007) v knize předvídal zvyšující se důležitost internetu (proto se práce soustředila i na tuto činnost). Upozorňoval také na politické prostředí, respektive na podmínky pro vznik nových stran – jak moc je stát podporuje, jaká je hranice počtu hlasů na to, se dostat do parlamentu, jaká je politická kultura v dané zemi atd. Tyto faktory neovlivňují, kolik lidí pro ně bude hlasovat, ale jejich šanci na úspěch se v politice udržet. Toto je potřeba odlišovat. Jiné jsou faktory, které zajistí straně setrvání ve vrcholné politice, např. strana musí získat nové voliče a zároveň si udržet ty původní. V tom je největší rozdíl mezi porovnávanými stranami této práce. DF se již na dánské politické scéně plně

etablovala. Dokázala přežít i méně úspěšná období, zatímco SPD může v budoucnu potkat podobný osud, který potkal Úsvit (viz kapitola 4.3.). Je tedy otázka, kam správně zařadit SPD. Mudde (2013) v článku, který se zabývá PRRP, mezi tyto strany řadí komparovanou DF (dále pak FPÖ, FN, SD, atd). Zdali mezi tyto strany doopravdy SPD spadá, by měla částečně ukázat analýza této práce. Ta porovnává obě strany, jejich předvolební rétoriku a program. Měla by potvrdit domněnku, že generalizace všech ideologicky podobných stran není vhodná.

3.3. Postkomunistické vs. Západoevropské politické prostředí

Generalizace PRRP může být ošemetná, jelikož každý, stát, oblast, region, je v něčem odlišný a specifický, ať už jde o geografickou lokaci státu a s tím související podmínky, hospodářskou vyspělost, demografické vyhlídky. Je třeba mezi tyto „proměnné“ počítat i časoprostorový kontext – historii určitého místa. Události, které se v daném státě odehrály (stát formovaly), a jejich dopad na politický režim, který zde vládnul (a vládne). Tyhle proměnné souvisí s rozhodováním voličů. Tímto směrem se pak orientují i strany, které se zaměřují na problémy elektorátu tak, aby získaly jejich důvěru. Z pohledu stran je důležitý zisk tzv. *issue ownership* („vlastnictví“ daného tématu/problematiky) – strany se snaží přesvědčit voliče, že dokáží nejlépe z ostatních zvládnout určitý problém (i vícero), který je v daných volbách hybatelem elektorátu (Mudde 2007). S koncem Sovětského svazu a studené války skončil i dlouho trávající konflikt ideologií (v posledním desetiletí se konflikt mezi „Východem“ a „Západem“ vrátil, Rusko aplikuje tzv. *hybridní válku* např. při obsazení Krymu v roce 2014 (Jagello 2000 2015)). Tento konec nazývá Fukuyama (1989) koncem historie, jelikož „vítězný“ režim (Západní liberální demokracie a kapitalismus) vychází jako ten nejlepší pro dlouhodobé hospodaření lidstva. Předpokladem pro úspěšný stát je jít v těchto šlépějích. Fukuyama v publikaci upozorňuje na potenciální hrozbu v rostoucím nacionalismu. Je tedy otázkou, kam se tento režim může vyvíjet, když o 30 let později se zdá, že je nacionalismus opravdu na vzestupu.

Západní státy mají demokratický režim již od konce 40. let 20. století (i déle) a jiný režim v živé paměti jejich občanů není. Kdežto státy, které byly po druhé světové válce okupovány SSSR, musely po pádu Železné opony teprve projít transformací, která byla dle mého názoru navíc zkomplikovaná faktorem probíhající globalizace, ve které byly tyto

osvobozené státy po dekádách uzavřených hranic „nováčky“. Nově otevřený prostor se pro státy Západní Evropy hodil pro investice. Dle Wallersteinovy teorie světového systému jádro (Západní Evropa, USA atd.) vytěžuje periferii a semiperiferii. Státy východního bloku lze zařadit do semiperiferie. Na rozdíl od jádra tyto státy ekonomicky upadaly a mají oproti jádru „zpoždění“. Jako důkaz může posloužit rozdíl výše hrubého měsíčního platu, z něho je patrné, že umístění výroby do států ve východní Evropě, může posloužit k ušetření nákladů vzhledem k levnější pracovní síle¹⁷. Není potom divu, že někteří lidé, kteří po více jak 40 letech okupace doufali v rapidní zlepšení, jsou frustrováni, jelikož se pro ně zlepšení nedostavilo. Globalizace se negativně podepsala i na obyvatelích Západní Evropy. Spravedlivé ohodnocování zaměstnanců nepatří k zájmům nadnárodních firem, jejich zájmem je maximalizace zisku, čehož lze dosáhnout i snížením nákladů. Pomocí moderních technologií, zlepšené logistiky, zefektivněním dopravy a přepravy zboží atd., se jejich výroba přemístila do regionů s levnější pracovní silou.

V některých oblastech s dříve převazujícím sekundárním sektorem, které tehdy prosperovaly, došlo postupem času k úpadku, kvůli zániku tamní průmyslové výroby, těžebního průmyslu atd. a přesměrování hospodářství na sektor terciární. Tento přesun nebylo v možnostech některých průmyslových regionů úspěšně realizovat bez ztráty jejich původního postavení, takže se v nich rázem zvýšila nezaměstnanost nebo došlo k odchodu části obyvatelstva za prací. Statistická analýza této práce by měla potvrdit, že „poražení“ v rámci globalizace jsou důležité pojítka PRRP. Allen (2017) jako hlavní pojítka uvádí xenofobní populismus (tj. příchozí imigranti nám berou práci), který se právě na tyto lidi zaměřuje. Allen vytyčuje důležité společné rysy (věk, vzdělání, postoj k evropské integraci) podporovatelů PRRP. Jeho práce ale hlavně upozorňuje na čtyři nejdůležitější rozdíly těchto stran (respektive rozdíly mezi jejich voliči) mezi státy Západní Evropy a těmi postkomunistickými.

1) **Vnímání migrace.** Pojítka mezi anti-imigračními postoji a podporou stran krajní pravice, u které statisticky dokládá, že je silnější v Západní Evropě. Voliči

¹⁷ V Německu (104 624 Korun českých), Belgii (100 130), Velké Británii (92 665) ale i v k nám blízkému Rakousku (97 261), jsou platy markantně vyšší než u nás (29 596), Polsku (24 656), Slovensku (24 169), Maďarsku (24 142) atd (Finance, 2018).

v postkomunistickém prostoru jsou dokonce více anti-imigrační (přítom je v nich počet imigrantů menší), ale jejich hlas nekoreluje s volbou krajně pravicové strany tak jako u voličů v Západní Evropě (což je zdůvodnitelné i třeba tím, že dochází k rozprostření hlasů mezi více anti-imigračních stran). Může to mít i souvislost s tím, že západní a severní Evropa je cílovou destinací uprchlíků spíše než ta východní (UNHCR 2015). To lze dle mého názoru zdůvodnit tím, že jsou (ne jenom) v očích migrantů tyto státy bohatší čili si pro svůj budoucí život logicky vybírají, co nejlepší destinaci. Důležitějším faktorem pro jejich cílovou zemi jsou fungující sociální vazby migrantů, které v nich existují. Ty mají při jejich rozhodování se pozitivní vliv, jelikož jim to přesun do nového bydliště, kde již žijí např. jejich příbuzní, ulehčuje. Proto se občané postkomunistických států ještě pořádně nemohli seznámit s jevy, které zvýšený počet imigrantů obnáší (např. vytváření ghett přistěhovalecké minority). Dlouhodobá přítomnost imigrantů v nich byla znemožněna uzavřenými hranicemi, takže je v nich pravděpodobnější absence jejich sociálních vazeb. Uzavřené hranice mohou zdůvodňovat zvýšený skepticismus vůči cizincům především u starších Čechů než starších Dánů. I Allen uvádí, že krajní pravice v postkomunistických státech nemá dostatečně velkou populaci imigrantů, proti kterým by mohli mobilizovat voliče. Za normálních okolností budí vášně v postkomunistických zemích více než imigranti etnické minority žijící v daném státě. Zahrnující Romy, Židy, Turky v Bulharsku, Maďary žijící na Slovensku (Bustikova 2014; Bustikova, Kitschelt 2009; Mudde 2007 cit. v Allen 2017), což v souvislosti s migrační krizí v případě parlamentních voleb v roce 2017 zřejmě neplatilo. Nicméně Allen v článku s odkazem na Muddeho (2005, cit. v Allen 2017) klasifikuje rétoriku PRRP v postkomunistických státech jako radikálnější, což by se mohlo v analýze předvolební rétoriky projevit. Zajímavostí je pak fakt, že obyvatelé obou těchto makroregionů nadhodnocují skutečný počet přítomných imigrantů (Citrin a Sides 2007, cit. v Allen, 2017). Nadhodnocování skutečného počtu „nepřátel“ zdůvodňují i Rios, Stephan a Ybarra (2009) v souvislosti s vnímáním potenciální hrozby.

2) **Víra.** Allen tvrdí, že voliči krajní pravice jsou v Západní Evropě méně pobožní než ti v postkomunistických státech. To může být zapříčiněno i existencí křesťansko-demokratických stran, které stahují některé věřící voliče. V případě Západní Evropy platí,

že „pravidelná docházka do kostela je negativně korelována s hlasy pro krajní pravici“ (Arzheimer, Carter 2009, cit. v Allen, 2017, s. 276).

3) **Ekonomický postoj.** Allen došel k závěru, že voliči PRRP v Západní Evropě mají v otázkách ekonomiky lehce pravicovější postoj. Zatímco u postkomunistických voličů PRRP v tomto směru prokázal postoj více levicový. „V postkomunistických politických systémech preferují „poražení modernizací“ ekonomicky levicové postoje a socio-kulturní autoritářství, apelující na ty, kterým ublížil přechod na volný trh a demokracii“ (Bustikova, Kitschelt 2009; Marks a kol., 2006, cit. v Allen, 2017, s. 275).

4) **Spokojenost s demokracií.** Jako poslední bod uvádí, že jsou voliči krajní pravice v Západní Evropě více spokojeni s demokracií, jakožto systémem/typem režimu. Nemají to totiž s čím srovnávat, takže nevzniká zbytečná skepse. Na rozdíl od postkomunistické Evropy, kde jsou PRRP více antidemokratické (Minkenberg, 2002, 2009, cit. v Allen 2017).

Tyto rozdíly vznikly, jelikož „se krajně pravicové strany v Západní Evropě vyvíjely spolu s možnostmi v postindustriální politické struktuře (Kitschelt, 2004; Kitschelt a McGann, 1995 cit v Allen s. 274), a významem otázek kvality života (Bornschiefer, 2010, cit. Allen 2017, s. 274) jejich voliči takovéto prostředí reflektují“. Vzhledem k odlišnému historickému vývoji zemí komparovaných stran lze předpokládat, že existují rozdíly i v jejich sociálních systémech a v míře podpory zajišťující ekonomicky neaktivní obyvatele. Očekávám, že se souvislost s volbou PRRP projeví spíše u starších obyvatel v ČR, jelikož je u nich větší pravděpodobnost ekonomické frustrace spojené s přechodem na jiný politický systém a volný trh. Na rozdíl od Dánů měli omezené možnosti ve shromažďování majetku během jejich ekonomicky aktivních let, způsobené ideologií vládnoucí KSČ společného vlastnictví a tím potírající třídní rozdíly. Předpokládám proto, že bude větší korelace mezi volbou PRRP a podílem starších obyvatel v případě ČR.

Dle výše uvedeného by měla být větší souvislost mezi volbou PRRP a množstvím cizinců v případě Dánska. Statistická analýza ukáže, zdali lze potvrdit Allenovu teorii o vlivu náboženství, i když ČR nesplňuje jeho předpoklad přítomnosti většího podílu věřících. Navíc tato práce nedisponuje daty docházky do kostela a použité hodnoty za náboženství provázely problémy (viz kap. 2.2). Spokojenost obyvatel s demokracií byla částečně

zohledněna v analýze předvolební rétoriky. Ekonomické smýšlení voličů jsem do analýz použitých v práci nezahrnul, jelikož jsem nedisponoval daty, které by tento faktor jednoznačně prokazovaly.

4. Historický vývoj stran a předvolební prostředí

4.1. FrPd a vznik DF

Začátky strany DF se pojí s již zaniklou FrPd, která v roce 1973 začala jako populistická, ultra-liberální a proti-daňová strana. Ve svých prvních volbách získala svůj již nepřekonaný (jako FrPd) maximální podíl hlasů 16 %. Tyto volby jsou v dánských knihách označovány jako „volební zemětřesení“ (*Jordskredsvalget*). Kvůli tomu, že do parlamentu tehdy vstoupilo pět nových stran, čímž se radikálně proměnil dánský stranický systém. Až do začátku 80. let se straně dařilo získávat alespoň 10 % hlasů. Lídr FrPd Mogen Glistrup (dříve daňový právník), získal svoji popularitu po interview v televizi v roce 1971, ve kterém otevřeně přiznal, že nezapltil daně a vyzval k tomu i ostatní Dány. V období mezi lety 1970–1980 tak FrPd plnilo roli „protestní“, anti-establishmentové a proti-daňové strany. V pozdních 80. a začátcích 90. let se zvětšoval rozkol uvnitř strany. Glistrup v roce 1990 odešel a Pia Kjærsgaardová, která v té době již byla jednou z jejích klíčových postav¹⁸, vyzvala voliče, kteří čekali na Glistrupův odchod, aby stranu podpořili. Vnitrostranické spory nicméně pokračovaly a Pia Kjærsgaardová se v roce 1995 rozhodla ze strany odejít spolu s dalšími nespokojenými členy FrPd (Poul Nødgaard, Ole Donner a Kristian Thulesen Dahl) a založit novou stranu – Dansk Folkeparti. Ve volbách v roce 1998 se FrPd sotva dostala přes potřebná 2 %, kdežto DF ve svých prvních parlamentních volbách oslovila voliče anti-imigračním postojem a získala 7,4 %¹⁹ hlasů a tím 13 (ze 179) mandátů (Historie DF 2020). DF tím potvrdila tzv. termostatický model²⁰ Christophera Wleziena (1995). V roce 1999 se straně podařilo získat jeden mandát (ze 16) v evropském parlamentu. Následující rok vedla anti-kampaň při referendu v otázce přijetí eura. DF do ní vstoupila s vlasteneckým sloganem „*Za korunu a vlast*“ a v kampani varovala před nenávratnou ztrátou jejich měny. Výsledkem bylo ponechání dánské koruny s 53,2 % hlasů. V parlamentních volbách v roce 2001 strana získala 22 mandátů a stala se součástí vlády Anderse Fogh Rasmussena (Venstre (Levice) a Konzervativní strana (DKF).

¹⁸ Kjærsgaardová dokonce nahradila Glistrupa ve vedení strany v roce 1984 při jeho pobytu ve vězení za daňový podvod (Meret 2009).

¹⁹ Přibližně 250 000 hlasů.

²⁰ Rostoucí zájem veřejnosti o imigraci vede k volebnímu úspěchu PRRP a ke zvýšení politické činnosti v oblasti přistěhovalectví/imigrační politiky.

Součástí vlády byla DF až do roku 2011, o tomto období strana na svých oficiálních stránkách mluví jako o „systémovém posunu v dánské politice“. V tomto období proběhla např. daňová a administrativní (zredukování počtu municipalit na ten aktuální) reforma. DF na stránkách vyzdvihuje změny v zahraniční politice, které se jim podařilo prosadit (Historie DF 2020). Strana se tak časem úspěšně etablovala, zatímco FrPd měla opačný osud. Jejímú zániku nezabránil ani její zakladatel Glistrup, který se ke straně znovu připojil, naopak k němu pravděpodobně i přispěl²¹ (Meret 2009).

4.2. Předvolební politické prostředí v Dánsku a volby 2015

Výsadou dánského předsedy vlády je určení termínu voleb, tak aby hrál v jeho prospěch. Premiérka (v období 2011-2015) Helle Thorning-Schmidtová ze Sociální demokracie na konci května v roce 2015 rozhodla, že termín parlamentních voleb bude ještě před letními prázdninami, čímž spustila intenzivní dvacetidenní kampaň. Na rozdíl od předchozích voleb v roce 2011, kdy společností rezonovala ekonomická krize, takže se strany soustředily na ekonomické otázky, v roce 2015 byly hlavními tématy kromě ekonomických problémů také nezaměstnanost, imigrace, zdravotnictví a vzdělání. Od roku 2001 je běžné, že strany tvoří tzv. „červený blok“ (jehož představitelem byla tehdejší premiérka), nebo tzv. „modrý blok“ (jehož představitelem byl její předchůdce ve funkci premiéra Lars Løkke Rasmussen, který byl ve funkci v letech 2009–2011). Premiérka se ve své kampani snažila vyzdvihnout, jak se za její vlády ekonomika zlepšila a celkově těžila z pošramocené pověsti L. L. Rasmussena. To se odrazilo na výsledku voleb. Jejich vítězem, co do počtu voličských hlasů, se stala Sociální demokracie, ale vzhledem ke zformování menšinové vlády (Levice, DF, Liberální aliance a DKF, v čele se staronovým premiérem Rasmussenem), skončila v opozici (BBC, 2015). Pro Thorning-Schmidtovou a červený blok tak skončily volby neúspěchem. Pro DF to byl nejlepší volební výsledek od začátku jejího samostatného působení. Strana využila nového volebního potenciálu, který přinesly volby do Evropského parlamentu v roce 2013 – zvyšující se euroskepticismus mezi dánskými voliči. Migrační krize v roce 2015 vrcholila a DF získala druhý nejvyšší podíl hlasů 21,1 %, což bylo o 5,2 % hlasů méně, než měli

²¹ FrPd ve volbách v roce 2001 získala pouhých 0,4 % (Meret 2009).

„vítězové“ voleb Sociální demokracie (DSÚ 2015). Výsledkem byl zisk 37 křesel (oproti 22 v roce 2011) v parlamentu (Kosiara-Pedersen 2016).

Předmětem této práce nebylo zjišťovat, jak se straně vedlo v následujícím volebním období. Nicméně ve volbách v roce 2019 strana u voličů propadla o více než 400 000 hlasů²², což ji přisoudilo pouhých 16 mandátů z předchozích 37 a skončila v opozici. Výsledek voleb 2015 naznačuje, že se na něm migrační krize mohla podepsat.

4.3. Úsvit a SPD

Jak již bylo řečeno v úvodu této práce, předchůdcem SPD Tomia Okamury bylo hnutí Úsvit, které taktéž založil spolu s Radimem Fialou v roce 2013, a též se jednalo o krajně pravicové uskupení, které po vnitrostranických rozporech zaniklo přeměnou na spolek v roce 2018. Na konci března 2015 byl Okamura spolu s Fialou z hnutí Úsvit vyloučen, což Okamura označil za puč. V květnu 2015 Okamura oznámil na tiskové konferenci jeho a Fialovo vystoupení z Úsvitu a podání návrhu na registraci politického hnutí Svoboda a přímá demokracie (Novinky 2015). Dne 16.06.2015 Okamura ve sněmovně oznámil, že „Nové hnutí Tomia Okamury Svoboda a přímá demokracie získalo registraci od ministerstva vnitra a zahájilo nábor členů“. „Vznik Svobody a přímé demokracie je důsledkem několikaměsíční krize uvnitř Úsvitu, jehož vedení převzal Marek Černoš“ (ČT24 2015). Jako jeden z hlavních cílů SPD Okamura určil vypsání referenda o vystoupení České republiky z EU. Podle Radima Fialy chtěli (mimo jiné) čelit imigrační vlně z Afriky. „Jsme radikální, protože někdo musí být radikální. Někdo tomu musí začít čelit a chceme to být my,“ uvedl (ČT24 2015). SPD na program hnutí Úsvit navazuje. Oficiálně se jedná o nové hnutí, ale vzhledem k tomu, že hlavní postavou Úsvitu byl taktéž Okamura, tak její drtivá většina jeho voličů k SPD následovala. To potvrdil i povolební průzkum zpravodajského deníku Aktuálně.cz (2017).

4.4. Předvolební politické prostředí v ČR a volby 2017

Na výsledcích posledních dvou voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky můžeme pozorovat odklon od klasického soupeření dvou dominantních stran

²² Přesný rozdíl byl 433 320 hlasů.

zastupujících levici (ČSSD) a pravici (ODS) v rámci politického spektra, který v samostatné České republice panoval v období 1996–2013. To ovšem neznamená, že tím zanikla polarizace české politické scény. Polarizace je znatelná i v české společnosti a dle mého názoru k ní přispěla i historicky první přímá volba prezidenta, kdy se vítězem stal bývalý premiér a kontroverzní²³ postava české politické scény Miloš Zeman. Prezidentské volby předcházely v roce 2013 předčasným volbám do poslanecké sněmovny v důsledku tzv. aféry Nagyová²⁴. „O křesla v Poslanecké sněmovně bojovalo 5 908 kandidátů, což je téměř o tisícovku více než ve volbách v roce 2010. Na jedno poslanecké křeslo tak připadalo zhruba 30 uchazečů, před třemi lety jich bylo o pět méně“ (Aktuálně 2013). Volby vyhrála ČSSD s podílem 20,45 % hlasů, před hnutím ANO 2011 (18,65 %) a třetí KSČM 14,91 % (ČSÚ 2013), což znamenalo vítězství stran levicových a populistické tzv. *catch all party* ANO. Do tehdejší poslanecké sněmovny se dostal i Okamurův Úsvit s podílem 6,88 % hlasů. ČSSD se v roce 2017 propadla na své minimum 7,27 %, když se značná část jejích podporovatelů přesunula primárně k ANO (Aktuálně 2017), které ve volbách zvítězilo v čele s Andrejem Babišem s podílem 29,64 % hlasů. Značný podíl hlasů získalo i SPD Tomia Okamury (10,64 %). Celkově podpora těchto dvou stran čítala 2 038 687 platných voličských hlasů z 5 060 745 (více jak 40 %) možných (ČSÚ 2017). Obě strany jsou populistické a spolu s prezidentovým „nálepkováním“ jeho nepřátel, prohlubují polarizaci společnosti tím, že ji účelově rozdělují na dobrou a zlou. Tento jejich úspěch, kdy hnutí získala většinu volebních hlasů (a množství kandidátů v roce 2013) potvrdilo měnící se preference českých voličů, a tím pádem i měnící se české politické prostředí. Předčasné volby a tato změna dokládají Vodičkovo (2016) upozornění na nestabilitu vlád v postkomunistických zemích. Zároveň to může značit nespokojenost některých voličů s demokratickým systémem jako takovým, o kterém píše Allen (viz kapitola 3.3.). Až druhá vláda zformovaná Andrejem Babišem získala důvěru, tu tvoří pouze zástupci ANO a ČSSD. SPD je oficiálně v opozici.

²³ Miloš Zeman (za ČSSD) byl předsedou menšinové vlády po předčasných volbách v roce 1998, která měla zaručenou podporu po celé funkční období až do její demise v roce 2002 díky tzv. opoziční smlouvě. Dohodnutou s předsedou opoziční ODS Václavem Klausem (který byl taktéž prezidentem v období 2003–2013). Během tohoto období došlo mimo jiné ke změně volebního systému, který přetrvává dodnes. Jeho účelem bylo omezení vlivu malých politických stran.

²⁴ Jana Nagyová byla tehdejší šéfkou kabinetu premiéra Petra Nečase (ODS).

5. Analýza předvolební rétoriky

5.1. Kampaň na sociálních médiích a program DF

Kristian Thulesen Dahl byl hlavní tvář v předvolební kampani roku 2015 vedené na oficiálních facebookových stránkách DF. Fotografie předsedy analyzované příspěvky často doprovázela buď samostatně u příspěvku (viz Obr. 3), nebo u příspěvku, kde byl zachycen (často s ostatními členy) na nějaké veřejné propagační akci.

Obr. 3: Kompilace používané v předvolebních příspěvcích DF

Zdroj: www.facebook.com/danskfolkeparti

„Záleží na tom, zda má Dansk Folkeparti vliv.“ Na fotce předseda DF Kristian Thulesen Dahl.

Jakmile u příspěvku nebyla fotografie někoho z členů, šlo o kompilaci (10x) s nějakou stručnou informací nebo heslem (viz Obr. 4), kde byl znak DF nebo třeba dánská vlajka (viz Obr. 7). Objevovaly se i pozvánky na tyto veřejné sešlosti s představiteli strany (5x). Další příspěvky byly informativního charakteru (6x) a některé z nich odkazovaly na články z médií (4x). Speciální příspěvek (1x) se na stránkách objevil dva dny před volbami.

Obsahoval dlouhý informativní text, ve kterém předseda strany de facto prezentoval program strany. Pozorovaná témata a jejich frekvenci v analyzovaných příspěvcích zobrazuje Tab. 2 (nebo Příloha č. 2).

Tab. 2: Hledaná témata v analyzovaných příspěvcích DF (%)

téma / v příspěvku:	EU	představitelé jiných stran	min. vláda	média, cenzura	islám, migrace	strach, bezpečí	nacionalismus	rozkrádání, tunely
ano	36,66	36,66	26,66	0	43,33	26,66	56,66	0
nejasné	0	0	6,66	0	0	10	16,66	0
ne	63,33	63,33	66,66	100	56,66	63,33	26,66	100

Zdroj: www.facebook.com/danskfolkeparti, vlastní zpracování

Nejčastějšími tématy byla migrace (13 ze 30), EU (11x) a představitelé jiných stran (11x). Často používanou frází bylo „více Dánska, méně EU“ nebo jen „méně EU“. Strana sázela na euroskepticismus voličů. Tyto fráze se objevily u třech posledních mnou analyzovaných příspěvků těsně před volbami (ze 17. a 18. 6. – den voleb). Ve spojitosti s EU bylo často uváděno znovuzavedení kontrol na hranicích (bezpečí 8x, viz. Obr. 4) a vybízení k přísnější imigrační politice, z čehož jsou znát její *autoritářské* sklony. Příspěvky, které imigrační politiku rozebíraly více, upozorňovaly na ekonomické náklady spojené se začleňováním cizinců do společnosti. Jinak DF v příspěvcích nebyla zaměřena na nějaké konkrétní náboženství či jinak konkrétní skupinu lidí. Chtěla lepší ochranu hranic proti všem cizincům, a to z následujících důvodů:

- Ekonomické – jelikož berou práci Dánům a jejich začlenění znamená pro zemi další finanční náklady.
- Strach – kdo může hranice přecházet. Bojí se, že mezi příchozími mohou být zločinci, jelikož hranice nejsou dobře hlídané.
- Pocitu ohrožení jejich kultury – kvůli problematice nedostatečného adaptování se nově příchozích. Nezačleňování se žadatelů do společnosti bylo prezentováno na příkladu skládání zkoušky z dánštiny a nedocházení žadatelů o azyl na lekce (absolvovali pouze část kurzu).

Obr. 4: Kompilace DF

Zdroj:

www.facebook.com/dansksfolkeparti

„Dnes můžete pomoci obnovit kontrolu hranic. X (zaškrtněte) DF“

Obr. 5: Kompilace DF

Zdroj:

www.facebook.com/dansksfolkeparti

„Čtyři další roky Thorningové a Radikálů?“
„Nebo X DF“

Příspěvky strany nepůsobily rasisticky (ani neměly), strana se prezentovala jako vlastenecká a jako zastánkyně dánských zájmů. I proto viděla v EU (která po jejích členech tehdy požadovala společnou migrační politiku) formu útlaku, kterou chtěla redukovat na minimum. Odůvodňovala to tím, že chce větší míru samostatného rozhodování a nezávislosti Dánska, čímž de facto apelovala na voličovo národní cítění. Podporování *nacionalismu* bylo v příspěvcích velmi časté (17x, viz Obr. 6) a občas podprahové výskytem státních symbolů (např. vlajky 5x, viz Obr. 7). V rétorice se objevovala slovní spojení jako „naše Dánsko“, „naše hranice“, „strana, která poslouchá dánské obyvatele“, „Vaše země, Vaše volba“. Volič tak mohl nabýt dojmu, že jsou hranice jeho země, jeho kultura, jeho práce, v ohrožení (*budování strachu*), a že o tom navíc částečně rozhoduje někdo, kdo by o tom rozhodovat neměl (*euroskepticismus*), jelikož nezná potřeby místních – proto nemůže rozhodovat o prospěchu Dánů správně. Oblíbeným cílem příspěvků byla předchozí vláda premiérky Thorningové a s ní spojené vládnoucí strany (Radikale Venstre neboli Radikální liberální strana, v příspěvcích jako De Radikale), viz Obr. 5. Příspěvky často apelovaly na nespokojenost občanů s jejich vládou. Voličů se ptali, zdali chtějí další čtyři roky jejího vládnutí se špatnou kontrolou hranic a EU. Strana snadno kombinovala dvě důležitá témata, se kterými mohl být volič nespokojen. Předpokládám, že předchozí vládu kritizovaly i ostatní opoziční strany.

Obr. 6: Kompilace DF

Zdroj:

www.facebook.com/dansksfolkeparti

„V Dánské lidové straně bojujeme za Dánsko. Váš hlas se počítá!“

Pia Kjaersgaardová

Obr. 7: Kompilace DF

Zdroj:

www.facebook.com/dansksfolkeparti

„Hlasuji pro zachování přísné zahraniční politiky.“

DF i díky své minulosti byla před volbami v povědomí voličů považovaná za nejvíce euroskeptickou a anti-imigrační. To jí v době migrační krize stavělo do výhody. Jakmile byla strana v minulosti součástí vlády²⁵, dařilo se jí plnit tuto část jejich programu, což strana využívala i ve svých příspěvcích, viz Obr. 3 z úvodu kapitoly. Z grafu, který znázorňuje trend v počtu žadatelů o azyl, vyplývá, že jejich počet klesl v období koalice, ve které strana působila v letech 2001–2011 spolu s Levicí a DKF (v grafu znázorněná linka modře). Během vlády SD (červeně) v čele s premiérem Poulem Nyrup Rasmussenem v letech 1993–2001 byl jejich počet větší a s premiérkou Helle Thorningovou-Schmidtovou v letech 2011–2015 rostl. Dál do minulosti (než k minulé vládě) či nějakému rozkrádání/tunelům se DF nevracela. Kritizovala pouze práci tehdejší vlády, ale v použité rétorice nezpochybovala fungování demokracie ve své zemi. Již nebyla antisystémová, jak tomu bylo v dobách FrPd.

²⁵ O množství tehdejší vládou zavedených imigračních restriktivních opatření píše i Christiansen (2017).

Ke kampaním patří sliby a DF nebyla výjimkou: „Chcete-li mít znovu hraniční kontroly, tvrdší imigrační politiku, lepší zdravotní péči a lepší péči pro seniory, blahobyt a mnohem méně EU než s Thorningovou a Radikály, poté hlasujte pro DF, přátelé a známí.“ Zjednodušující rétorikou a kritikou minulé vlády i líbivými sliby strana potvrdila poslední typický rys PRRP – *populismus*.

V použité rétorice DF nebyla žádná zmínka o kritice médií. To může být zapříčiněno tím, že měli/mají Dánové v jejich média důvěru. Nebo tím, že DF poskytovala informace takové, že strana nebyla médií konfrontována a prezentované informace proto nemusela obhajovat, případně obojím. To jsou ovšem pouhé spekulace, nicméně k této praktice hanění medií DF v analyzovaných příspěvcích ani jednou nepřistoupila. Dle mého názoru v rétorice strana apelovala i na city a svědomí voličů „lepší budoucnost pro naše děti“. Na jejich svědomí útočily nepřímo a nutily k zamyšlení se nad budoucností Dánska. Jejich příspěvky končily velice často otázkou např. „Ve čtvrtek můžete hlasovat pro stranu, která poslouchá dánské obyvatelstvo. Poslouchali vás Thorningová a De Radikale poslední čtyři roky?“

Jedenácti-bodový program strany (Program DF 2002) byl v souladu s použitými příspěvky a charakteristikou PRRP. Věnoval se primárně zachování stávajících pořádků. Odkazoval na Dánskou ústavu, církev, kulturní dědictví a zasazoval se za důležitost tradiční rodiny (není zcela zřejmé, zdali byl tento bod myšlen homofobně, ale dá se předpokládat, že to byl účel, bylo v něm totiž jasně napsáno, že rodina se skládá z muže, ženy a dětí). V programu DF upozorňovala na spravedlivé tresty odpovídající závažnosti zločinu. Nalezneme v něm i xenofobní prvky (bod 6²⁶) a euroskeptický postoj (bod 3²⁷) kladoucí důraz na hranice a bezpečí v zemi. Podporovala kvalitní vzdělávání a vyzdvihovali význam sociální a zdravotní péče potřebným (část bodu programu tak zřejmě cílila na starší občany jakožto potenciální elektorát). Celkově program působil motivačně pro dánský národ a ponoukal k pracovitosti, aby se Dánové ve své zemi měli dobře. Poukazovali na důležitost podnikatelů a fakt, že je nutné dát lidem najevo, že jejich práce bude

²⁶ „Dánsko není přistěhovalecká země a nikdy nebylo. Nebudeme tedy přijímat transformaci na mnohonárodnostní společnost.“ (Program DF 2002)

²⁷ „Dánská nezávislost a svoboda jsou primárními cíli dánské zahraniční politiky. Strana nechce, aby se Dánsko zbavilo svojí suverenity, proto je pro vystoupení z EU. Jsou pro členství v NATO a OSN.“ (Program DF 2002) – Euroskepticismus, militarizace a sekuritizace společnosti.

adekvátně odměněna. Posledním bodem programu bylo téma, které aktuálně rezonuje celou Evropou, a tím je vztah k přírodě a její ochraně. Opět cílil na voliče formou apelu na uvědomění si důležitosti rodiny, státu, národu: „Budeme se snažit zajistit, abychom my i budoucí generace mohli žít v čistém a zdravém životním prostředí“ (bod 11).

Program strany (Program DF 2002) a její použité příspěvky na sociálních sítích (Facebook 2015) odpovídaly charakteristikám PRRP – státní etnický nacionalismus, autoritářské sklony a populismus. Co se týče charakteristických témat, byla v příspěvcích DF použita jen jejich část. V příspěvcích strana cílila na témata, u kterých cítila, že má aktuální tzv. *issue ownership* – migrace, euroskepticismus. DF nevyzývala k militarizaci, ale pouze k sekuritizaci společnosti – využívání vybudovaného strachu a podněcování k ekonomickému protekcionismu. Nezaznamenal jsem vymezování se proti elitám a politickému establishmentu (pouze proti minulé vládě). To si zdůvodňuji tím, že strana byla v období 2001-2011 součástí vlády, takže by nemohla toto téma uplatnit ve svůj prospěch. Nepotvrdil se ani přímý odpor k právům etnických menšin nebo LGBT komunitě (ale reálně strana brojila proti příchozím cizincům a v programu se zasazovala za tradiční rodinu). Spolu s účastí ve vládě se tak potvrdil vliv stáří strany. Časová prodleva mezi programem a příspěvkem byla též patrna. Strana již nemohla být tak radikální, aby mohla oslovovat další voliče.

Dalšími tématy, která se v použité rétorice nebo programu objevila, byly: daň z bydlení, usnadnění administrativy v případě vyhošťování cizinců opakovaně porušujících zákony, zpřísnění trestů za některé činy.

5.2. Kampaň na sociálních médiích a program SPD

Veškeré příspěvky na oficiálních facebookových stránkách (Facebook 2017) hnutí byly postaveny na popularitě jejího hlavního představitele a zakladatele Tomia Okamury. Některé byly formou videí z jeho kontaktní kampaně (9x), videí informativního charakteru (6x), psanými příspěvky ryze informativními nespécifikovatelnými souvisejícími s propagandou (8x) např. o popularitě SPD, hra Okamurův domeček (viz Obr. 8), SPD zprávami (2x), volebními spoty (1x), proti Pirátům (3x), projev členky SPD z Brna (1x).

Co se týče použité rétoriky a obsahu v příspěvcích, hledal jsem totožná témata jako u DF viz Tab. 3 (nebo Příloha č. 1).

Tab. 3: Hledaná témata v analyzovaných příspěvcích SPD (%)

téma / v příspěvku:	EU	představitelé jiných stran	min. vláda	média, ČT, cenzura	islám, migrace	strach, bezpečí	nacionalismus	rozkrádání, tunely
ano	63,33	56,66	16,66	63,33	66,66	63,33	43,33	40
nejasné	0	6,66	3,33	0	0	3,33	30	0
ne	36,66	36,66	80	36,66	33,33	33,33	26,66	60

Zdroj: www.facebook.com/tomio.cz, vlastní zpracování

Hlavním tématem SPD v předvolební kampani bylo přijímání uprchlíků a anti-islamistická rétorika (20x). Toto téma se SPD zároveň hodilo ke kritizování EU (19x). V kampani SPD figurovalo několik hesel, která se často opakovala. Jedno z nich bylo „STOP/Konec diktátu Evropské unie/Bruselu“. Okamura upozorňoval na náboženské extrémisty, podporovatele islámu a ekonomické migranty. Charakteristikou jeho rétoriky byla generalizace informací a hanlivé nálepkování nepřátel dle jeho potřeby, čímž hnutí splňovalo všechny tři základní rysy ideologie PRRP vymezené v teoretické části této práce. Postoj k islámu Okamura v předvolební kampani prezentoval tak, že jej nepovažuje za náboženství a stavil jej do roviny ideologie, která by podle něj měla být, stejně jako nacismus, zakázána. Ty strany, které jeho názor nesdílely, nálepkoval jako „probruselské, proimigrační či proislámské“, a proto doporučoval nevolit hnutí ANO, ČSSD, KDU-ČSL, TOP 09, ODS, KSČM či Piráty (prakticky všechny hlavní strany české politické scény). V příspěvcích varoval před ztrátou národní identity, ponoukal k obraně státu a národních tradic. Asi nejdůležitějším a zároveň opakovaným bodem programu hnutí bylo prosazení zákona o referendu, pomocí kterého SPD chtělo vystoupit z EU. EU nekritizoval pouze kvůli proimigrační politice. Její přínos SPD generalizovalo na škodlivý a o výhodách členství v ní nemluvalo. V akčně sestříhaném volebním spotu šlo pozorovat kombinaci všemožných témat – kritiku EU, médií a dalších. Doslovně se v něm uvádělo, že:

„Evropa se mění každým dnem k horšímu, ale můžeme to změnit, migrace ohrožuje Evropu. Ochráníme naše občany před islamismem, zajistíme hranice proti imigrantům,“ (přís. ze dne 04.10.2017)

Mimo jiné v něm hnutí navrhovalo zavedení osmítýdenního armádního výcviku s možností získání zbrojního průkazu (*militarizace*). Do toho byly přidány vhodné záběry, aby celkový výjev působil apokalyptickým dojmem, za cílem vzbudit u diváka pocit strachu a nebezpečí. Spot mohl vyvolat dojem, že je v ohrožení ČR (i celá Evropa), a že veřejnoprávní média neříkají pravdu. Hnutí využilo abstraktní hrozbu cílenou na *nacionalismus* a strach voličů. U tohoto příspěvku bylo v psaném komentáři upozornění, že by mohl být spot vládou nebo Českou televizí (dále jen ČT) zakázaný nebo cenzurovaný. I ostatní příspěvky zpochybňovaly důvěryhodnost médií a byly vůči nim útočné, a to hned v 18 případech! Útočily především na ČT, jejíž „slabinou“ je to, že je placena z veřejných financí, proto ji šlo snadno napadat a její (zdroji podložené) informace překrucovat. Volič, který uvěřil, že ČT neprezentuje pravdivé informace, mohl v tomto médiu vidět nepřítele. SPD podsouvalo názor, že všechna mainstreamová média jsou zmanipulovaná, a že pravdivé, nikým necenzurované informace prezentuje Okamura. Občas byla skloňována i různá mediálně známá příjmení z řad českých politiků (Babiš ve čtyřech příspěvcích, Bartoš 3x, Kalousek 3x (viz Obr. 8), Gross 2x). Nejčastěji (7x) padalo jméno tehdejšího premiéra ve slovním spojení „Sobotkova vláda“. Jednou bylo použito i příjmení podnikatele Bakaly, kde ve video-příspěvku Okamura kombinoval své praktiky (očerňování svého politického nepřítele a vyvolávání pocitu nespravedlnosti z 90. let), když poukazoval na privatizaci OKD (Ostravsko-karvinské doly) spojenou s premiérem Sobotkou v tehdejší vládě Stanislava Grosse:

„Jen upozorňuji, že pan Bakala je v současnosti majitelem Hospodářských novin, týdeníku Respekt a také serveru Aktuálně.cz a všechna tato média proto permanentně špiní a pomlouvají mě a naše hnutí SPD, protože se snažíme o to, aby se machinace kolem OKD řádně vyšetřily.“ (přís. ze dne 18.10.2017)

Tímto tvrzením řekl, že i tato média jsou lživá, aniž by byl předložil pro své tvrzení jakýkoliv důkaz. Jeho důkazem bylo, že Bakalu v příspěvku prezentuje jako podvodníka (to ovšem není důkaz, že ta média lživá jsou). Zároveň sebe nejdříve takto postavil do role

neprávem napadené oběti a posléze do role hrdiny, který bojuje za pravdu (snaží se docílit spravedlnosti v kauze privatizace OKD). Komu Okamura v předvolební kampani věnoval pozornost na osobní úrovni, byl předseda Pirátů Ivan Bartoš. A to zřejmě poté, co byli oba pánové hosty v diskuzním pořadu Duel Seznam Zpráv (DUEL 2017), kde mezi nimi došlo ke slovní přestřelce. Z analyzovaných příspěvků věnoval tři pouze Bartošovi/Pirátům, což u žádné jiné strany neudělal. První příspěvek týkající se Pirátů byl před touto diskuzí a týkal se analýzy jejich volebního programu. Okamura si vybral ty body, u kterých vyhodnotil, že nerozhodnuté voliče od volby Pirátů odradí, a to především podporu Pirátů v přijímání migrantů do ČR a kladný vztah k EU. V příspěvcích po pořadu v jednom (viz Obr. 11) prezentoval vyloženě překroucenou informaci, kdy vytrhnul větu z kontextu rozhovoru (rozhovor byl vydán 17.09.2014). „*Předseda Pirátů Ivan Bartoš chce legalizovat heroin!*“ byl pozornost poutající úvod tohoto příspěvku, dále pokračoval:

„Tak to je už opravdu síla! Takže nejenom že otevřeně podporuje migraci a islám (a nosí proto mikinu "jsem sluníčkář") ale ještě navíc podporuje tvrdé drogy. Chcete takovou stranu v Parlamentu, aby Vaše děti měli přístup k tvrdým drogám? Pro nás v SPD je to absolutně nepřijatelné.“ (přís. ze dne 16.10.2017²⁸)

Poslední příspěvek týkající se Bartoše vzbudil na stránkách Tomia Okamury velký ohlas, i z něj je dle mého názoru cítit, že autor neudržel svoje emoce. Zároveň to značí, že jediným správcem stránek byl Okamura:

„Piráti se smaží ve vlastní žluči. Jako papíroví čertíci vyskakují Piráti na SPD. Chrlí výmysly a pomluvy, že jsme strana podporovaná kmotry a dnes už nezakrývají, že hlavně musí přetáhnout k sobě voliče SPD. Jejich programová bublina praskla v předvolebních debatách. Dnes je jasné, že jde o juniorku Kalouskovy TOP 09, která má nalákat nezkušené mladé voliče. Jde o internacionální imitaci protestních hlasů, která se vypouští do politického světa v okamžiku, kdy politicko-mafiánskému systému hrozí skutečná opozice. Nenechme se vyprovokovat touto svazáckou úderkou, smaží se jen ve vlastní žluči.“ (přís. ze dne 15.10.2017)

²⁸ Tuto nekalou praktiku použil Okamura čtyři dny před volbami.

Okamura se snažil nejdříve Piráty zesměšnit, aby je následně zdiskreditoval a zároveň o nich lhal (juniorka Kalouskovy TOP 09?).

Obr. 8: Satirická fotomontáž

Zdroj: www.facebook.com/tomio.cz

Pozn.: satirická fotomontáž znázorňuje, jak političtí konkurenti (Kalousek, Babiš) hrají tzv. Okamurův domeček, kterou hnutí sdílelo na svých stránkách dne 07.10.2017 (autor fotomontáže nebyl uveden).

U toho dokázal napadnout i mladé voliče, u kterých zpochybnil, že jsou schopni se sami ve volbách rozumně rozhodnout. V rétorice i volebním programu cílilo SPD na starší spoluobčany. Jedním z témat, kterým se hnutí zabývalo, bylo zvyšování důchodů. Předseda strany se svým vyjadřováním a chováním zřejmě snažil přiblížit obyčejným lidem. Ve stručných video-příspěvcích jeho kontaktní kampaně z různých akcí (Velká Pardubická, hokejová utkání, výlov rybníka Rožmberk atd.) hovořil například o popíjení piva, hlídání si postavy nebo držení diety. Opět zde zastával hlavní roli de facto jediného zapamatovatelného představitele, kdy své členy nechal do kamery prakticky jenom pozdravit. Ve všech těchto příspěvcích byl velice pozitivní a dával sledujícímu pocit, že se hnutí těší obrovské popularitě (čimž se snažil voliče ubezpečit, že jejich názor není

Obr. 9: Volební plakát SPD s předsedou hnutí

Zdroj: www.facebook.com/tomio.cz

Pozn.: nelze potvrdit, zdali to byli opravdu odpůrci hnutí, kdo udělal na předvolebním plakátu SPD Okamurovi díru mezi očima

ojedinělý, a že volbou hnutí nepřijde jejich hlas vniveč). Též upozornil na D'Hondtovu²⁹ metodu přepočtu hlasů na mandáty, aby voliči nehlasovali pro malé strany. Mezi příspěvky figurovala i informativní videa týkající se tehdy aktuálních témat (kauza lithium, pitná voda atd). Generalizované informace předseda strany prezentoval tak, aby problematiku pochopil i laik. Tato videa měla společný prvek, a tím byla kritika tehdejší nebo předchozích vlád, takovým způsobem, aby budila vášně. Kampaň měla i své odpůrce. Nenávistné projevy vůči jeho kampani mu ale paradoxně v propagandě pomáhaly. Dokázal je přetavit ve svůj prospěch tím, že ze sebe udělal obětního beránka (následující citace a Obr. 9). Povšimněte si označení jeho nepřátel a zavedení celé situace do extrému, že by jej chtěl někdo zabít za jeho odlišný názor. Otázkou je, zdali byla tato podávaná informace pravdivá, jelikož nelze určit, kdo předvolební plakát (a z jakého důvodu) opravdu poškodil.

„Podpůrci proimigračních, proislámských a probruselských stran mi přes plot udělali díru uprostřed čela – podívejte se na fotografii. Chtěli by mě snad zabít kulkou do čela jen pro to, že mám jiné názory než oni? Jen proto, že říkám ZASTAVÍME NELEGÁLNÍ IMIGRACI A DIKTÁT EU? Ano, to je představa demokracie a svobody názoru, kterou prezentují jejich příznivci. Je to otrěsné a je nejvyšší čas na změnu. Tito lidé šíří nenávist, násilí, lži, cenzuru, manipulaci a dělají placené antikampaně. Neustále také zcela nedemokraticky ničí naše plakáty a billboardy. A vše podporují mainstreamová média. Dovolte mi v této souvislosti poděkovat opravdu mnoha lidem za veřejně vyjádřenou podporu SPD, je nás v hnutí již téměř dvanáct tisíc a analytici odhadují, že budeme mít dvouciferný výsledek. Naše hnutí se nebojí provokací, ve své slušné kampani budeme pokračovat a nabízet lidem náš politický program. A prosíme Vás o co největší podporu ve volbách.“ (přís. 7 ze dne 04.10.2017)

Dalším důležitým bodem používané rétoriky byl pro PRRP charakteristický apel na větší míru spravedlnosti. Kromě uprchlíků se hnutí zaměřilo i na spoluobčany neoprávněně pobírající sociální dávky (nazýval je „parazitujícími spoluobčany“), nespravedlivou

²⁹ Tato přepočítávací metoda je v současnosti v praxi nepoužívanější a má řadu modifikací. V ČR se používá od roku 1990 k výpočtu rozdělení mandátů v obecních zastupitelstvech, později se začala používat i ve volbách do zastupitelstev krajů, do Poslanecké sněmovny, a i ve volbách do Evropského parlamentu. (CZSO 2020)

„lichvářskou a exekutorskou mafii“, a spolu se zavedením rozhodování občanů na základě referend, žádal přímou volbu a odvolatelnost politiků a jejich (a soudců) hmotnou zodpovědnost. Některé příspěvky se skládaly ze dvou částí. První část upozorňovala na danou problematiku, zatímco druhá část byla ryze propagandistická a opakovala se u několika dalších příspěvků. V této části příspěvku SPD nabádalo k šíření oné informace, k příspěví na transparentní účet strany, vstoupení do SPD, k volbě SPD ve volbách, ale i k tisku letáků strany a jejímu šíření vložením do poštovních schránek v okolí. Podobnou formou jsou vedena i videa, ve kterých figuruje Tomio Okamura. Prakticky v každém z nich byla uvedena skoro totožná formulace, která žádala o předání informace seniorům, kteří nemají přístup k internetu.

V použité rétorice bylo znát, že se Okamura snažil využívat negativních emocí voličů. Využíval k tomu velké množství nepřátel. Z jeho rétoriky mi připadalo, že ostatní politiky prezentoval jako někoho „zlého“ a zkorumpovaného – vymezoval se proti politickému establishmentu. Pouze sebe stavěl do pozice pravdomluvného hlasu lidu. Časté byly ty příspěvky, které shrnovaly program strany (Program SPD 2020), takže se v nich objevila všechna pozorovaná témata. Hnutí naráželo na korupci jakožto na běžný jev v českém politickém prostředí. To mu umožňovalo očerňovat i představitele vlád z období 90. let. I v jednom z bodů programu brojilo SPD proti nelegálně nabytému bohatství, kdy požadovalo vytvoření zákona o prokázání původu majetku (bod 3), tento bod se v použité rétorice ve facebookových příspěvcích nevyskytoval. Ostatní body programu zahrnovaly prosazování zákona proti lichvě, konec zvyšování daní, reformy a změny státní správy a podporu „tradiční rodiny“. Byly v něm předsudky: „odmítáme pozitivní diskriminaci a preferenci občanů na základě rasy, etnika nebo náboženství“. Poslední bod programu shrnoval charakteristické rysy PRRP. Stejně jako příspěvky byl euroskeptický, xenofobní a silně anti-imigrační a dalo by se říct i militantní. Podporoval přísnější kontroly hranic, vystoupení z EU, přísné podmínky imigrační politiky ČR s důsledným zaměřením se na islamisty podporující džihád a právo šaría. Celkově byl silně apelující na nacionalismus a burcoval k ochraně a obraně země. V předvolební kampani použitá témata a program se shodovaly ve všech bodech (kromě přímému odporu k právům LGBT komunity) s těmi, které jsem vymezil v teoretické části této práce.

5.3. Rozdíly programů stran a jejich předvolební rétoriky

Strany se v rétorice i programech shodovaly v základních rysech PRRP. I v předvolebních tématech se soustředily na témata pro PRRP charakteristická. Obě apelovaly na státní etnický nacionalismus v souvislosti s živením pocitu ohrožení národní identity. Jejich předvolební kampaně byly euroskeptické, vyzývaly k ochraně státních hranic a země před odlišnou kulturou v souvislosti s jejich anti-imigračním postojem. Jejich programy se shodovaly v tom, co měly obě země v předvolebním období společné, a tím bylo hlavní téma této práce – migrační krize a reakce elektorátu na ni (viz Tab. 2 a 3). Dánsko mělo v té době se začleňováním migrantů delší zkušenost. Obsah programu DF (2002) mimo jiné upozorňoval na jejich nepřizpůsobivost podobným stylem, jakým se SPD vymezovalo proti nepřizpůsobivým občanům, nehledě na jejich etnickou příslušnost (ale spíše se zaměřovalo na pozitivní diskriminaci, která je spojována s romskou menšinou).

Projevovaly se autoritářské sklony obou stran. SPD bylo v otázce migrace agresivnější. V rétorice nabádalo k zakázání islámu jako ideologie, aby se vyhnulo nařknutí z rasismu. Pro nově příchozí vyznavače tohoto náboženství mělo nulovou toleranci a využívalo strachu z terorismu. Zatímco DF chtělo omezit vstup cizinců do jejich země a zpřísnit imigrační politiku. Za pozornost stojí i ten fakt, že v rétorice DF se používaly dva výrazy – imigrační politika, cizinci³⁰. Kdežto u SPD se mluvilo o „migrantech“, a to v negativním slova smyslu. DF hlásala, že není proti přijímání úplně všech cizinců. V příspěvcích primárně vyjadřovala nespokojenost s imigrační politikou předchozí vlády a nevděčností cizinců, kteří neplnili dánský plán jejich integrace do společnosti, proto nad jejich přijímáním chtěli mít přísnější kontrolu, hned od okamžiku přejití státní hranice, což souviselo s odtažitostí od EU, která jim do přijímání mluvila (tak to strana zdůvodňovala). Zároveň ale v rétorice DF cizince nesoudila podle konkrétního náboženství. Upozorňovala na ohrožení tradičních hodnot a též nabádala k ochraně vlasti, ale jejich apel nevyzníval tak radikálně a nezazníval v kontextu s islámem. Zdá se tak, že v postoji anti-imigračním zastávaly obě strany trochu rozdílné postoje. V předvolební rétorice byla DF zdrženlivější, požadovala „méně EU“, kdežto SPD v rétorice používalo

³⁰ Přípustná je i chyba v překladu.

radikálnější heslo „stop diktátu z EU“. Obě strany vyzývaly k postoji, který byl aktuální v té době u Velké Británie, v případě DF (volby 2015) strana požadovala méně EU a více nezávislosti (viz Obr. 10), nepsala však přímo o odchodu Dánska z EU (v programu však ano). V případě SPD (volby 2017) se mluvilo o referendu (referendum o Brexitu se konalo v červnu 2016) a případném odchodu z EU v těchto šlépějích. Čímž strany potvrzovaly další z charakteristických témat pro PRRP – přímá demokracie, politika pro lid, národní zájmy.

Obr. 10: Kompilace DF

Zdroj:

www.facebook.com/danskfolkeparti

„Britové ukazují cestu v EU. Za větší nezávislost. Dánsko musí jít stejným směrem! Musíme zastavit snadný přístup k sociálním službám pro migrující pracovníky. Teď!“

Obr. 11: Předseda Pirátů

Zdroj: www.facebook.com/tomio.cz

Pozn.: fotografie byla použita u příspěvku, který se snažil Bartoše očernit

Dalším společným rysem obou stran bylo populistické promlouvání k nespokojenosti voličů kritikou předchozích vlád. Splnil se i teoretický předpoklad podněcování k ekonomickému protekcionismu a sekuritizaci společnosti. Obě strany slibovaly lepší sociální péči o starší spoluobčany. K totožným tématům ale měly obě politické strany částečně odlišný přístup vyplývající ze stáří komparovaných stran. K militarizaci vyzývalo

pouze SPD v podobě zavedení 8týdenního vojenského výcviku s možností získání zbrojního průkazu. DF se snažila oslovit, co největší množství lidí, a to i těch nevyhraněných, jelikož strana byla v dánské politice již etablovaná a potřebovala oslovit i potenciální nové voliče (v souladu s Muddeho teoretickým předpokladem o vlivu stáří stran). Ani program DF nebyl tak účinný jako ten SPD. SPD chtělo změnit systém jako takový a prosazovalo zavedení přímé demokracie. DF již měla zkušenost s účastí ve vládě. Z toho důvodu se nevymezovala tolik proti politickému establishmentu a systém vládnutí nenapadala. Chtěla změnu vládnoucích stran, které působily v předchozí vládě, kvůli kterým (z jejich pohledu) došlo k polevení ochrany státních hranic a zmírnění migrační politiky. Výrazným mobilizujícím faktorem v jejich rétorice tak byl představitel politické konkurence a předchozí vlády v osobě premiérky Thorningové současně. Vyjadřování vůči ní nebylo nikterak hanlivé, spíše upozorňovalo na její proimigrační a pro EU politiku. V tomto směru bylo SPD méně vybíravé a konfrontovalo prakticky všechny tehdejší politické strany. Ohledně rétoriky vůči politické konkurenci jsem popsal osobní atak na předsedu Pirátů (viz Obr. 11), a to formou lží a překrucováním informací, za účelem zdiskreditování oponenta. Takovéto praktiky se u DF neobjevily. Předpokládám, že pohlaví kritizovaných představitelů konkurenčních stran nemělo na použitou rétoriku vliv, ale spíše vypovídalo o úrovni politického prostředí obou zemí.

SPD se zdálo být hnutím jednoho muže. Příspěvky těžily z postavy „charismatického lídra“, na rozdíl od DF, kde figurovalo vícero představitelů strany a z mého pohledu byla znát i její lepší organizovanost. DF podávala příspěvky jiným způsobem, který voliče spíše nabádal k tomu, aby si na správnost volby jejich strany přisel sám. Obsahově působily příspěvky DF připraveněji a profesionálněji, strana často přidávala velice stručné kompilace s jednoduchými hesly a do příspěvků nezahrnovala propagační informace, ve kterých by verbovala nové členy či žádala o finanční podporu. Tolik nekombinovala všechna témata dohromady jako SPD. Tématy se SPD odlišovalo ve vracení se k porevolučnímu období, kterým zdůvodňovalo rozkradení majetku státu. To byl hlavní rozdíl historického vývoje obou zemí, který šlo z použitých příspěvků a programů stran vyzorovat. Transformaci po pádu Železné opony doprovázely politické a ekonomické problémy i krivdy, které zůstaly nevyřešeny a jsou stále zachovány v paměti národa. SPD tím mohlo v kampani použít další téma, jehož použití u DF nebylo ani možné. Odlišnému

historickému vývoji lze přisoudit i z toho vyplývající poukazování na přítomnou korupci v ČR. Jak jsem již vysvětloval v úvodu práce, je jev korupce pravděpodobnější v prostředí, kde se občané v politice méně angažují a chybí tak dostatečná kontrola politiků. Zmínku o korupci nebo o nějakých starších křivdách jsem v případě DF nevyzdvíhal.

Rozdílný vývoj se dle mého názoru odrážel/ží i na kvalitě médií a důvěru v ně, čímž ovšem nechci zastávat Okamurův kritický názor, ale spíše poukazuji na skepsi českého národa pramenící ze zvyku na cenzuru a překrucování z dob vlády KSČ. Útoky na média se v rétorice DF neobjevily. V podání SPD jich bylo tolik, že už nevyznávaly ani jako agrese. Informaci, že média lžou, prezentoval Okamura jako samozřejmou, nezpochybnitelnou a už se nad ní ani nepozastavoval. Hlavním rozdílem předvolebních příspěvků stran tak vidím na straně SPD ve snaze vyvolávat nenávisť na všemožných tématech a ve svalování viny špatných životních podmínek (některých spoluobčanů) na předchozí vlády, které dle SPD peníze rozkradly. DF se prezentovala tak, že chce to nejlepší pro Dánsko, čímž dle DF mělo být, co nejméně vlivu z EU. Držela se jednoduchých hesel, která nebyla tak vyhraněná. Další rozdíl vidím v přístupu k náboženství v daných zemích. Program SPD (2020) bránil české historické hodnoty spojené s náboženstvím, zatímco program DF (2002) vyzýval k podpoře církve v jejich zemi (ale také ve spojení s ochranou jejich historických hodnot a tradic), to lze zdůvodnit nízkým počtem věřících v ČR.

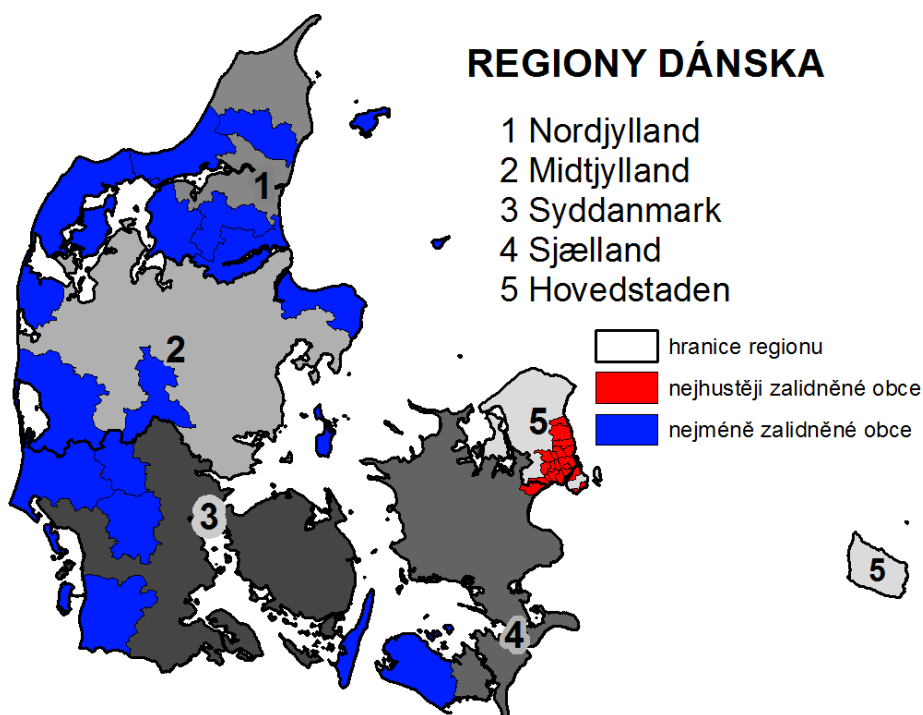
Lze proto potvrdit první hypotézu této práce. Komparované strany mají společné ideologické rysy PRRP a jejich předvolební témata se shodovala s těmi pro takto generalizovanou skupinu charakteristickými tématy. Splnění teoretického předpokladu vymezování se proti elitám, politickému a kulturnímu establishmentu, odporu k právům etnických menšin, k militarizaci, zasazování se za přímou demokracii, lze přisoudit jednoznačně SPD. Sekuritizaci společnosti, ekonomický protekcionismus, národní zájmy, zdůrazňování práva a pořádku, upozorňování na kriminalitu nepřizpůsobivých k zavedenému systému, obsahovaly předvolební příspěvky obou stran. Rétorika SPD se ukázala jako mnohem agresivnější a radikálnější. SPD v předvolební kampani zahrnovalo vícero témat, což lze částečně přisuzovat rozdílnému historickému vývoji zemí a částečně je to zdůvodnitelné stářím hnutí. SPD je v tomto ohledu v „první“ fázi,

kdy se snažilo do vrcholné politiky teprve prorazit, tím pádem nemuselo brát takové ohledy na jiné skupiny elektorátu. DF již byla etablovanou stranou, která se hlavně držela témat, na která měla tzv. *issue ownership* v rámci dánské politické scény, jelikož v ní již má vybudovanou pozici. Tím pádem měla v té době vícero zkušeností, což se projevilo i v její předvolební kampani.

6. Analýza volebních výsledků a pozorovaných proměnných

Podíl volebních hlasů zastával pozici závisle proměnné ve vícenásobné lineární regresní analýze, která měla určit, které testované faktory měly na volební podporu zkoumaných stran největší vliv. Tyto faktory byly ve statistickém modelu jako nezávisle proměnné. Pro ověření teorie konfliktních linií a částečnému určení oblastí s vysokou/nízkou volební podporou je analýza doplněna o vliv faktoru hustoty zalidnění s ostatními faktory. Analyzované venkovské a městské oblasti jsou barevně zvýrazněny v Obr. 12 a 13.

Obr. 12: Regiony Dánska

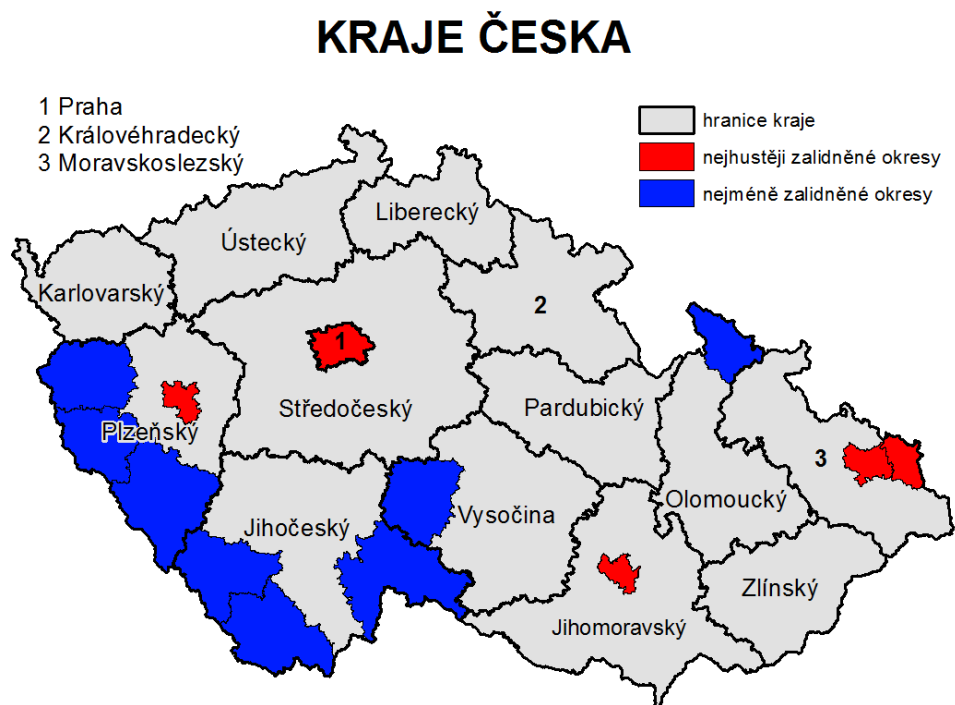

Zdroj: www.diva-gis.org, zpracováno v programu ArcMap

Pozn.: Modře jsou obce s hustotou zalidnění pod 60 obyv./km² (20 obcí), červeně ty s hustotou zalidnění nad 700 obyv./km² (18, z čehož pouze Greve není z regionu Hovedstaden). Z důvodu členitosti pobřeží jsou regiony odlišeny 5 odstíny šedi.

Analýza obsahuje další mapové výstupy, u kterých lze pomocí kartogramů určovat přibližně jak vysokých hodnot dosahuje daný faktor v konkrétní oblasti.

Obr. 13: Kraje Česka

Zdroj dat: www.arcdata.cz, zpracováno v programu ArcMap

Pozn.: modře jsou okresy s hustotou zalidnění pod 60 obyv./km² (8 okresů), červeně ty s hustotou zalidnění nad 700 obyv./km² (5)

Pro orientační přehled průměrných hodnot celého státu dokládám tabulky zprůměrovaných dat všech proměnných počtem obcí/okresů pro každý stát samostatně (viz Tab. 4 a 5). Z těchto tabulek lze vyčíst rozdíly mezi oběma státy, které mohou pomoci při odpovídání na hypotetické předpoklady této práce. Dánská populace byla složena z většího podílu starších obyvatel a cizinců, oproti té české. Největší rozdíl mezi populacemi byl v podílu věřících Dánska (v průměru jich bylo 6x více než věřících Čechů³¹). Oproti Dánsku měla ČR menší podíl trestných činů. Statistická analýza by mohla potvrdit, zdali existuje závislost mezi tímto faktorem a zvýšeným podílem cizinců, proti kterým se obě strany vymezovaly. ČR měla i nižší podíl nezaměstnaných. Tento socioekonomický faktor

³¹ Navíc data neobsahují údaje za všechny možné typy náboženství jako v případě ČR, ale pouze za Dány hlásící se k dánské evangelické církvi.

by teoreticky měl mít na volební podporu PRRP největší vliv. Větší průměrná volební podpora PRRP patřila v testovaných volbách obcím Dánska.

Tab. 4: Orientační hodnoty testovaných faktorů, Dánsko

Dánsko	počet obyv.	DF (%)	Cizinci (%)	nezam. (%)	krimi. (%)	nad 65 (%)	Věřící (%)
průměr	57 843	19,7	6,57	4,54	6,89	25,93	80,88
medián	42 790	20	5,86	4,53	6,43	25,19	83,78
rozptyl	4 712 330 421	17,06	7,67	1,35	8,92	17,5	70,25
sm. odchylka	68 646	4,13	2,77	1,16	2,99	4,18	8,38

Zdroj: DSÚ (2015)

Pozn.: průměrný počet obyvatel na obci byl zaokrouhlen na celá čísla. Údaje se mohou lišit od oficiálních hodnot kvůli zpracování a zaokrouhlování dat

Tab. 5: Orientační hodnoty testovaných faktorů, Česko

Česko	počet obyv.	SPD (%)	Cizinci (%)	nezam. (%)	krimi. (%)*	nad 65 (%)	Věřící (%)
průměr	137 793	11,22	3,55	3,79	1,55	19,33	13,41
medián	111 426	11,16	2,76	3,55	1,42	19,53	12,27
rozptyl	21 202 187 441	4,4	5,54	2,13	0,32	1,39	55,13
sm. odchylka	145 610	2,1	2,35	1,46	0,57	1,18	7,43

Zdroj dat: ČSÚ (2017)

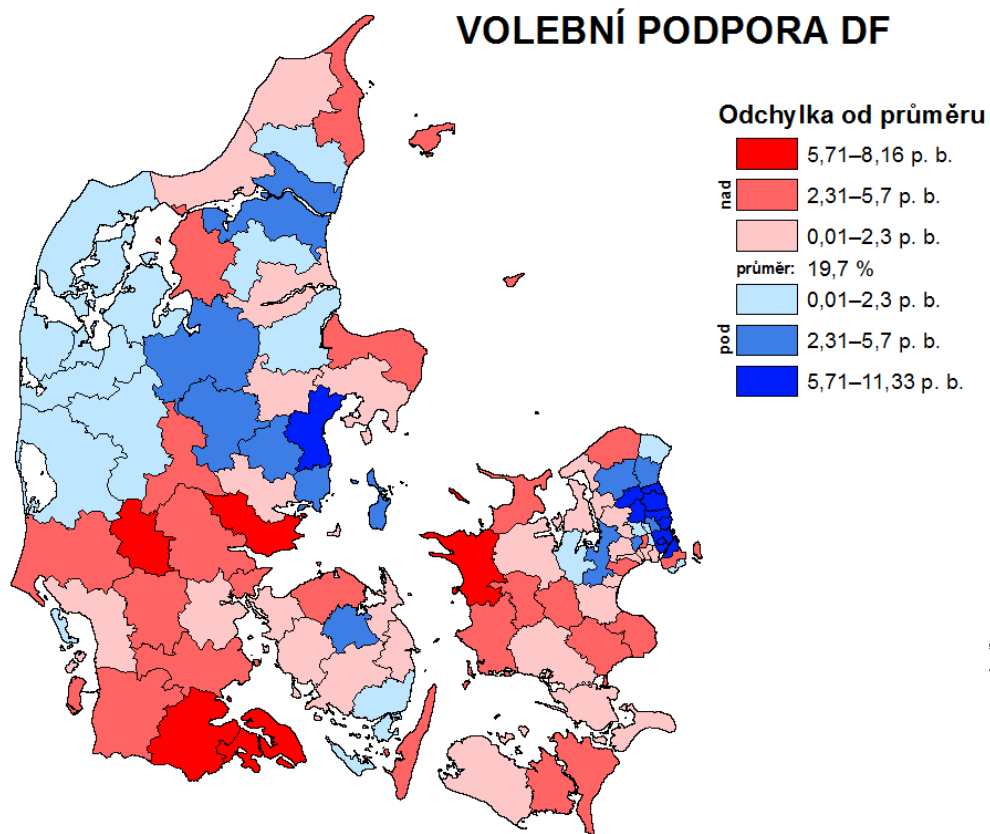
*počet srovnávaných okresů byl u této proměnné (73) oproti ostatním (77) snížen o 4 z důvodu nekompletních dat u okresů Praha-západ, Praha-východ, Plzeň-sever a Plzeň-jih

Mezi státy byl patrný velikostní rozdíl v průměru obyvatel na obci/okres. Předpokládám, že se projeví rozdíl nejlidnatějších (zároveň hlavních) měst vůči ostatním obcím/okresům obou zemí. Praha je vůči druhému největšímu okresu Brno-město 3,4x větší (rozdíl v počtu obyvatel byl 914 986), proto očekávám, že se u ní projeví různá specifika s tím spojená. Obec Kodaň se svým počtem obyvatel (583 349) ostatním obcím více přibližuje, ale rozdíl celé aglomerace Kodaně je oproti druhé největší municipalitě Aarhusu ještě větší, než je poměr mezi nejlidnatějšími okresy ČR.

6.1. Volební podpora DF

Grafické znázornění volební podpory DF ukázalo (viz Obr. 14), že ohnisko nejnižší podpory měla strana na východě nejlidnatější aglomerace hlavního města Dánska (viz detail na Obr. 15) v regionu Hovedstaden (16,92 %), což je patrné i z Tab. 6.

Obr. 14: Odchylka od průměrného zisku hlasů DF v procentních bodech

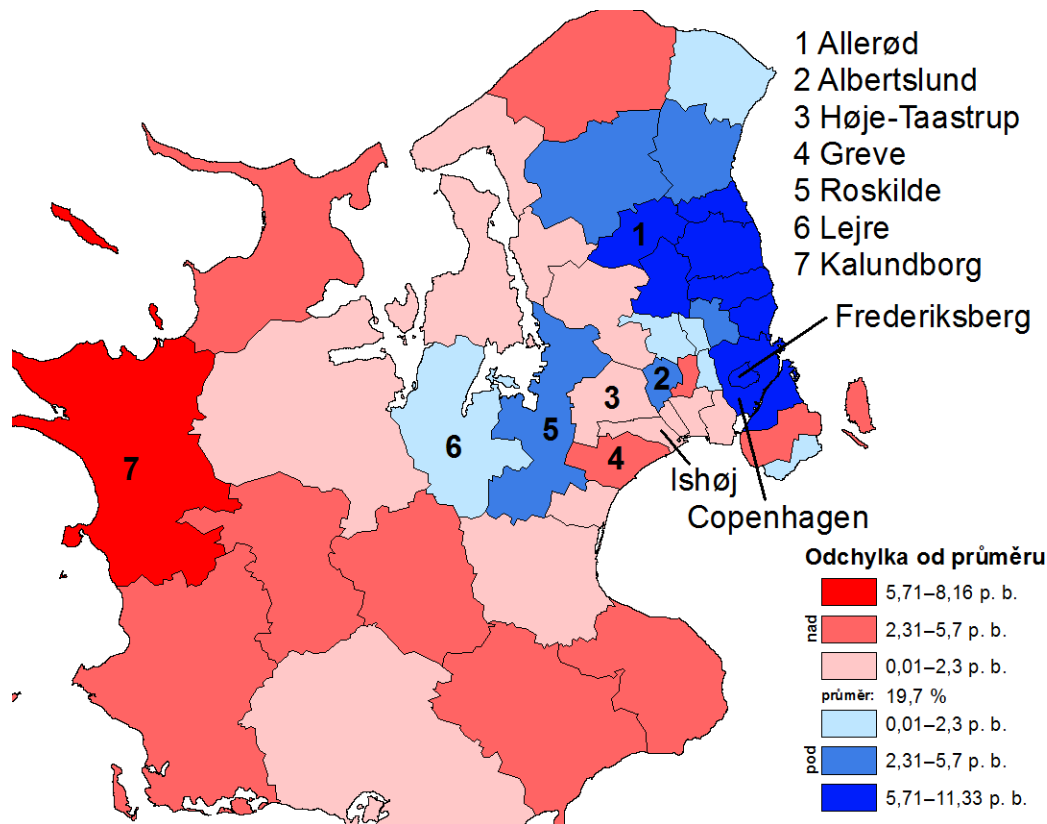
Zdroj: DSÚ (2015), zpracováno v programu ArcMap

Obcí, která se řadila mezi ty s nejnižší volební podporou, byl s druhým největším počtem obyvatel (326 984) Aarhus³² ležící na východním pobřeží regionu Midtjylland. V tomto regionu byla volební podpora DF druhá nejnižší a taktéž podprůměrná (18,7 %). Osamocenou obcí s výrazněji podprůměrnou volební podporou DF (15,43 %) v regionu

³² Aarhus není zvýrazněn na Obr. 12, jelikož hustota zalidnění v ní (699 obyv./km²) byla těsně pod hraniční hodnotou.

Syddanmark, kde byla podpora strany jinak největší (22,2 %), bylo lidnaté Odense (649 obyvk./km²).

Obr. 15: Odchylka od průměrného zisku hlasů DF v procentních bodech, detail

Zdroj: DSÚ (2015), zpracováno v programu ArcMap

Pozn.: detail aglomerace Kodaně, přibližný region Hovedstaden a sever Sjællandu

Pevninskou část Syddanmarku lze považovat za ohnisko vysoké volební podpory strany. Hodnoty v takto vymezené oblasti byly u všech obcí nadprůměrné a nacházela se mezi nimi i obec s největší volební podporou DF Billund (27,86 %). Druhou největší volební podporu měla strana v regionu, který je mezi Syddanmarkem a Hovedstadenem. Ve Sjællandu (DF 22,01 %) se tento vliv sousedících regionů odrazil na rozložení volební podpory v něm samotném. U hranic s Hovedstadenem mají obce Lejre a Roskilde podprůměrné hodnoty (19,32 a 16,21 %). Zatímco na severozápadě regionu v obci Kalundborg byla podpora strany nadprůměrná (25,66 %) a zjevně tak tvořila další ohnisko vysoké podpory DF. Podpora strany nekopírovala hranice administrativních regionů.

Například obec Ishøj, která je v regionu Hovedstaden, sousedící s obcí Greve (23,27 %, region Sjælland) má hodnoty také nadprůměrné (21,09 %). Rozdíly uvnitř regionů jsou částečně patrné i z detailu Kodaně (Obr. 15) a z Tab. 6, kde např. u nejméně zalidněných obcí Nordjyllandu byl rozdíl 6,28 % hlasů. V tomto nejméně lidnatém regionu Dánska byla podpora strany levice nadprůměrná (20,14 %).

Tab. 6: Volební podpora DF v nejhustěji a nejméně zalid. obcích, podíl věřících.

10 nejm. zalid. obcí	DF (%)	věřící (%)	obyv. /km ²	10 nejzalid. obcí	DF (%)	věřící (%)	obyv. /km ²
Læsø	24,69	90,27	15,46	Frederiksberg	8,37	63,13	11 923,22
Tønder	24,58	87,38	32,25	Copenhagen	8,41	55,86	6 743,92
Samsø	15,23	82,74	32,69	Rødovre	18,68	68,88	3 094,51
Ringkøbing-Skj.	19,27	88,89	38,91	Gentofte	9,27	70,19	2 930,12
Varde	24,48	88,86	40,66	Gladsaxe	14,74	66,45	2 704,62
Lemvig	18,44	92,12	40,75	Herlev	18,37	67,12	2 326,03
Thisted	18,41	87,59	41,47	Hvidovre	21,1	68,32	2 302,32
Langeland	22,54	88,28	43,64	Glostrup	22,06	71,65	1681,88
Jammerbugt	21,08	88,68	44,55	Brøndby	21,09	58,75	1678,8
Rebild	19,45	88,06	46,6	Vallensbæk	19,76	68,35	1652,5

Zdroj: DSÚ (2015)

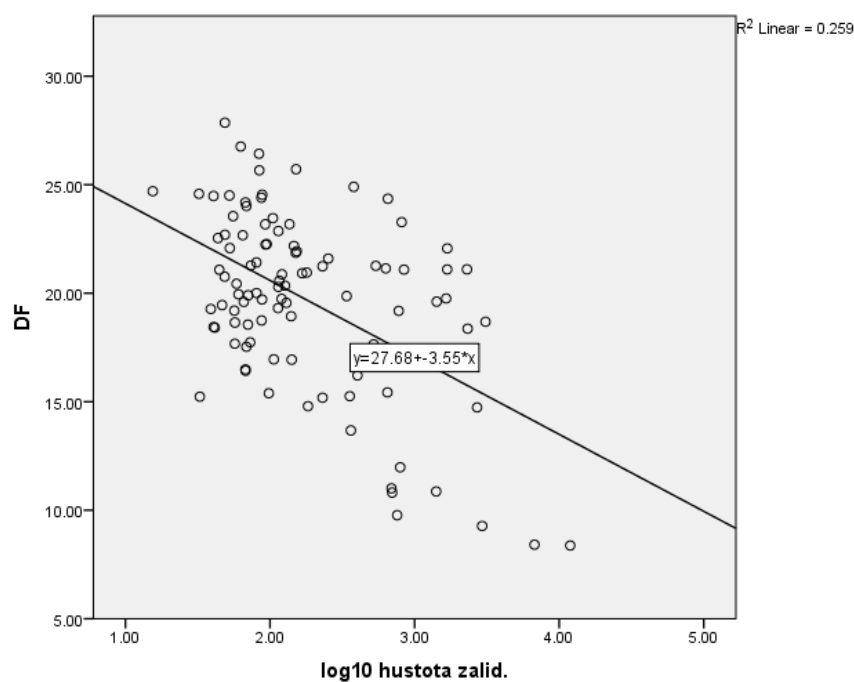
Pozn.: tyrkysově jsou vyznačeny obce regionu Hovedstadenu, zeleně Midtjyllandu, žlutě Nordjyllandu, červeně Syddanmarku, poslední region Sjælland zde není zastoupen ani jednou obcí

V Aalborgu, který měl největší hustotu zalidnění (183 obyv./km²) v regionu a zároveň byl obcí s třetím největším počtem obyvatel Dánska (207 811), byla volební podpora strany podprůměrná 14,8 % hlasů. Všechny nejlidnatější (a nejhustěji zalidněné) obce regionů (jejich pomyslná centra), měly podprůměrné hodnoty, a to i v případě Syddanmarku (Odense), tak i Sjællandu (Roskilde).

Z testovaných 18 obcí aglomerace Kodaně jich 6 mělo nadprůměrné hodnoty volební podpory DF, což potvrzuje rozdíly i uvnitř ní. U venkovských obcí byla z 20 nadprůměrná hodnota u 12 obcí. O nejednoznačnosti vlivu hustoty zalidnění na volbu DF vypovídá i korelogram, pro který bylo nutno hodnoty zlogaritmovat, kvůli velkým rozdílům tohoto

faktoru. Nicméně regresní přímka vypovídá o rostoucí podpoře DF s klesající hustotou zalidnění, viz Obr. 16. Volební podpora se prokazatelně lišila uvnitř regionů, a odlišnost obcí nejlidnatějších měst spolu s potvrzenou korelací málo zalidněných oblastí s volbou DF naznačuje existenci konfliktní linie město – venkov.

Obr. 16: Souvislost hustoty zalidnění s volbou DF

Zdroj dat: DSÚ (2015), zpracováno v programu IBM SPSS

Pozn.: hodnoty faktoru hustoty zalidnění byly pro tento obrázek zlogaritmovány (\log_{10}), kvůli vysokým hodnotám aglomerace Kodaně

6.1.1 Vztah testovaných faktorů s volbou DF

K interpretaci výsledků vícenásobné regresní analýzy uvádím výstup z programu SPSS (viz Tab. 7), ze kterého lze mimo jiné vyčíst sílu vztahu a signifikance nezávisle proměnných se závisle proměnnou. Hodnota upraveného R^2 , která bere v potaz počet prediktorů, vyšla u prvního testovaného modelu 0,350. Testovaný soubor potvrdil nejsilnější vliv na podíl hlasů DF faktor náboženství (0,597), nezaměstnanost (0,356) a hustotu zalidnění (-0,324). Určitá souvislost byla i s podílem cizinců (0,243), ale nebyla signifikantní. Minimální byla s faktorem obyvatel nad 65 let (-0,081) a nejnižší Beta koeficient z pozorovaných měl faktor kriminality (0,059). Oba faktory navíc nebyly

signifikantní, čímž se prokázalo, že nebyla prokázána žádná lineární souvislost se závislou proměnnou, viz Tab. 7.

Tab. 7: Koeficienty pro volbu DF

Koeficienty ^a							
Model 1	Nestandardizované Koeficienty		Standardizované Koeficienty	t	Sig.	Kolineární Statistiky	
	B	St. Chyba	Beta			Tolerance	VIF
1 (Konstanta)	-10.481	11.275		-.930	.355		
cizinci	.363	.283	.243	1.282	.203	.186	5.367
nezaměstnanost	1.267	.340	.356	3.728	.000	.735	1.360
kriminalita	.082	.142	.059	.579	.564	.636	1.573
nad 65	-.080	.091	-.081	-.886	.378	.793	1.261
náboženství	.294	.104	.597	2.829	.006	.151	6.644
hustota zalid.	-.001	.000	-.324	-3.103	.003	.614	1.630

a. Závislá proměnná: podíl hlasů DF

Zdroj dat: DSÚ (2015), zpracováno v programu IBM SPSS

Pozn.: Hodnota Beta koeficientu znázorňuje sílu a vliv nezávisle proměnné na závisle proměnnou. Je-li hodnota signifikance vyšší než 0,05, pak je vztah na 95 % nesignifikantní.

Po postupném vyřazování proměnných se jako druhý nejvhodnější ukázal ten model, kde byly vyřazeny všechny nesignifikantní proměnné z modelu původního (viz. Tab 8). V tomto modelu se snížila hodnota upraveného R^2 (0,346). Poklesl efekt podílu věřících a hustoty zalidnění. Naopak se zvětšil význam faktoru nezaměstnanosti.

Jednoznačná souvislost s volbou DF se prokázala v případě nezaměstnanosti, náboženství a hustoty zalidnění, viz Tab. 8. Největší význam na volbu DF byl i v druhém modelu prokázán u faktoru náboženství (Beta 0,366). Zatímco u něj a nezaměstnanosti byl vztah s volbou DF pozitivní, u faktoru hustoty zalidnění nikoliv. Jednoduše řečeno na volbu DF měl prokazatelný vliv zvýšený podíl věřících, zvýšený podíl nezaměstnaných a menší hustota zalidnění, což naznačuje přítomnost hned tří konfliktních linií – náboženské, ekonomické a město – venkov.

Tab. 8: Koeficienty pro volbu DF, druhý model

Model 2	Koeficienty ^a						
	Nestandardizované Koeficienty		Standardizované Koeficienty	t	Sig.	Kolineární Statistika	
	B	St. Chyba	Beta			Tolerance	VIF
1 (Konstanta)	-.368	5.275		-.070	.945		
nezaměstnanost	1.255	.317	.352	3.964	.000	.854	1.171
náboženství	.180	.055	.366	3.295	.001	.547	1.829
hustota zalid.	-.001	.000	-.307	-2.947	.004	.620	1.613

a. Závislá proměnná: podíl hlasů DF

Zdroj dat: DSÚ (2015), zpracováno v programu IBM SPSS

6.1.2 Vliv hustoty zalidnění, vztahy mezi proměnnými

Hustota zalidnění korelovala s většinou testovaných faktorů, viz Tab. 9. Pearsonův korelační koeficient potvrdil negativní vztah s volbou DF (-0,483). Ještě silnější negativní souvislost se prokázala s faktorem náboženství (-0,609). Pozitivní souvislost měla hustota zalidnění s faktorem kriminality (0,332) a cizinci (0,557). Naopak u faktoru nezaměstnanosti (0,135) se souvislost prokázala jako nízká a u důchodového věku (-0,023) jako žádná, navíc byla v obou případech nesignifikantní. Dle výše uvedeného lze říci, že se potvrdil teoretický předpoklad zvýšené kriminality a většího množství cizinců v hustěji zalidněných oblastech. Potvrdila se i zvýšená volba DF a větší množství religiózních obyvatel v méně zalidněných oblastech. Souvislost hustoty zalidnění s nezaměstnaností a obyvateli staršími 65 let se neprokázala žádná.

Tab. 9: Korelace proměnné hustoty zalidnění s ostatními proměnnými, Dánsko

Hustota zalid.	DF	nezam.	krimi	nad 65	cizinci	věřící
Pearson	-0,483	0,135	0,332	-0,023	0,557	-0,609
signifikance	0,000	0,185	0,001	0,823	0,000	0,000

Zdroj: DSÚ (2015), vlastní zpracování výsledků programu IBM SPSS

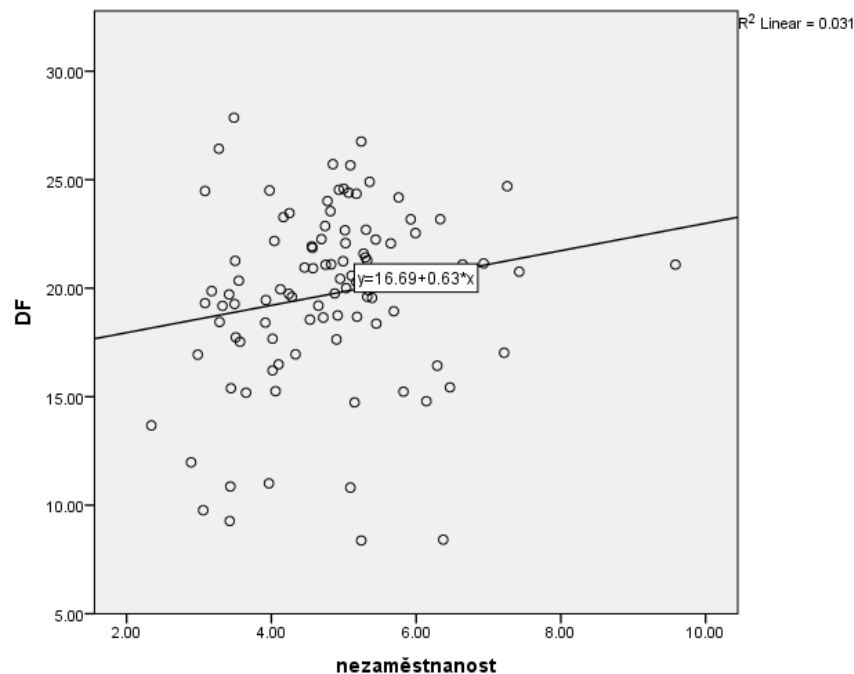
U takto vytvořených dvojic (v souvislosti s hustotou zalidnění) se potvrdily i vztahy mezi nimi. Všechny měly signifikantní hodnoty. Největší korelace byla mezi podílem cizinců

a trestných činů (Pearson 0,443). Menší byla ve vztahu mezi podílem věřících a hlasů DF (0,424), nejmenší u nezaměstnanosti a obyvatel starších 65 let (0,307).

6.1.3 Vliv faktoru míry nezaměstnanosti na volbu DF

Největší nezaměstnanost byla v málo zalidněném Nordjyllandu (což by mohlo souviset s nedostatkem pracovních míst) a v Hovedstadenu (oba 5,34 %). Ani jeden z těchto regionů ovšem nekoreloval s největším podílem hlasů pro DF. Celkově byla korelace s tímto faktorem nevýrazná kvůli velkému množství odlehlých hodnot, viz Obr. 17.

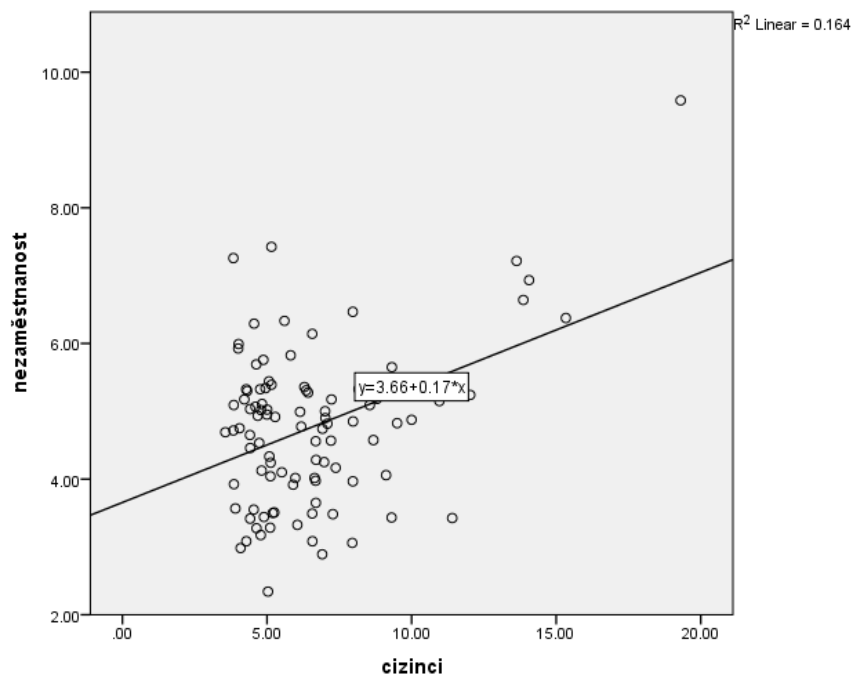
Obr. 17: Souvislost míry nezaměstnanosti s podílem cizinců

Zdroj dat: DSÚ (2015), zpracováno v programu IBM SPSS

V Hovedstadenu byla největší nezaměstnanost (nad 6,3 %) spojena s oblastmi s největšími podíly cizinců (nad 13,5 %) – Høje-Taastrup, Albertslund, Ishøj. Největší nezaměstnanost 9,58 % byla v Ishøji, ve které byl i největší podíl cizinců (19,3 %). Mezi nimi však nebyla jednotná volba DF (od 17,3 % v Alb. po 21,14 % v Høje-T.). Pozitivní souvislost podílu cizinců s nezaměstnaností od určitého množství lze vypožorovat i z korelogramu, viz Obr. 18.

Obr. 18: Souvislost míry nezaměstnanosti s podílem cizinců, obce Dánska

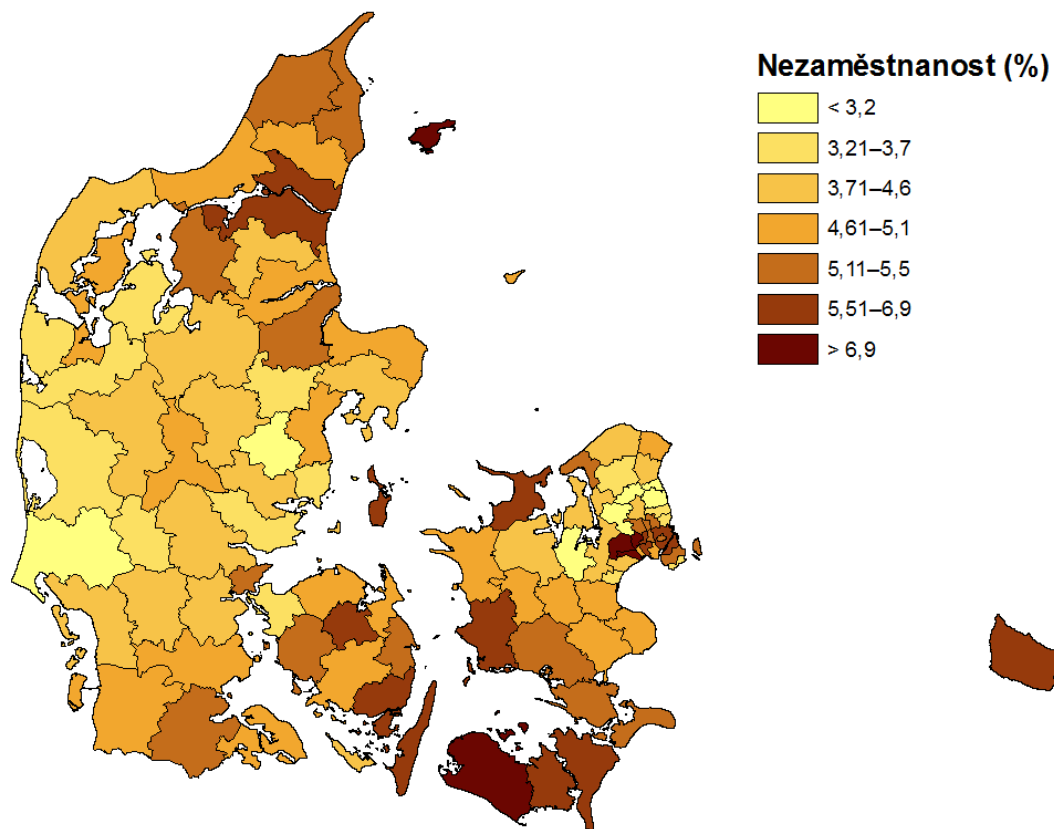
Zdroj dat: DSÚ (2015), zpracováno v programu IBM SPSS

Další oblast velké nezaměstnanosti byla na jihu Sjællandu v obci Lolland (7,43 %) o něco nižší v přilehlém Guldborgsundu (5,76 %). V těchto dvou obcích byla podpora DF nadprůměrná (nad 20,76 %). Nezaměstnanost (7,26 %) tížila i nejméně lidnaté Læsø (15,46 obyv./km²). Na tomto ostrově ležícím na severu Dánska se potvrdil soulad vlivu hustoty zalidnění s vysokou volební podporou DF (24,70 %).

Z Obr. 19 je patrné, že nejnižší nezaměstnanost (4,38 %) byla v regionu s nízkou volební podporou DF – Midtjyllandu. Hodnoty nejnižší nezaměstnanosti byly i v od sebe vzdálených obcích Skanderborg (2,98, Mid.), Lejre (Sj.) a Varde (obě 3,08 %). Nízká nezaměstnanost ale neznamenala, že v nich byla jenom nízká volební podpora DF. Ve Varde, které leží na severozápadě Syddanmarku, byla nadprůměrná 24,48 %. Mohla by být vysvětlitelná zvýšeným podílem cizinců na oblast s nízkou hustotou zalidnění (40,66 obyv./km²), který se rovnal celostátnímu průměru 6,57 %.

Nejvýraznější oblast obcí (Allerød, Egedal, Hørsholm, Rudersdal) s nejmenší nezaměstnaností (2,34 %, 3,18 %, 2,89 %, 3,06 %) byla v regionu Hovedstaden a nacházela se nad oblastí velké nezaměstnanosti, viz Obr. 20.

Obr. 19: Faktor míry nezaměstnanosti, Dánsko

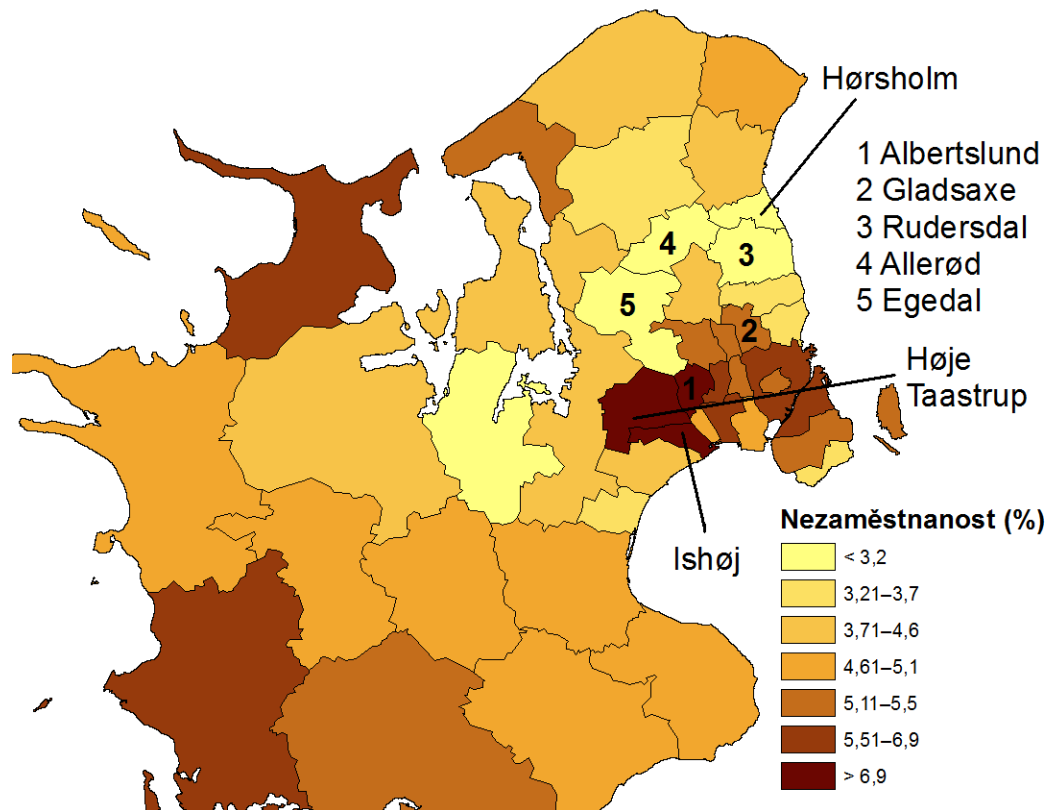
Zdroj: DSÚ (2015), zpracováno v programu ArcMap

Rozdíl mezi nimi byl mimo jiné v podílu cizinců, který v oblasti nízké nezaměstnanosti nepřesáhl 7,95 % (Rudersdal). I v této oblasti byl nepoměr volební podpory DF od 9,77 % (Rud.) po 19,87 % (Eg. přímo sousedí s oblastí vysoké nezaměstnanosti).

Podrobnější pohled do analyzovaných dat ukázal, že volební podpora DF ve dvou oblastech vysoké/nízké nezaměstnanosti v aglomeraci Kodaně nebyla jednotná a projevoval se v nich i efekt sousedící obce. V té oblasti s vysokou nezaměstnaností byl větší podíl cizinců a zvýšená volební podpora DF oproti oblasti s nízkou nezaměstnaností. To nastiňuje možnost negativní zkušenosti místních obyvatel s cizinci, tak jak je vymezena v teoretické části této práce.

Z testovaných 18 obcí aglomerace Kodaně jich 12 mělo nadprůměrné hodnoty faktoru nezaměstnanosti, což opět potvrzuje rozdíly i uvnitř ní. U venkovských obcí byla z 20 nadprůměrná hodnota u 12 obcí. To znamená identické poměry jako v případě podílu hlasů DF (viz kap. 6.1.).

Obr. 20: Faktor míry nezaměstnanosti, detail regionu Hovedstaden a sever Sjællandu

Zdroj: DSÚ (2015), zpracováno v programu ArcMap

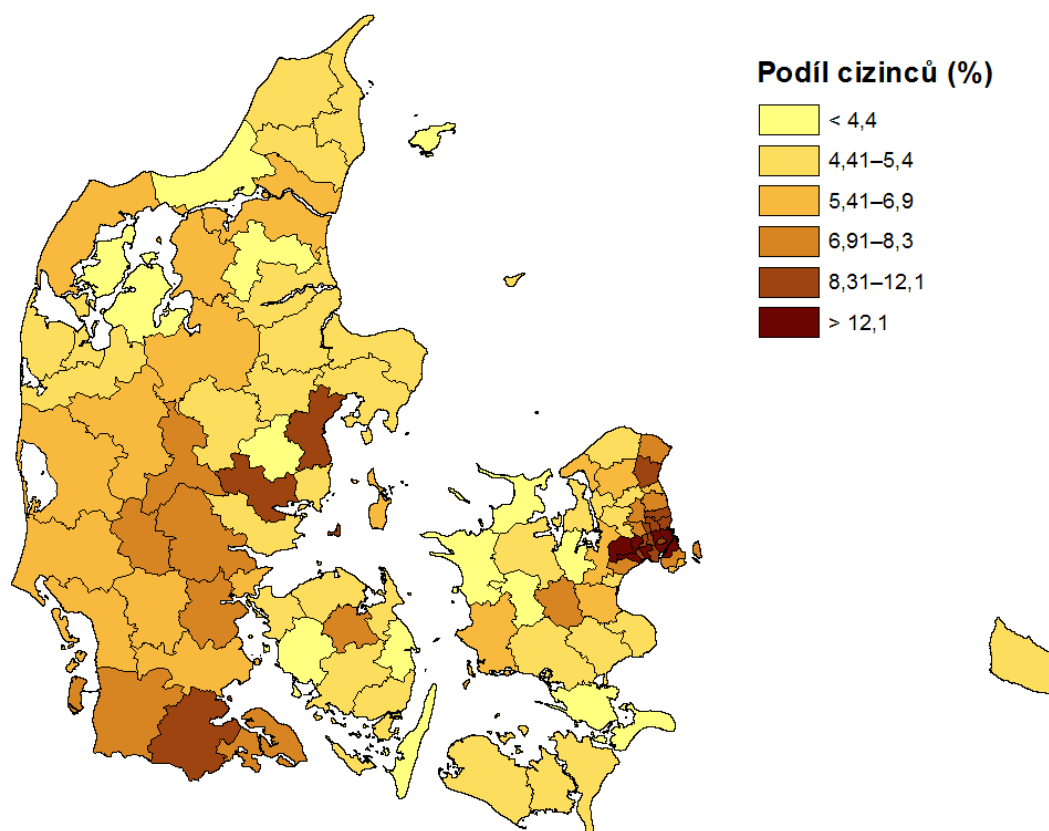
Pozn.: výrazné oblasti nízké a vysoké nezaměstnanosti uvnitř aglomerace Kodaně

Beta koeficient určil vliv nezaměstnanosti na volbu DF jako druhý největší. Potvrdit existenci ekonomické konfliktní linie vzhledem k výše uvedeným výsledkům ale nelze. Neprokázal se totiž vliv hustoty zalidnění na nezaměstnanost, což potvrdila i nízká nesignifikantní hodnota Pearsonova korelačního koeficientu (viz. Tab. 9). Faktor nezaměstnanosti k prokázání existence konfliktní linie město – venkov nepřispěl.

6.1.4 Vliv faktoru cizinců na volbu DF

Na první pohled (viz. Obr. 21) lze pozitivní vztah volby DF s podílem cizinců pozorovat na jihu regionu Syddanmark v obci Aabenraa, kde byl podíl cizinců (8,56 %) i podíl hlasů DF (26,76 %) nadprůměrný. Na ní se potvrdil předpoklad zvýšené volební podpory DF v případě většího podílu cizinců v málo zalidněné oblasti (62,66 obyv./km²). To samé platilo i pro Billund (sever Sydd.), kde měla strana podporu úplně největší (cizinci 7,28 %, zalidnění 48,75 obyv./km²). Podobné parametry měly i Ikast-Brande (jih Mid., DF 23,55 %) a Tønder (JZ Sydd., DF 24,58 %). Z osmi obcí s podílem cizinců větší než 6 % a s hustotou zalidnění pod 65 obyv./km² byla nadprůměrná volební podpora DF ve všech kromě Ringkøbing-Skjern (JZ Mid., DF 19,27 %) a neklesla pod 22,69 % hlasů (Vesthimmerlands, jih Nord.).

Obr. 21: Faktor cizinců, Dánsko

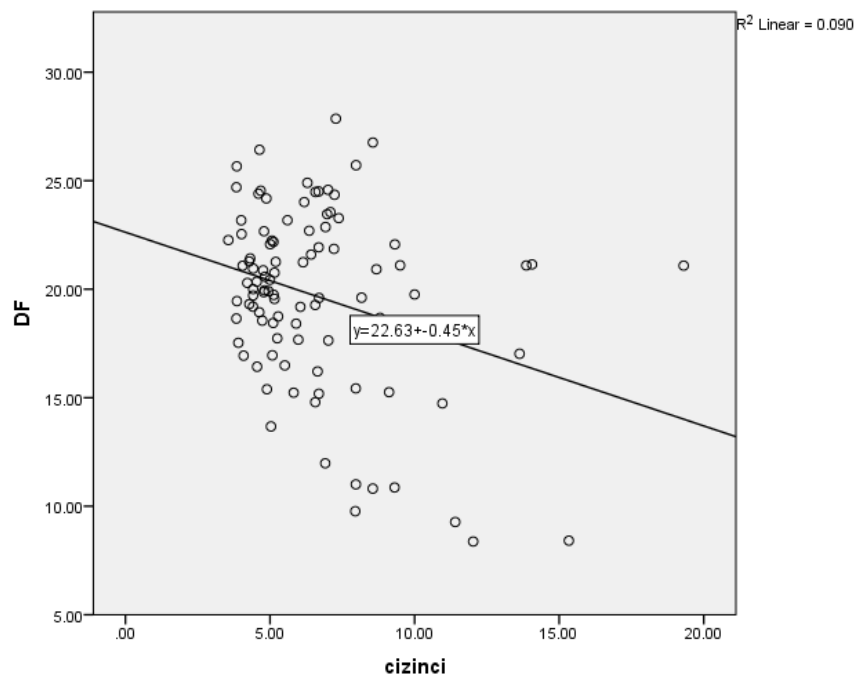

Zdroj: DSÚ (2015), zpracováno v programu ArcMap

Naopak negativní souvislost lze pozorovat u částí zalidněné aglomerace Kodaně a Aarhusu, kde byl vysoký podíl cizinců a podprůměrná podpora DF. Největší podíl cizinců byl v nejhustěji zalidněném Hovedstadenu (9,11 %), nejnižší v nejméně zalidněné oblasti Nordjylland (4,89 %), což je z hlediska potenciálního pracovního uplatnění cizinců logické a je to v souladu s potvrzením vlivu hustoty zalidnění na tento faktor. Nejmenší podíl cizinců byl v obci Sorø 3,56 %. V ní je stejnojmenné oficiální hlavní město regionu Sjællandu, kde byla podpora strany druhá největší (a podíl cizinců druhý nejmenší 5,12 %) čemuž odpovídala i hodnota v obci samotné (DF 22,26 %).

Vliv faktoru cizinců s volbou DF prokázal Beta koeficient jako nesignifikantní. Jinak by byl vliv této proměnné čtvrtý největší (viz Tab. 7) z testovaných faktorů. O nesignifikanci tohoto faktoru vypovídá i korelogram, viz Obr. 22, ze kterého jsou patrné odlehle hodnoty a negativní vztah (oproti pozitivnímu Beta koeficientu, který počítá s vlivem i ostatních testovaných faktorů).

Obr. 22: Souvislost podílu cizinců s volbou DF

Zdroj dat: DSÚ (2015), zpracováno v programu IBM SPSS

Co se týče vlivu hustoty zalidnění, i korelogram (viz Příloha č. 3) potvrdil jasnou pozitivní závislost s podílem cizinců. V 17 (z 18) testovaných obcích aglomerace Kodaně byl jejich

zvýšený podíl. Z venkovských 20 obcí byl jejich nadprůměrný podíl pouze ve čtyřech případech a jedna hodnota byla totožná s celostátním průměrem 6,57 %. Ve městských oblastech bylo cizinců více, jak bylo předpokládáno v teoretické části.

Vzhledem k Obr. 22 a v souvislosti s výše uvedenou nezaměstnaností cizinců v hustě zalidněných oblastech, lze zvýšenou volbu DF v méně zalidněných oblastech považovat za xenofobní reakci lidí žijících ve venkovských oblastech, čímž se potvrdil teoretický předpoklad uvedený v teorii o konfliktní linii město – venkov, který toto v souvislosti s *teorií vnímání hrozby* předpokládal. Na základě výše uvedeného tak lze potvrdit část třetí hypotézy této práce, která platila pro DF.

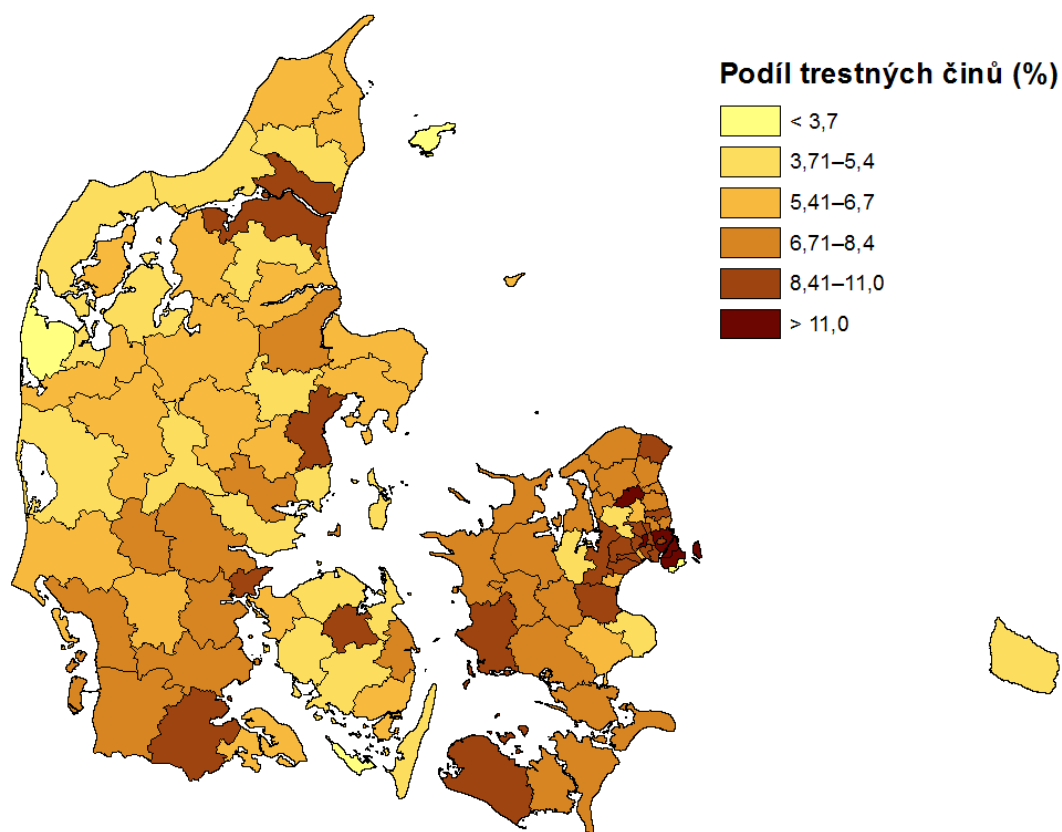
6.1.5 Vliv faktoru kriminality na volbu DF

Prokázaná pozitivní souvislost s hustotou zalidnění (Pearson 0,332) se projevila i vizuálně na mapovém výstupu pro tento faktor, viz Obr. 23. Zvýšená kriminalita je vidět v centrech regionů pevninské části Dánska. Z hodnot kriminality v Aalborgu 8,75 % (Nord), Aarhusu 10,75 % (Mid.) a Odense 9,68 % (Syd) je patrná stoupající tendence směrem ke Kodani korelující s hustotou zalidnění regionů, kterou lze taktéž pozorovat z mapových výstupů.

Mezi daty vyčníval s podílem 24,73 % Allerød, což byla hodnota naprosto ojedinělá. V kontrastu s ním byla nejmenší kriminalita na ostrově Ærø 2,53 % (DF 18,55 %, Sydd.). Zajímavé údaje byly u obce Lolland s podílem trestných činů 9,14 %, která byla zuřována i nadprůměrnou nezaměstnaností. Byl v ní výrazný podíl obyvatel starších 65 let (32,04 %) a podíl hlasů zde byl lehce nadprůměrný (20,76 %).

Jen 2 (z 20) venkovské obce měly nadprůměrné hodnoty kriminality, již zmiňovaný Lolland a Billund (7,56 %). Obci Billund jsem již uváděl v souvislosti s největší volební podporou DF a zvýšeným podílem cizinců v méně zalidněné oblasti, což naznačuje negativní zkušenost místních obyvatel s nimi. Tu nepodporuje hodnota za nezaměstnanost, která byla jednou z nejmenších (3,48 %) v Dánsku. Větší roli zřejmě hrál pro-DF region Syddanmark, kde se obec nachází, proto se přikláním k tomu, že šlo o xenofobní reakci. Ve výběru hustě zalidněných oblastí byl poměr zvýšené kriminality 14 ku 4 obcím s podprůměrnou kriminalitou.

Obr. 23: Faktor kriminality, Dánsko

Zdroj: DSÚ (2015), zpracováno v programu ArcMap

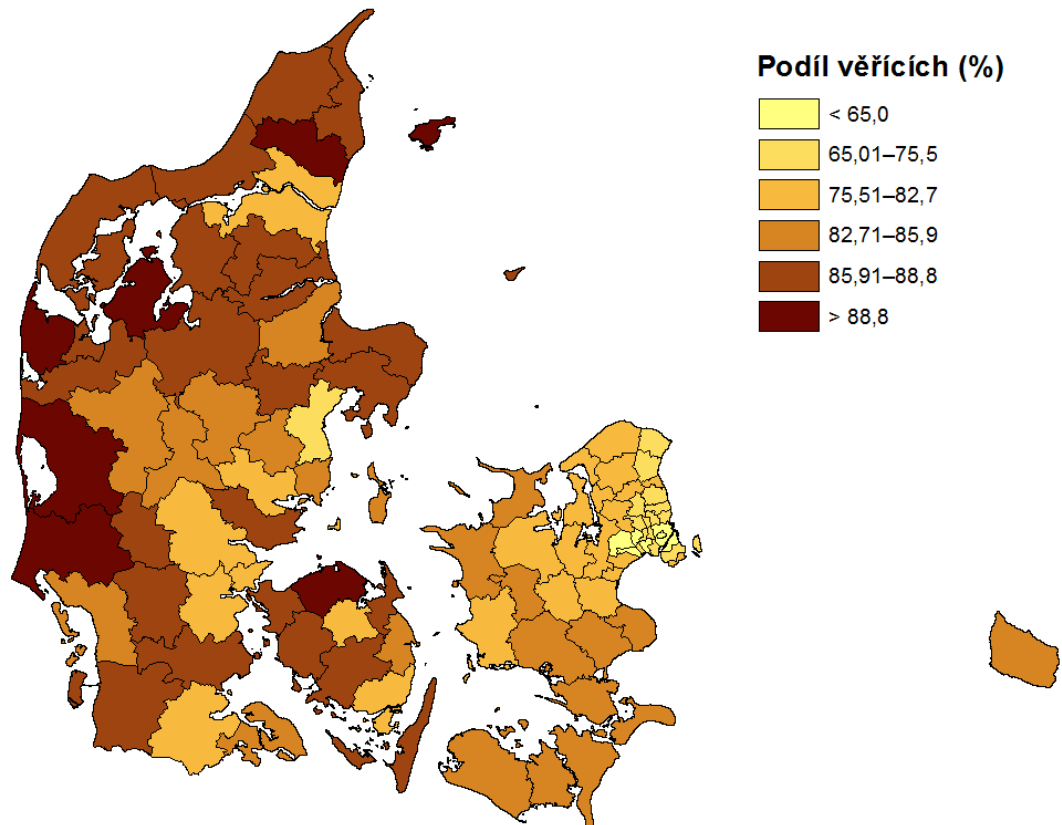
Nejmenší Beta koeficient prvního testovaného modelu neprokázal souvislost kriminality s volební podporou DF, a to i z toho důvodu, že podpora strany byla v kriminalitou nadprůměrných městských oblastech nesourodá a často velice podprůměrná. I na tomto faktoru lze potvrdit konfliktní linii město – venkov.

6.1.6 Vliv faktoru náboženství na volbu DF

Nejsilnější negativní souvislost hustoty zalidnění (Pearson -0,609) se prokázala s faktorem náboženství. Proto je z mapového výstupu patrné, viz Obr. 24, že nejnižší religiozita byla v oblastech s větší hustotou zalidnění v aglomeraci Kodaně. Podíl věřících se zvětšoval směrem k západu a severu pevninské části Dánska. Nejvíce religiózní oblastí byl nejsevernější region Dánska (87,75 %). Zvýšená religiozita byla spojena s nejméně zalidněnými obcemi (viz Obr. 12, 24 a Tab. 6). Nejreligióznější (92,12 %) obcí byl málo

zaldněný Lemsvig (Midj.). DF zde mělo podprůměrnou volební podporu 18,44 % a nízkou hodnotu nezaměstnanosti (3,28 %) a kriminality (3,12 %).

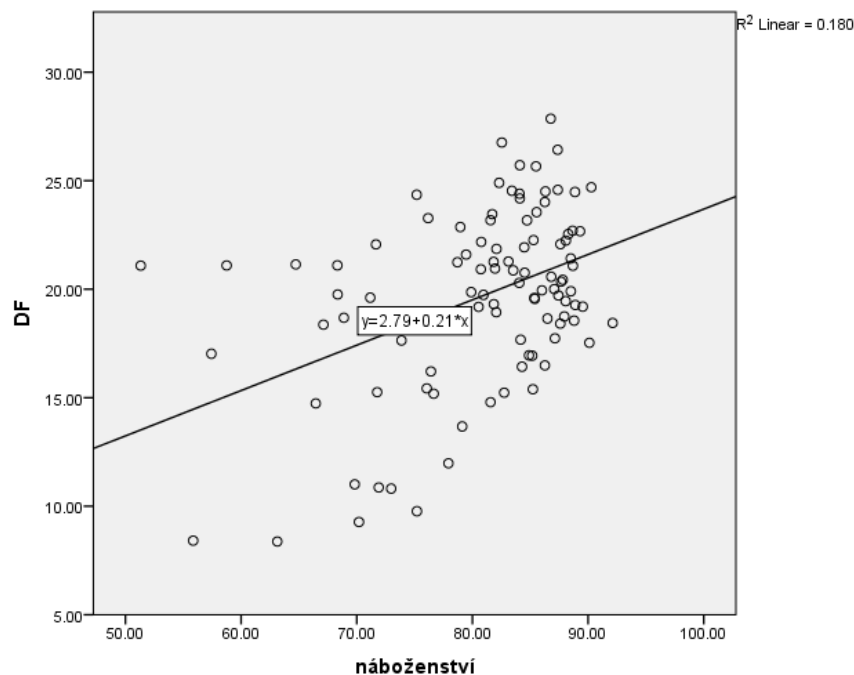
Obr. 24: Faktor náboženství, Dánsko

Zdroj: DSÚ (2015), zpracováno v programu ArcMap

Souvislost mezi věřícími a podílem hlasů se neprokázala v okrajových hodnotách hustoty zalidnění. Signifikantní pozitivní korelaci vykazovalo až zbylých 60 obcí (0,328). Regresní přímka mezi volbou DF a podílem věřících prokazovala pozitivní souvislost, viz. Obr. 25, což bylo v souladu s oběma Beta koeficienty, které vliv podílu věřících potvrdily, jako nejvíce přispívající k vysvětlení testovaných modelů. Nicméně nebylo pravidlem, že by v každé obci s nadprůměrnou religiozitou byl i nadprůměrný podíl hlasů DF (např. Skive – Midj. 90,11 % věřících a 17,53 % hlasů), což dokazuje i značné množství odlehlých hodnot v Obr. 25.

Obr. 25: Souvislost podílu věřících s podílem hlasů DF

Zdroj dat: DSÚ (2015), zpracováno v programu IBM SPSS

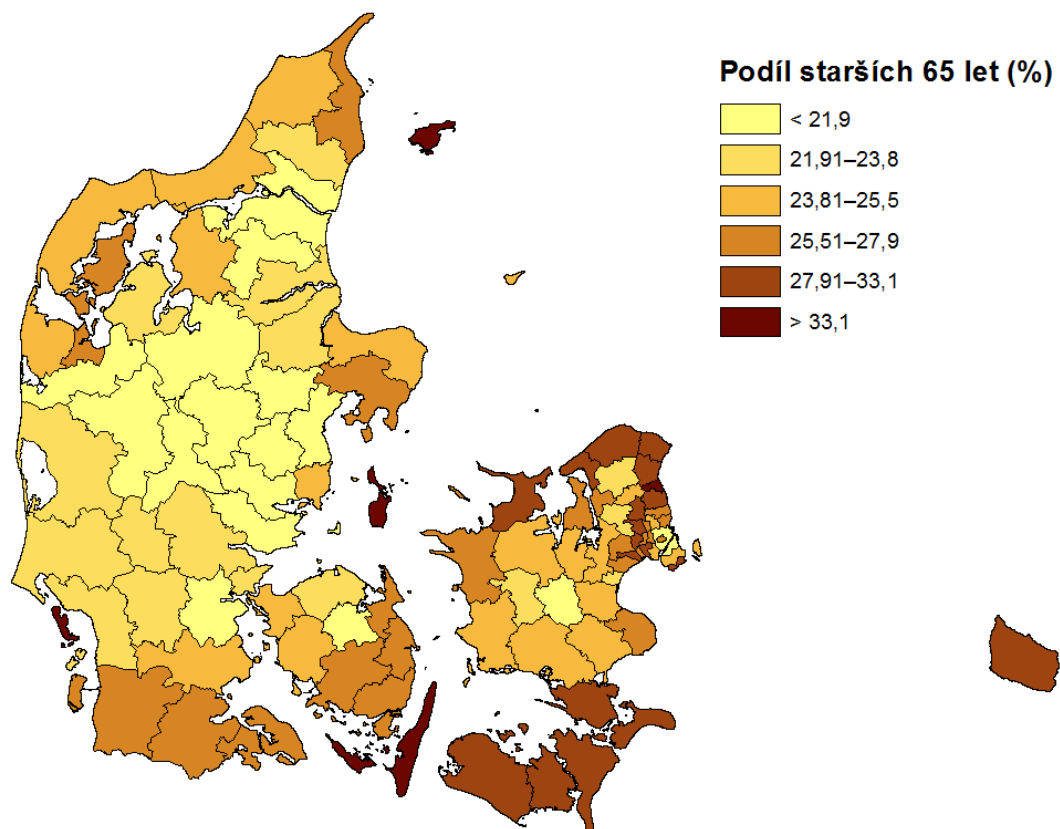
Je potřeba mít na paměti, že testovaný podíl věřících zahrnuje v případě Dánska pouze obyvatele hlásící se k Dánské národní církvi čili (dost pravděpodobně) odlišné náboženské vyznání (testovaného podílu) cizinců v datech nefiguruje. To se projevilo například v obci Ishøji, kde byl nejmenší podíl věřících (51,32 %) a zároveň největší podíl cizinců (19,3 %) v celém Dánsku. Z pozorovaných 18 hustě zalidněných obcí nebyla v ani jednom případě nadprůměrná hodnota podílu věřících. Za to ve všech vymezených 20 venkovských obcích byl podíl věřících nadprůměrný. I u tohoto faktoru se tak naplnil teoretický předpoklad a potvrdila se přítomnost konfliktní linie město – venkov a zároveň se potvrdila i přítomnost náboženské konfliktní linie.

6.1.7 Vliv faktoru obyvatel starších 65 let na volbu DF

Z mapového výstupu je zřejmé (viz Obr. 26), že nejstarší občané převládaly v roce 2015 na východě země, a to v regionech Hovedstaden a Sjællandu (průměry obou regionů přesahovaly 26 %). Největších hodnot dosahoval tento faktor na ostrovech Dánska – Læsø (39,16 %), Samsø (38,61 %), Ærø (38,09 %), Fanø (36,35 %), Langeland (35,55 %), což je patrné i z mapového výstupu pro tento faktor. Nejnižší hodnoty byly v regionu

Midjtylland (23,42 %). To by mohl být důvod nejnižší nezaměstnanosti právě v tomto regionu, a v souladu s tím vyplývající nízké podpory DF (18,7 %). Tento vztah se potvrdil i v kapitole 6.1.2. Nízké hodnoty byly spojené s centry regionů (kromě Roskildu (Sj.), a úplného centra Kodaně Frederiksbergu, ale obec Kodaň tvořící její suburbium měla podíl tohoto faktoru ze všech nejnižší 18,45 %), čímž se potvrdil teoretický předpoklad migrace ekonomicky aktivních obyvatel za prací do ekonomických center, vycházející z teorie konfliktních linií město – venkov. Tuto konfliktní linii však tímto nelze potvrdit. Pouze v šesti případech (z 20) byl podíl obyvatel starších 65 let u venkovských obcí nadprůměrný, zatímco v případě měst jich bylo 15 (z 18).

Obr. 26: Faktor obyvatel starších 65 let, Dánsko

Zdroj: DSÚ (2015), zpracováno v programu ArcMap

Můj teoretický předpoklad o setrvání starších obyvatel na venkově byl chybný, zjevně hraje větší roli dostupnost služeb ve městech a negativní postoj starších lidí ke změnám.

Každopádně se v souvislosti s analýzou ostatních faktorů potvrdilo, že tento faktor neměl na volbu DF vliv, což potvrdila i malá hodnota Beta koeficient na vysvětlení prvního testovaného modelu. Neprokázala se u něj souvislost ani s hustotou zalidnění.

6.2.Souhrn analýzy testovaných faktorů, Dánsko

Region Hovedstaden měl specifické hodnoty, ať už se jednalo o kriminalitu, podíl cizinců, podíl věřících nebo nezaměstnanost. U té se ukázal rozdíl mezi obcemi tohoto regionu. Zvýšená nezaměstnanost se v něm týkala obcí, kde byl větší podíl cizinců. Faktor cizinců v hustě zalidněné oblasti koreloval i s kriminalitou. Nepodařilo se ovšem jednoznačně prokázat, že by tato oblast s negativními projevy za přítomnosti zvýšeného podílu cizinců korelovala s vysokou volební podporou DF. Je třeba brát v potaz, že zvýšená kriminalita se obecně vztahuje k větším městům a stejně tak je logická zvýšená přítomnost cizinců v nich, proto je nutné být v závěrech obezřetný. Značná část aglomerace Kodaně tvořila hlavní ohnisko nízké volební podpory DF, které lze srovnávat maximálně s obcí Aarhus, která je plochou podobně velká, ale není členěna na tak velké množství samostatných obcí, a proto je nemožné posoudit, zdali by bylo toto druhé ohnisko obdobně sourodé. Projevil se rozdíl měst v čele s aglomerací Kodaně od venkovských oblastí (minimální podpora DF, zvýšený podíl trestných činů a zvýšený podíl cizinců), čímž se prokázala přítomnost konfliktní linie město – venkov. Zásadní rozdíl byl i v nízkém podílu obyvatel hlásících se k národní církvi v hustě zalidněných oblastech, čímž se prokázala přítomnost i náboženské konfliktní linie. Faktor náboženství se z proměnných ukázal jako nejvíce průkazný v souvislosti s volbou DF. Potvrdila se souvislost i se socioekonomickým faktorem nezaměstnanosti a s demografickým faktorem hustoty zalidnění. V případě Dánska se každopádně potvrdil Muddeho teoretický předpoklad o vlivu socioekonomicky frustrovaných lidí na volbě PRRP. Ačkoliv se nezaměstnanost projevila na volbě DF jako podstatná, nelze v případě Dánska hovořit o ekonomické konfliktní linii, jelikož faktor nekoreloval s hustotou zalidnění – oblasti nezaměstnanosti jednoznačně nekopírovaly ty s vysokou volební podporou DF. Analýza vztahů mezi testovanými faktory potvrdila negativní vliv zvýšeného podílu cizinců, jelikož koreloval se zvýšenou kriminalitou. V případě městských částí navíc s nezaměstnaností.

Specifické hodnoty měla obce Ishøj, kde byl největší podíl nezaměstnaných a cizinců. Byla zde i značně nadprůměrná kriminalita a podíl starších občanů. Velký podíl cizinců se odrazil na nejnižším podílu věřících mezi obcemi. Podíl cizinců 19,3 % odpovídal tomu, že přibližně každý pátý obyvatel obce nebyl původem Dán. Čítala 22 110 obyvatel a pro DF se tehdy u voleb vyslovilo 2845 (21,09 %) z nich. Jednalo se sice o nadprůměrnou hodnotu, ale podle vypsaných teoretických předpokladů zde měla být volební podpora anti-imigrační strany největší. To může mít vícero vysvětlení, ze kterých předkládám tyto dvě (případně jejich kombinací).

- Příčina zvýšených negativních jevů v obci nebyla spojována s přítomností většího podílu cizinců. Reálná přítomnost cizinců v obci se pro místní obyvatele neukázala být negativní, a proto neměly důvod volit DF.
- V této obci dosáhl počet imigrantů určité překlenovací hodnoty, kdy byl podíl cizinců tak vysoký, že se to projevilo negativně na podpoře anti-imigrační strany, jelikož hlasy početné skupiny cizinců šly k jiným stranám.

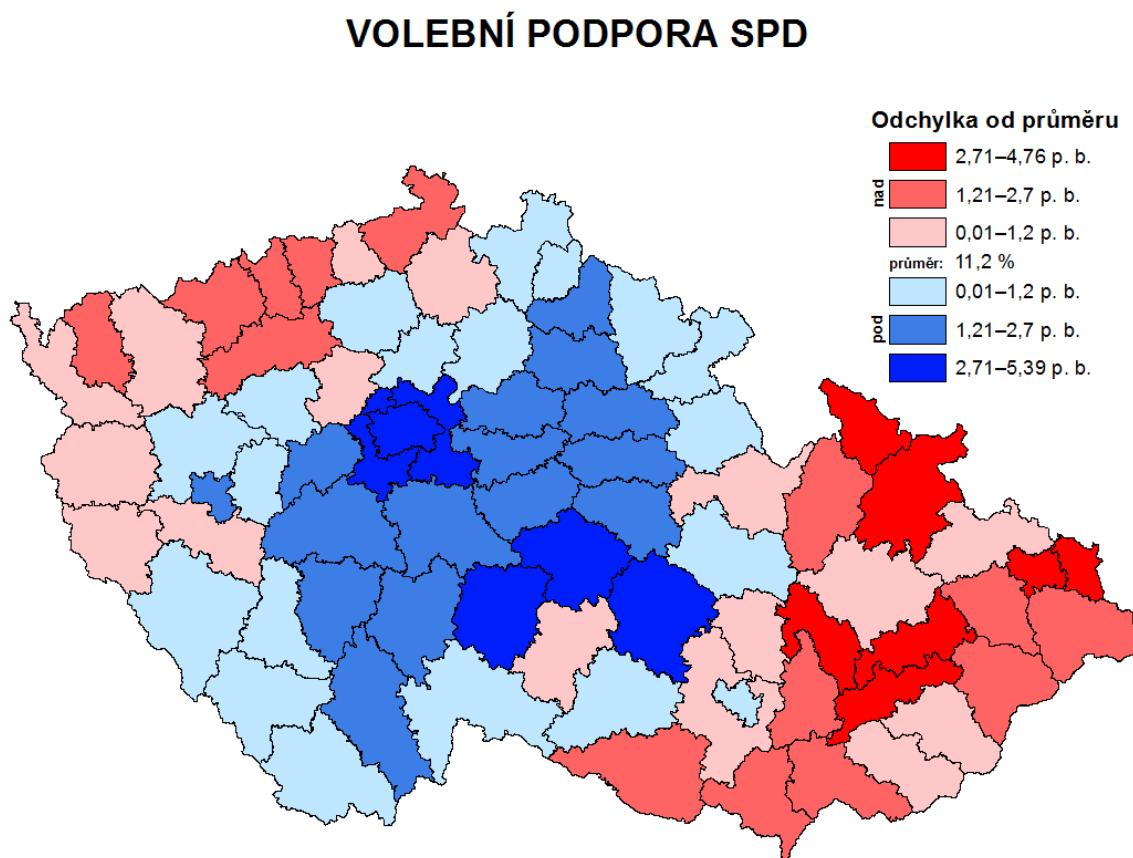
V některých oblastech s menší hustotou zalidnění lze hodnotit zvýšenou volební podporu DF jako xenofobní reakci, a to jmenovitě v Billundu (kde byla podpora DF ze všech obcí největší), kde byl sice nadprůměrný podíl cizinců, zároveň však i jedna z nejnižších hodnot nezaměstnanosti z celého Dánska. Billund spadl do ohniska vysoké volební podpory strany na severu regionu Syddanmark, ve kterém byl nadprůměrný podíl věřících.

6.3. Volební podpora SPD

Stejně jako v případě DF i analýzu volební podpory SPD doplňují mapové výstupy pro pozorované proměnné, ve které jsou na úrovni okresů vyjádřeny přibližné hodnoty pomocí kartogramů. Pro přesnější interpretaci pozorovaných konfliktních linií byly hodnoty pro nejvíce/nejméně zalidněné oblasti vynášeny na regresní přímku. Ohnisko největší volební podpory SPD bylo v Moravskoslezském a Olomouckém kraji (13,87 % a 13,54 %) a zasahovalo až do kraje Zlínského (12,9 %), viz Obr. 27. Největších hodnot v nich dosahovala podpora např. v Kroměříži (15,63 %) a Prostějově (15,37 %). Druhé ohnisko bylo na severozápadě ČR v Karlovarském (12,47 %, např. Sokolov 13,88 %)

a Ústeckém kraji (12,59 %, např. Chomutov 13,39 %). Nadprůměrná podpora hnutí zahrnovala 6 ze 14 samosprávných krajů.

Obr. 27: Odchylna od průměrného zisku hlasů SPD v procentních bodech

Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu ArcMap

Mezi takto vymezenými ohnisky se nacházelo ohnisko nízké podpory v čele s extrémně nízkým podílem hlasů v Praze (5,81 %). Nízké hodnoty převládaly na východ od ní až k Moravě (v Jihočeském, Královehradeckém, Pardubickém, Středočeském kraji a kraji Vysočina hodnota podpory nestoupala nad 10,14 %). Nízká podpora byla např. v Benešově (8,75 %), Jičíně (8,62 %), Táboru (8,52 %) a Žďáru nad Sázavou (8,19 %). Jediným okresem v Jihomoravském kraji, kde byla podprůměrná hodnota volební podpory, bylo Brno-město (10,05 %). Náznak konfliktní linie centrum – periferie nepotvrdila třetí nejhustěji zalidněná Ostrava, která byla jedním z ohnisek vysoké volební podpory, viz Tab. 10. Z této tabulky je vidět jasná souvislost mezi volební podporou SPD a faktorem

nezaměstnanosti a zároveň z vyplývá, že faktor hustoty zalidnění na tento jev nemá výrazný vliv, jelikož byla vysoká nezaměstnanost i vysoký podíl hlasů jak v hustě zalidněných městech, tak ve venkovských oblastech.

Tab. 10: Volební podpora SPD v nejhustěji a nejméně zalid. okresech, podíl cizinců.

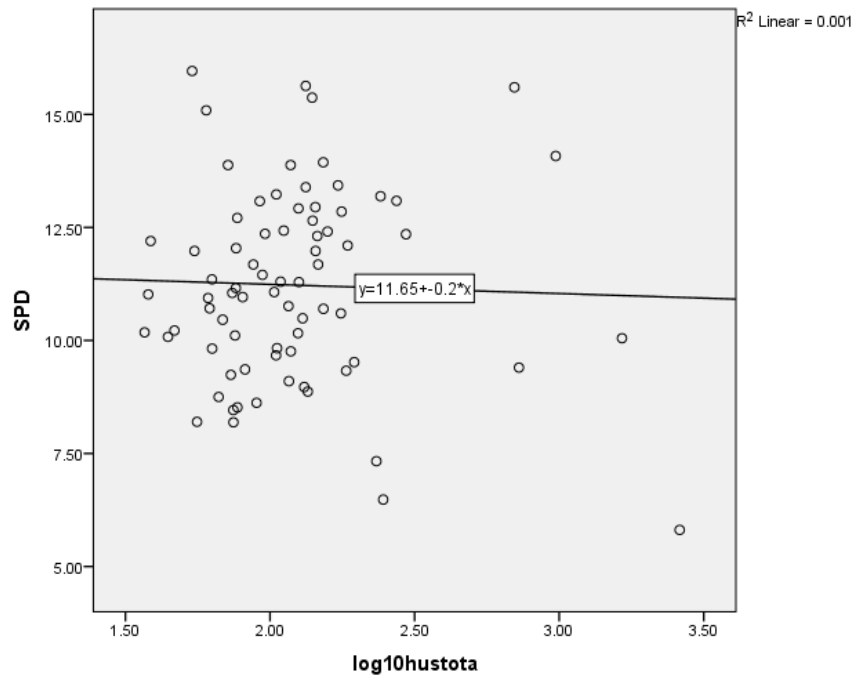
10 nejm. zalid. obcí	SPD (%)	neza. (%)	obyv./km ²	10 nejzalid. obcí	SPD (%)	Neza. (%)	obyv./km ²
Prachatice	10,18	3,03	36,83	Hl. m. Praha	5,81	2,34	2609,75
Český Krumlov	11,02	4,84	37,92	Brno-m.	10,05	4,97	1648,81
Tachov	12,20	3,60	38,65	Ostrava-m.	14,08	6,85	972,56
Klatovy	10,08	2,72	44,37	Plzeň-m.	9,40	2,23	725,84
Jindřichův Hr.	10,22	2,45	46,73	Karviná	15,60	8,14	700,04
Jeseník	15,96	7,18	53,77	Ústí n. L.	12,35	5,92	295,25
Domažlice	11,98	2,28	54,80	Teplice	13,09	3,96	273,79
Pelhřimov	8,20	2,24	55,92	Praha-z.	6,48	1,84	246,25
Bruntál	15,09	6,99	60,17	Most	13,19	7,27	241,05
Plzeň-sever	10,94	2,80	61,05	Praha-v.	7,33	1,34	233,24

Zdroj dat: ČSÚ (2017)

Pozn.: Vzhledem k velkému množství krajů v případě ČR nejsou okresy dle nich barevně rozlišeny. V obdobné tabulce jako pro DF byl nahrazen údaj podílu věřících za nezaměstnanost, jelikož se tento faktor prokázal jako nejvíce související s volbou SPD.

O malém významu hustoty zalidnění vypovídala i regresní přímka, viz Obr. 28, kde jsou vyneseny zlogaritmované hodnoty faktoru hustoty zalidnění a podílu hlasů SPD. Je zcela evidentní, že analýzu ovlivnily odlehlé hodnoty, zejména pak hodnoty Prahy. Mezi hodnotami na úrovni vymezených venkovských oblastí se (u všech faktorů) výrazně odlišoval okres Jeseník, viz Tab. 10 a Obr. 27, kde byla podpora strany největší z celé ČR. Jinak v takto vymezených okresech byla volební podpora spíše podprůměrná (v pěti z osmi). Mezi městy byla se zvětšující se hodnotou hustoty zalidnění klesající tendence podpory SPD s výjimkou hodnot za Plzeň-město, viz Tab. 10, což lze vyčíst i z Obr. 28.

Obr. 28: Souvislost hustoty zalidnění s volbou SPD

Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu IBM SPSS

Pozn.: hodnoty faktoru hustoty zalidnění byly pro tento obrázek zlogaritmovány (\log_{10}), kvůli vysokým hodnotám větších měst

6.3.1 Vztah testovaných faktorů s volbou SPD

Výsledky vícenásobné lineární regresní analýzy pro ČR ukázaly u prvního testovaného modelu se všemi proměnnými hodnotu 0,422 upraveného R^2 . Největší standardizovaný koeficient Beta (viz Tab. 11) měla proměnná – podíl trestných činů (0,536). Kriminalita tak nejvíce přispívala k vysvětlení tohoto modelu. Je nutné podotknout, že program v tomto modelu vyřadil 4 okresy, u kterých nebyly kompletní data právě za tento faktor. Druhým byl faktor hustoty zalidnění (-0,458) a třetí faktor nezaměstnanosti (0,380). Podíl věřících byl nesignifikantní, ale vzhledem k malému testovanému souboru (a vyřazeným čtyřem okresům) jsem se rozhodl faktor do dalšího modelu ponechat. Jeho Beta koeficient, určující význam na volbu SPD, měl hodnotu 0,232. Zbylé dva faktory (cizinci a věk obyvatel nad 65) byly nesignifikantní.

Faktor věku obyvatel nad 65 byl z dalšího modelu (viz. Tab. 15) vyloučen i kvůli koeficientu Beta (-0,121), který potvrzoval nejmenší vliv na volbu SPD. V případě SPD jsem se rozhodl u druhého modelu vyřadit pouze dvě výše avizované výrazně nesignifikantní proměnné. Po vyřazení proměnných se mírně snížilo upravené R^2 na 0,418, ve kterém byly signifikantní všechny proměnné. V modelu č. 2 měl největší vliv faktor hustoty zalidnění (-0,584). Následován kriminalitou (0,494), nezaměstnaností (0,464) a náboženstvím (0,310).

Tab. 11: Koeficienty pro volbu SPD

Koeficienty ^a							
Model 1	Nestandardizované Koeficienty		Standardizované Koeficienty	t	Sig.	Kolineární Statistiky	
	B	St. Chyba	Beta			Tolerance	VIF
1 (Konstanta)	11.652	4.665		2.498	.015		
kriminalita	1.914	.682	.536	2.805	.007	.220	4.548
nad 65	-.258	.211	-.121	-1.224	.225	.818	1.223
cizinci	-.211	.156	-.242	-1.357	.179	.252	3.976
nezaměstnanost	.537	.164	.380	3.275	.002	.595	1.681
náboženství	.063	.036	.232	1.765	.082	.465	2.149
hustota	-.003	.001	-.458	-2.587	.012	.255	3.915

a. Závislá proměnná: podíl hlasů SPD

Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu IBM SPSS

Přesné určení vlivu jiných faktorů, než nezaměstnanosti se ukázalo jako problematické. V případě vynechání faktoru kriminality z prvního testovaného modelu, a tím pádem zahrnutí všech 77 okresů, se ukázaly ostatní proměnné jako nesignifikantní. Různorodými kombinacemi se nepodařilo najít model, který by se těm prvním dvěma hodnotou upraveného R^2 výrazněji přiblížil. Jiná metoda vložení proměnných v programu SPSS *stepwise* (kdy program automaticky vybere model nejvhodnější) vyhodnotila u prvního modelu jako faktory s největším vlivem nezaměstnanost a hustotu zalidnění s hodnotou upraveného R^2 0,362. V případě vyřazení faktoru kriminality z prvního modelu metoda *stepwise* přiřkla největší vliv faktoru nezaměstnanosti a cizincům (upravené R^2 0,402).

Jednoznačný vliv s volbou SPD se tak podařilo prokázat pouze u faktoru nezaměstnanosti. Nejmenší vliv se prokázal u faktoru obyvatel starších 65 let, a to nízkými standardizovanými hodnotami koeficientu Beta a automatickým vyloučením programem z modelů. Vliv ostatních faktorů nelze jednoznačně vyloučit, ale nízkou souvislost v modelech vykazoval faktor náboženství. Vliv podílu věřících na volbu PRRP se z ostatních testovaných faktorů v prvním modelu prokázal jako druhý nejméně podstatný (viz Tab. 11 a 12).

Tab. 12: Koeficienty pro volbu SPD, druhý model

Koeficienty ^a							
Model 2	Nestandardizované Koeficienty		Standardizované Koeficienty	t	Sig.	Kolineární Statistiky	
	B	St. Chyba	Beta			Tolerance	VIF
1 (Konstanta)	5.524	1.109		4.983	.000		
kriminalita	1.766	.656	.494	2.692	.009	.240	4.174
nezaměstnanost	.656	.142	.464	4.612	.000	.797	1.254
náboženství	.084	.032	.310	2.662	.010	.595	1.682
hustota	-.003	.001	-.584	-3.717	.000	.327	3.056

a. Závislá proměnná: SPD

Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu IBM SPSS

6.3.2 Vliv hustoty zalidnění a vztahy mezi proměnnými

Metoda *stepwise* vyhodnotila faktor hustoty zalidnění jako druhý největší vliv na volbu SPD (přičemž z kapitoly 6.3. to vypadalo na nízký význam tohoto faktoru). Pearsonův korelační koeficient, ve kterém není zahrnut vliv ostatních proměnných, vyhodnotil souvislost s volbou SPD jako negativní a nesignifikantní, viz Tab. 13.

Tab. 13: Korelace proměnné hustoty zalidnění s ostatními proměnnými, Česko

Hustota	SPD	nezam.	krimi	nad 65	cizinci	věřící
Pearson	-0,192	0,076	0,734	-0,014	0,615	-0,030
signifikance	0,095	0,510	0,000	0,907	0,000	0,792

Zdroj dat: ČSÚ (2017)

Hustota zalidnění korelovala (stejně jako v případě Dánska) s kriminalitou (0,734) a cizinci (0,615). Zbylé korelace s hustotou zalidnění byly minimální a značně nesignifikantní. Dle výše uvedeného lze říci, že se opět potvrdil teoretický předpoklad zvýšené kriminality a většího množství cizinců v hustěji zalidněných oblastech. Zvýšená volba SPD naznačovala souvislost s méně zalidněnými oblastmi. Souvislost hustoty zalidnění s nezaměstnaností, obyvateli staršími 65 let a podílem věřících se neprokázala žádná.

Opět se potvrdila korelace mezi podílem cizinců a trestných činů (Pearson 0,680). Faktor cizinců signifikantně koreloval se všemi proměnnými, s věkem nad 65, náboženstvím a volbou SPD negativně. Na rozdíl od Dánska koreloval faktor cizinců negativně i s nezaměstnaností (-0,235). Největší souvislost volby SPD byla v souladu s provedenou vícenásobnou lineární regresní analýzou – s nezaměstnaností (Pearson 0,594).

Zvláštní roli v analýze hrál vliv hlavního města ČR. Kromě negativního vlivu hustoty zalidnění (Obr. 28) Praha dosahovalo výrazně odlišných hodnot od zbytku ČR ještě ve 3 dalších faktorech (kromě podpory SPD a hustoty zalidnění) ze 7 analyzovaných proměnných, a to v podílu cizinců, kriminality a nezaměstnanosti.

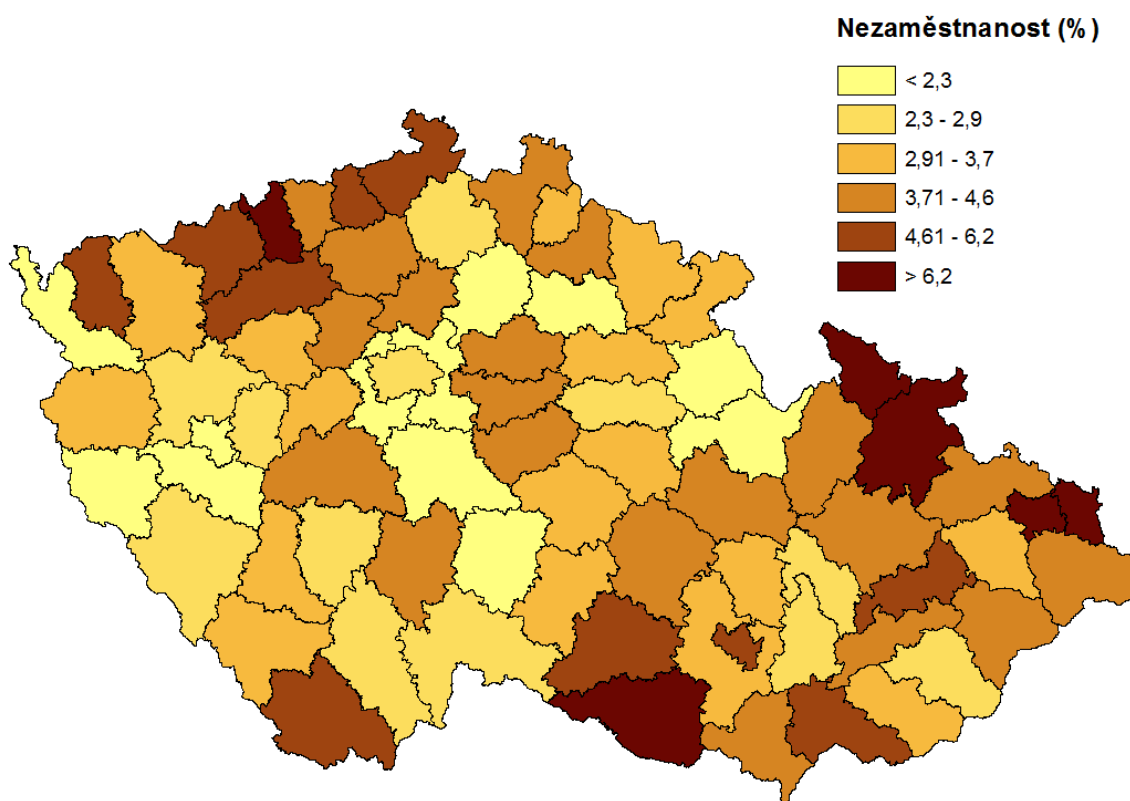
Na základě výše uvedeného lze tvrdit, že hlavním faktorem, který byl spojen s volbou SPD, byla zvýšená nezaměstnanost bez rozdílu mezi městem a venkovem. Na rozdíl od Dánska nebyla zvýšená nezaměstnanost spojovaná s podílem cizinců. Naopak byla výrazně negativní v městských oblastech. V případě venkovských oblastí korelovala kriminalita s nezaměstnaností a vícero vztahů souviselo s náboženstvím. V tomto faktoru vidím největší rozdíl mezi městy a venkovskými oblastmi z hlediska hustoty zalidnění.

Konfliktní linie v případě ČR na úrovni okresů bude obtížnější potvrdit, kvůli menšímu počtu administrativních jednotek (okresů) na větší podíl obyvatel oproti Dánsku. Na druhou stranu je hranice hustoty obyvatel nastavena tak, že v případě ČR nejhustěji zalidněné okresy de facto kopírují hranice daného města. Pearsonův korelační koeficient naznačil existenci konfliktní linie město – venkov, jenž se výrazně projevila v případě faktorů kriminality a podílu cizinců.

6.3.3 Vliv faktoru míry nezaměstnanosti na volbu SPD

Po výše uvedených výsledcích není překvapením, že ohniska velké nezaměstnanosti, viz Obr. 30, odpovídala ohniskům vysoké volební podpory SPD (Obr. 27).

Obr. 29: Faktor míry nezaměstnanosti, Česko

Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu ArcMap

Nezaměstnanost trápila nejvíce Moravskoslezský a Ústecký kraj. Jako v jediných z ostatních krajů přesáhly hodnoty 5,3 %. Oba kraje jsou známé hornickou minulostí, a s tím spojeným těžkým průmyslem, od kterého se po pádu Sovětského svazu ve velké míře upustilo, čímž zjevně poklesla nabídka pracovních pozic. Největší nezaměstnanost byla v hustě zalidněné (700 obyv./km²) Karviné (8,16 %), kde byla 3. nejvyšší (15,6 %) volební podpora SPD. Druhá největší nezaměstnanost (7,27 %) byla v okrese Most, který se oproti Karviné vyznačoval nízkým podílem věřících (o 13,12 %) a nižší hustotou zalidnění (241 obyv./km²). Velká nezaměstnanost mimo bývalé důlní oblasti trápila

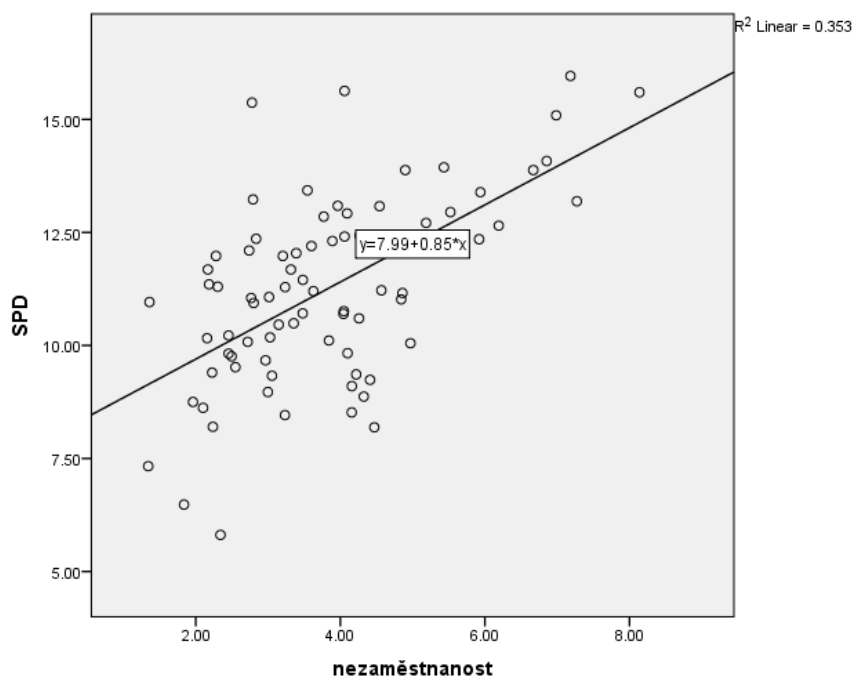
např. i okres Znojma (6,67 %), které se hodnotami v ostatních faktorech od Karviné výrazněji neodlišovalo.

Pod 3% nezaměstnanost se vešly tři kraje, kromě Prahy (2,34 %) to byl ještě ten Královehradecký (2,72 %), Pardubický (2,83 %) a Plzeňský (2,55 %). Nízká nezaměstnanost byla například i v Mladé Boleslavi (2,16 %), ve které sídlí společnost ŠKODA AUTO a.s. V okrese je i její největší výrobní závod, který tak zajišťuje dostatek pracovních míst. Volební podpora SPD zde byla podprůměrná (10,16 %).

Nejnižší nezaměstnanost byla v okrese Praha-východ (1,34 %, SPD 7,33 %), což lze zdůvodnit dojížděnkou do zaměstnání v hlavní městě. Zajímavý byl s druhou nejnižší nezaměstnaností okres Rychnov. n. Kněžnou (1,36 %). Sídlí v něm podniky zaměřené na strojní průmysl, které místním nabízejí velké množství pracovních pozic. Navzdory tomu v něm byla podpora SPD takřka průměrná (10,96 %).

Pozitivní korelace faktoru nezaměstnanosti s volbou SPD se potvrdila i při vynesení hodnot do korelogramu, viz Obr. 31, ve kterém lze pozorovat značné množství odlehlých hodnot.

Obr. 30: Souvislost míry nezaměstnanosti s volbou SPD

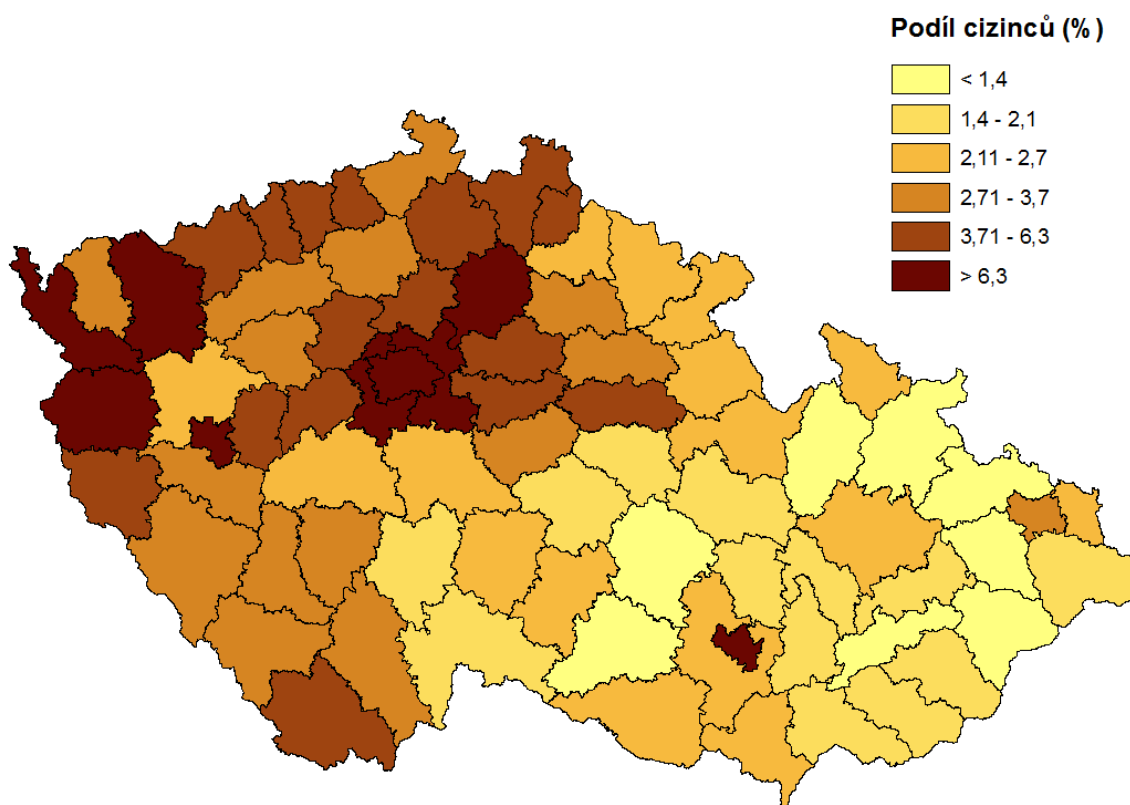
Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu IBM SPSS

Opět se ukázalo, že měla na podporu větší vliv oblast nežli konfliktní linie město – venkov. Co se ale potvrdilo byly ekonomické rozdíly v zemi, respektive se ukázaly okresy, které se potýkaly s vysokou nezaměstnaností a okresy, kde byla nezaměstnanost nízká. Na základě výše uvedených výsledků lze v případě ČR potvrdit existenci ekonomické konfliktní linie.

6.3.4 Vliv faktoru cizinců na SPD

Z Obr. 32 je dobře patrné, že podíl cizinců v Moravskoslezském ohnisku vysoké volební podpory hnutí byl minimální.

Obr. 31: Faktor cizinců, Česko

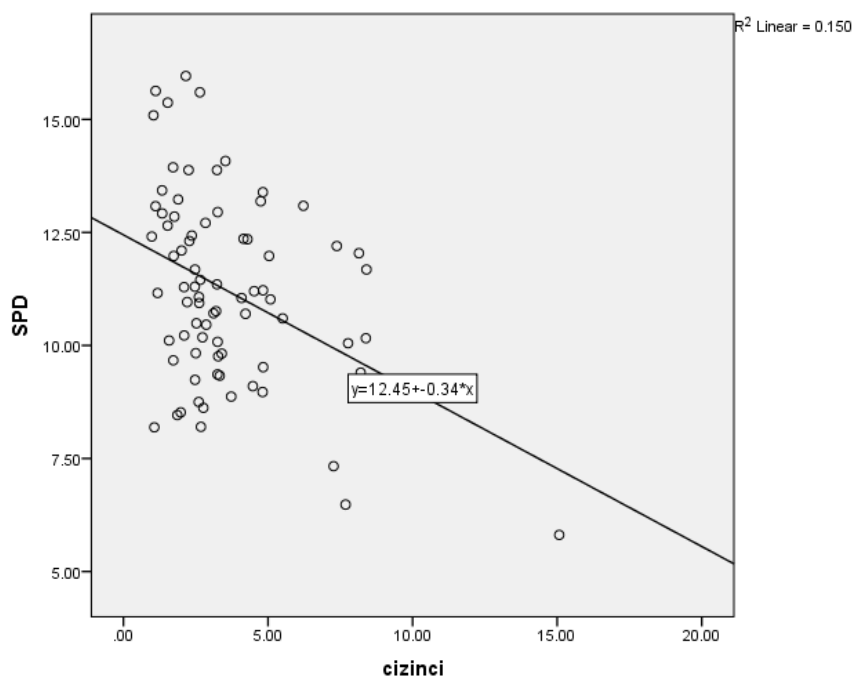
Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu ArcMap

Pozn.: z 524 tis. evidovaných cizinců bylo necelých 112 000 Slováků, které pro naši společnou historii nelze za cizince skoro považovat. 264 tis. cizinců bylo v Praze a přilehlém Středočeském kraji

Nejnižší byl ve Zlínském kraji 1,62 % a v okresech Opava, Bruntál, Žďár n. Sázavou (nepřesáhl hodnotu 1,10 %). Z mapového výstupu v této oblasti zvýšeným podílem 7,77 % vyčnívalo lidnaté Brno. Velký podíl cizinců (6,75 %) v blízkosti druhého ohniska vysoké podpory hnutí byl v Karlovarském kraji, kde bylo evidováno necelých 20 tisíc cizinců, z čehož výraznou část tvořili Němci (2 733), Rusové (2 190), Slováci (2 186), Ukrajinci (2 634) a Vietnamci (6 588) (ČSÚ 2017). Tento výčet neindikuje výskyt skupiny cizinců, proti které SPD v předvolební kampani brojilo.

Největší podíl cizinců byl v Praze (15,07 %). Zvýšený byl i v přilehlém Středočeském kraji (5,11 %) a kraji Plzeňském (5,42 %). Z okresů byl velký podíl cizinců např. v Chebu, Mladé Boleslavi, Plzni-město a Karlových Varech (podíl v nich nešel pod 8 %). V městských okresech platilo, že čím větší podíl cizinců, tím menší podíl hlasů SPD, viz Obr. 33.

Obr. 32: Souvislost podílu cizinců s volbou SPD

Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu IBM SPSS

Hodnoty venkovských okresů ukázaly, že s rostoucím podílem cizinců v nich, rostla mírně i podpora hnutí. Jmenovitě v Domažlicích (ciz. 5,04 %) a Tachově (7,38 %) byla nadprůměrná podpora SPD 11,98 % a 12,20 %. Tento jev se nepodařilo prověřit, kvůli

nízkému podílu cizinců v málo zalidněných okresech. Nicméně Obr. 33 prokázal rozdíl ve vnímání přítomnosti cizinců mezi městem a venkovem. Xenofobní reakce Čechů dle mého názoru hrála při volbách 2017 významnou roli. I v případě ČR platilo, že podíl cizinců hrál při volbě SPD ve velkých městech roli marginální.

6.3.5 Vliv faktoru kriminality na volbu SPD

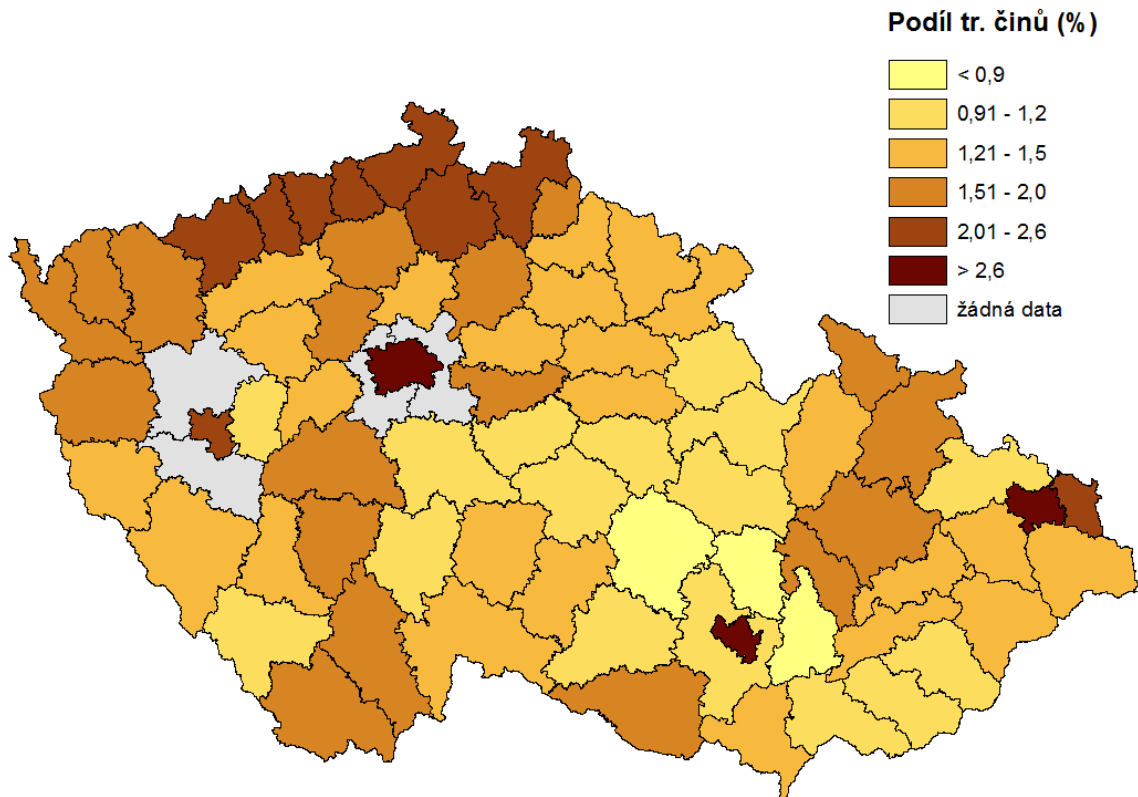
Největší kriminalita byla spojena s největšími městy ČR (Praha 3,92 %, Brno 2,85 %, Ostrava 3,47 %, Plzeň 2,58 %), viz Obr. 34. Výše kriminality v případě okresu Ostrava-město byla v poměru s Prahou neadekvátně vysoká a zřejmě souvisela s velkou nezaměstnaností (6,85 %). Z mapového výstupu patrná oblast zvýšené kriminality byla v Ústeckém kraji (2,14 % – 2. největší). Nadprůměrná kriminalita (1,55 %) byla i v kraji Jihomoravském, Karlovarském, Libereckém Moravskoslezském (2,06 % – 3. největší), Olomouckém a Plzeňském. Z okresů v tomto směru vyčnívaly ty, kde se nachází další lidnatější města ČR, popořadě Ústí n. L., Most, Děčín (všechny Ústecký k., které spojoval nízký podíl věřících pod 5,2 %), ale i Liberec, Česká Lípa, Chomutov, Karviná, Teplice. V těchto okresech byl podíl trestných činů nad 2 %. V 7 z těchto 8 okresů byla nadprůměrná nezaměstnanost (kromě České Lípy) a jenom v Liberci (10,6 %) nebyla nadprůměrná volební podpora SPD (u zbylých se pohybovala mezi 12,35–15,60 %).

Nejnižší kriminalita byla v kraji Vysočina (1,07 %, SPD 9,6 %), Pardubickém kraji (1,12 %, SPD 10,14 %), ale i v Zlínském kraji (1,18 %, SPD 12,9 %), kde to lze zdůvodnit největším podílem věřících 29,13 %, ale je zde patrný rozdíl ve volební podpoře SPD. Okresy s nízkou kriminalitou výrazněji nesjednocoval žádný prvek. Nejnižší kriminalita byla ve Žďáru n. S., Blansku, Vyškově, Ústí n. Orlicí, Hodoníně, Třebíči, kde nepřesahovala podíl 1 %.

Mapový výstup potvrdil konfliktní linii mezi městy a venkovem u tohoto faktoru. Hodnoty faktoru kriminality na úrovni vymezených měst a venkovem ukazovaly na významný rozdíl, který lze zdůvodnit potvrzeným předpokladem, že ve městech je kriminalita obecně vyšší nežli u méně zalidněných oblastí. Nicméně vliv kriminality na volbu SPD byl nejasný, což dokládá i rozložení hodnot kolem regresní přímky, viz Obr. 35., kde mají přibližně stejné hodnoty podílu trestných činů odlišnou hodnotu podílu hlasů. Specifickou oblast pak tvořil Ústecký kraj, kde byly hodnoty kriminality nadprůměrné ve spojitosti

s již prokázaným vlivem vysoké nezaměstnanosti v něm. Tato oblast přesahovala až do kraje Libereckého a vybočuje i u většiny ostatních faktorů. Dle mého názoru by u ní šlo spekulovat o náznaku konfliktní linie centrum – periferie.

Obr. 33: Faktor kriminality, Česko

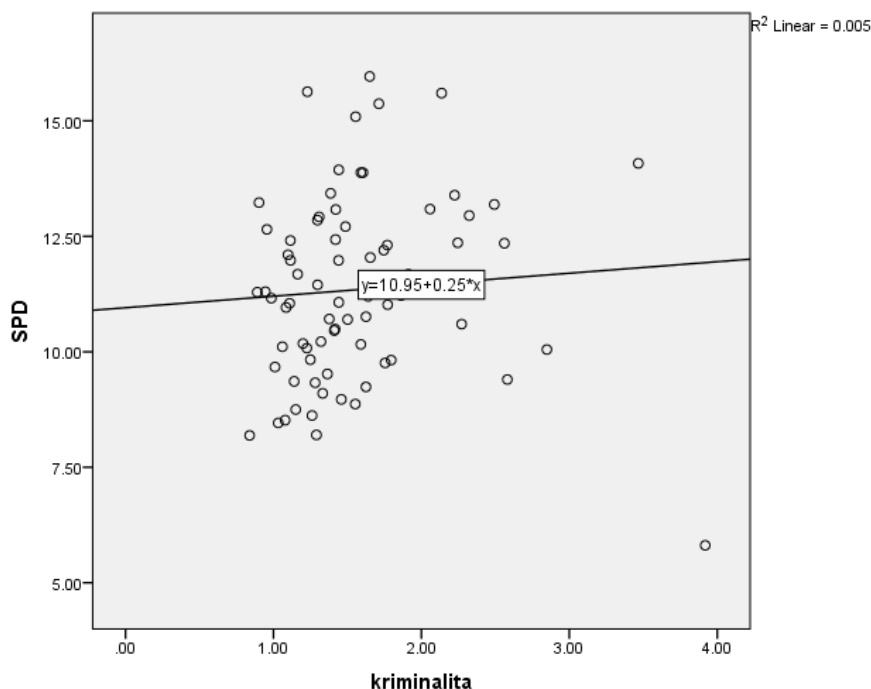
Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu ArcMap

Pozn.: počet srovnávaných okresů je u této proměnné (73) oproti ostatním (77) snížen o 4 z důvodu nekompletních dat u okresů Praha-západ, Praha-východ, Plzeň-sever a Plzeň-jih, jsou vyznačeny světle šedou barvou

Zajímavostí byl u nejméně zalidněných oblastí rozdíl mezi sousedícími okresy Prachaticemi a Českým Krumlovem, u kterých se dle mého názoru projevil vliv cestovního ruchu. U těchto okresů s prakticky totožnou hustotou zalidnění byla větší kriminalita, větší podíl cizinců, větší podpora SPD i větší nezaměstnanost právě v zahraničními turisty

vyhledávaném Českém Krumlově. Ze čtyř venkovských okresů, které zároveň jsou součástí NP Šumava, byla největší volební podpora SPD právě tam, zdůvodňují ji nespokojeností některých místních obyvatel se zvýšenou přítomností cizinců v něm.

Obr. 34: Souvislost podílu trestných činů s volbou SPD

Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu IBM SPSS

Pozn.: rozdíl ve volbě SPD se diametrálně lišil u měst, kde byla kriminalita největší – Praha, Ostrava.

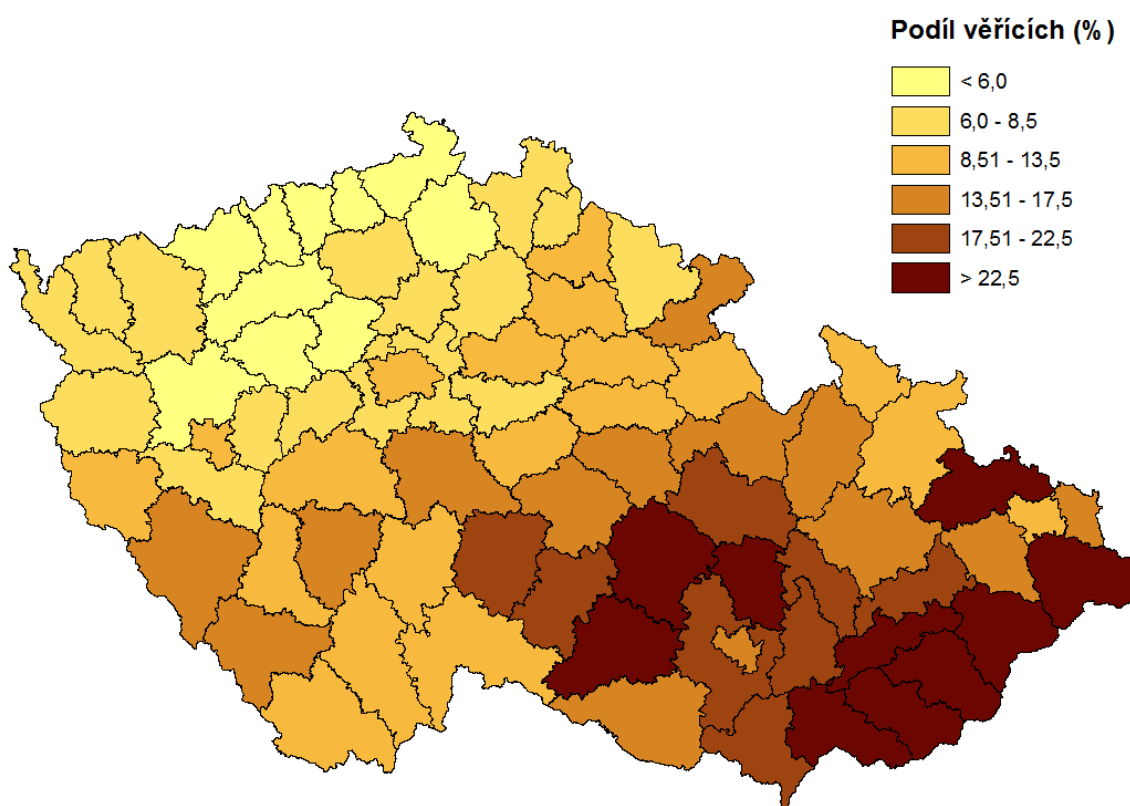
6.3.6 Vliv faktoru náboženství na SPD

Je nutné připomenout, že použitá data se vztahovala k roku 2011, nelze ale očekávat, že by se podíl věřících v zemi dramaticky změnil. Souvislost faktoru náboženství s volební podporou SPD se prokázala jako málo významná. Při pohledu na mapový výstup (viz Obr. 36) je viditelné, že se podíl věřících zvětšoval od severozápadu země po jihovýchod. Centrum velkého podílu věřících bylo v kraji Vysočina (22,42 %) a ve Zlíně.

Celkově byl větší podíl věřících na Moravě. Ve všech Moravskoslezských krajích byla i nadprůměrná volební podpora SPD. Naopak v kraji Vysočina byla podpora hnutí třetí

nejmenší (9,6 %). Největší podíl věřících 37,94 % byl v Uherském Hradišti (Zlín. kr.), hned za ním Žďár n. S. (32,16 %, kr. Vysočina). Zatímco u Žďáru n. S. byla volební podpora hnutí mezi nejmenšími (8,19 %), v okrese Uherské Hr. byla tato hodnota nadprůměrná (11,98 %), a to platilo i v ostatních okresech největších okrajových hodnot věřících (Hodonín 12,65 %, Vsetín 12,92 % a Opava 12,41 % hlasů). Faktor náboženství nekoreloval s druhým ohniskem velké volební podpory SPD v Ústeckém kraji. Podíl věřících v něm byl výrazně nejnižší (5,31 %).

Obr. 35: Faktor náboženství, Česko

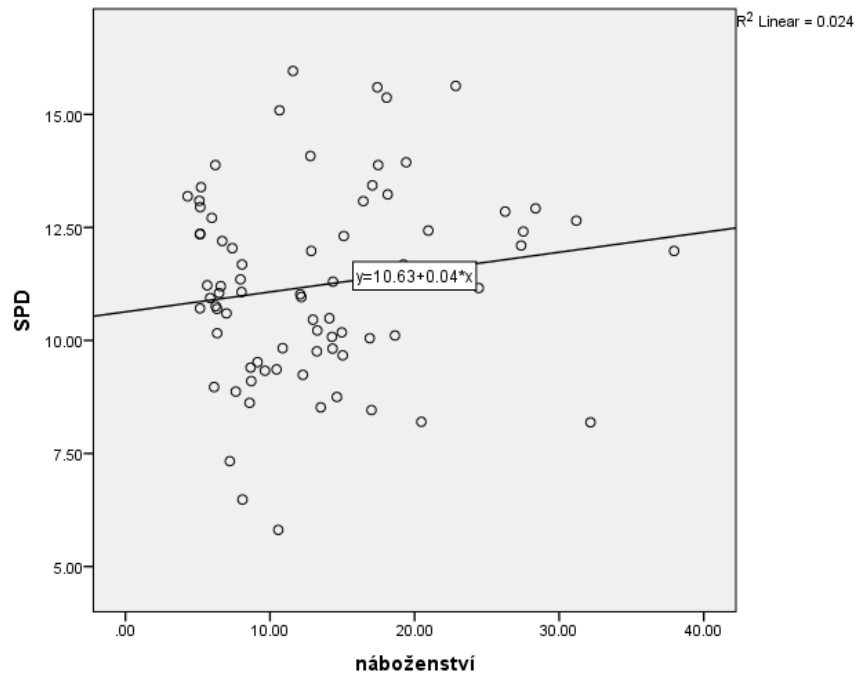

Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu ArcMap

V hustě zalidněných městech byla silná nesignifikantní souvislost podílu věřících a volbou SPD (0,592). Mezi hodnotami panoval zřetelný nesoulad vyplývající z mapových výstupů Obr. 27 a Obr. 36. Zajímavější hodnoty byly ve venkovských oblastech. Kromě vyčnívajícího okresu Jeseník, měly okresy při rozložení hodnot kolem regresní přímky

negativní souvislost. Nerovnoměrnost souvislosti náboženství s volbou SPD potvrzuje i Obr. 37, ve kterém jsou hodnoty pro všechny okresy ČR. Povšimněte si zcela opačné podpory SPD v případě podobných hodnot kolem podílu 11 % (i jiných) věřících.

Obr. 36: Souvislost podílu věřících s volbou SPD v ok

Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu IBM SPSS

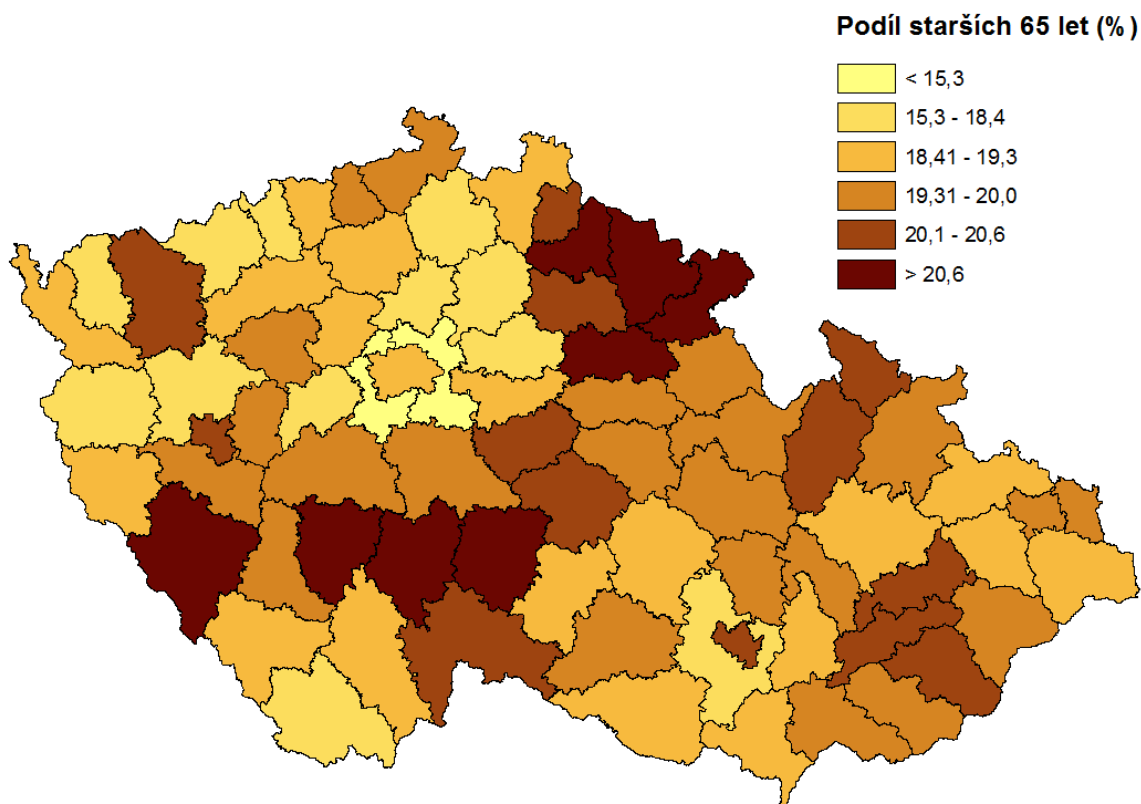
Dle výše uvedeného se u hodnot faktoru náboženství a volby SPD prokázal velký rozdíl, proto bylo vyřazení vlivu tohoto faktoru správné. Allenův teoretický předpoklad nemůže být naplněn, jelikož se vysoký podíl věřících nepotvrdil jako související s volbou SPD. Tím pádem se hypotéza č. 4 této práce zamítla. Faktor náboženství sice nepřispěl k prokázání existence konfliktní linie město – venkov, ale i z mapového výstupu pro tento faktor je patrná existence náboženské konfliktní linie, která tvořila „cleavage“ na Moravě. Specifickou oblastí pak byla oblast Ústeckého kraje, kde byl podíl věřících minimální, a která sahala i do krajů jemu přilehlých.

6.3.7 Vliv faktoru obyvatel starších 65 let na volbu SPD

Podíl starších obyvatel 65 let byl v ČR nerovnoměrně rozložen, a proto se mapový výstup výrazněji nepodobal s žádným z předchozích, viz Obr. 38. Oblasti s největším podílem starších obyvatel 65 let ale spadaly do oblasti nízké volební podpory hnutí. Jediný kraj, kde

hodnoty faktoru sahalý nad 20 %, byl Hradec Králové (20,73 %, SPD 10,05 %). Vysoký podíl obyvatel důchodového věku mimo tento kraj byl i např. v Písku (21,13 %), Pelhřimově (21,01 %) nebo Klatovech (20,91 %), i tam byla podpora SPD malá (pod 10,1 %). Stejně jako v případě Kodaně byla kolem hlavního města oblast s nízkým podílem starších (Praha-východ i Praha-západ měly hodnoty pod 15,3 %) a nízkou volební podporou hnutí.

Obr. 37: Faktor obyvatel starších 65 let, Česko

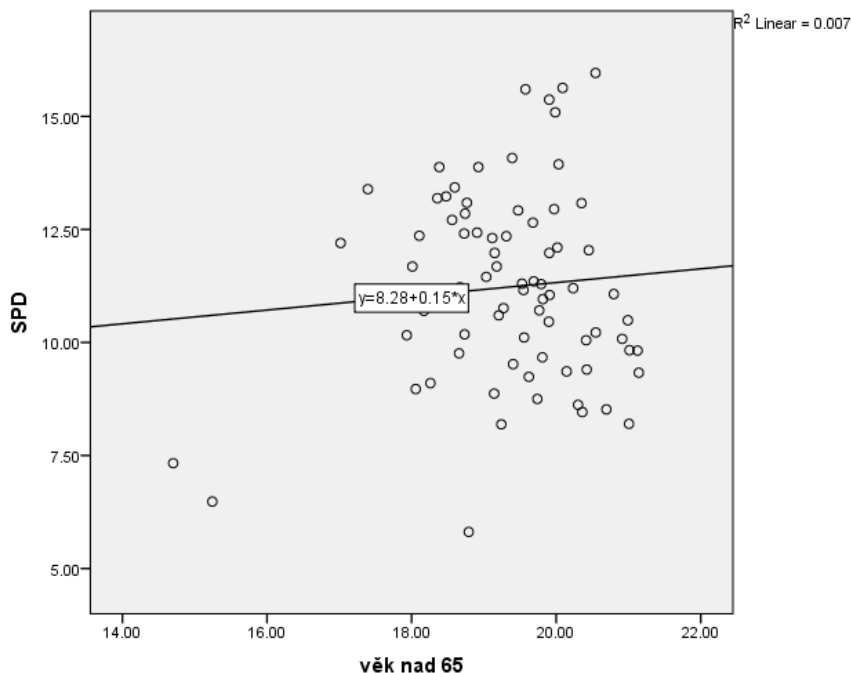

Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu ArcMap

U okresů s nízkým podílem starších byly kromě Středočeského kraje hodnoty volební podpory SPD častěji nadprůměrné (např. Tachov 12,2 %, Chomutov 13,39 %, Brno-venkov 11,68 %, Česká Lípa 12,36 % hlasů). Opět zde hrála hlavní roli oblast, kde se okres nachází, což platilo u venkovských oblastí i u měst. Korelogram tohoto faktoru pro celou ČR potvrdil, že vliv tohoto faktoru na volbu SPD byl minimální, viz. Obr. 39. Hodnoty

se v něm výrazně nelišily, kromě již zmiňovaných okresů Prahy-východ, Praha-západ. Souvislost s tímto faktorem se ukázala jako bezvýznamná.

Obr. 38: Souvislost podílu obyvatel starších 65 let s volbou SPD v okresech

Zdroj dat: ČSÚ (2017), zpracováno v programu IBM SPSS

Pomocí tohoto faktoru se nepodařilo přispět k vysvětlení žádné z pozorovaných konfliktních linií, a to ani té město – venkov, u které jsem předpokládal, že se ekonomické rozdíly na faktoru projeví. Podíl obyvatel starších 65 let byl rozložen nesouvisle a nelze z něj dedukovat závěry, které by přispěly ke zlepšení definice voliče PRRP.

6.4. Souhrn analýzy testovaných faktorů, Česko

V případě ČR se dle mého názoru nepodařilo jednoznačně potvrdit konfliktní linii město – venkov. Města se od venkova lišila, ale byl rozdíl i mezi městy samotnými. Větší rozdíl v hustě zalidněných oblastech byl spojen jenom s faktorem kriminality. Ani podíl cizinců se neprojevil jako jev spojený pouze s velkými městy, jejich větší přítomnost byla i v méně zalidněném Karlovarském kraji. Stejně tak se nepotvrdila konfliktní linie centrum – periferie, ačkoliv specifické hodnoty vykazoval Ústecký kraj a jeho okolí. Hnutí SPD mělo podporu v hustě zalidněných městských oblastech ale i v těch venkovských, což bylo dobře vidět z mapového výstupu Obr. 27, ačkoliv oba prezentované testované modely

přisuzovaly hustotě zalidnění na volbu hnutí významný negativní vliv, takže volební podpora měla korelovat spíše s venkovskými okresy.

Více se potvrdila regionálnost nadprůměrné volební podpory, kde se daný okres nachází. Zvláštní postavení měla Praha, jejíž hodnoty v rámci ČR vybočovaly. V rámci ČR se dle mého názoru pomocí faktoru nezaměstnanosti jednoznačně podařilo prokázat existenci ekonomické konfliktní linie. Nezaměstnanost měla s volební podporou SPD jednoznačnou souvislost, což potvrdila jak statistická analýza, tak mapové výstupy. Všechny okresy největších okrajových hodnot nezaměstnanosti spadaly do krajů s nadprůměrnou volební podporou SPD. Svoji vlastní pozici pak zastával Ústecký kraj, který se nevzpamatoval z dob, kdy zde dominoval těžký průmysl, čímž splňoval teoretický předpoklad negativního dopadu na stará průmyslová centra, kde je pravděpodobnost volby PRRP větší. Od ohniska velké volební podpory na Moravě se lišil v nízkých hodnotách podílu věřících. Specifické hodnoty oblasti Ústeckého kraje tak naznačovaly přítomnost konfliktní linie centrum – periferie. Mapové výstupy potvrdily i přítomnost náboženské konfliktní linie, jelikož byl faktor náboženství výraznější na Moravě, a tato oblast se od zbytku ČR hodnotami podstatně lišila. Cizinci v ČR bydleli především ve velkých městech. Na Moravě byl však jejich větší podíl pouze v Brně. Negativní souvislost volby SPD s cizinci potvrdil korelogram pro celou ČR (Obr. 33), vliv hustoty zalidnění (viz kap. 6.3.2.) a částečně mapový výstup (Obr. 32), nesignifikantní negativní Beta koeficient v prvním testovaném modelu (-0,242). Faktor nízkého podílu cizinců považuji za druhý nejvíce vysvětlující s volbou SPD. Na rozdíl od Dánska (0,405) nekoreloval s nezaměstnaností pozitivně. V případě ČR byl vztah podílu cizinců s nezaměstnaností negativní -0,235. Kriminalita měla sice s podílem cizinců silnou korelaci 0,680, ale to lze přičítat jejich zvýšenému výskytu ve velkých městech, a proto si nemyslím, že mají Češi reálný důvod volit anti-imigrantské strany. Potvrdila se teorie, že PRRP může paradoxně zmobilizovat elektorát i v případě absence reálně přítomného důvodu.

7. Interpretace výsledků

7.1. Nejvýznamnější faktory u volby SPD a DF

Významným faktorem byla hustota zalidnění spíše v případě Dánska. U toho se prokázala existence konfliktní linie město – venkov, jelikož nízká volební podpora DF jednoznačně souvisela se všemi centry regionů. V ČR se projevovala u testovaných faktorů spíše jejich regionálnost, jednoznačně se prokázala existence ekonomické konfliktní linie.

Průkazný vliv na volbu PRRP v případě obou testovaných stran měl socioekonomický faktor nezaměstnanosti, a to s pozitivním Beta koeficientem nad 0,35 v prvních analyzovaných modelech, které ještě zahrnovaly všechny nezávisle proměnné. Větší souvislost mezi podílem hlasů a nezaměstnaností byla u SPD. V případě Česka byla volební podpora SPD velká i v hustě zalidněných okresech a spíše záleželo na oblasti, ve které se okres nacházel. To platilo i pro oblasti s vysokou nezaměstnaností. Mapové výstupy tuto vzájemnou korelaci potvrdily a ukázaly, že nebyl rozdíl mezi městem venkovem. Významný rozdíl byl mezi ohnisky podpory, přičemž hlavní ohnisko bylo na Moravě a ve Slezsku, kde byla nezaměstnanost větší. Nejnížší nezaměstnanost byla v Praze a okolí. SPD zde mělo podporu nejmenší. Mezi těmito ohnisky vidím ekonomickou konfliktní linii.

Velká nezaměstnanost se potvrdila i v hustě zalidněných obcích aglomerace Kodaně. Největší nezaměstnanost byla v aglomeraci Kodaně v obcích, kde byl velký podíl cizinců. Nejmenší pak v rámci Kodaně v obcích, kde tolik cizinců nebylo, přičemž tyto oblasti spolu sousedily. S volbou DF více souvisel faktor náboženství, kterým se potvrdila přítomnost náboženské konfliktní linie. Signifikantní korelace podílu věřících s volbou DF se prokázala u obcí, které nedosahovaly okrajových hodnot hustoty zalidnění. Beta koeficient v prvním testovaném modelu prokázal jeho silný pozitivní vliv na volbu DF 0,597.

Druhý vlivný faktor se v Česku jednoznačně prokázat nepodařilo. Pomocí mapových výstupů a vzájemných korelací faktorů jsem došel k názoru, že druhým nejvýznamnějším faktorem pro volbu SPD byla xenofobní reakce, která se projevila v případě venkovských okresů s rostoucím podílem cizinců. V případě Česka se paradoxně hlasovalo

pro anti-imigrační stranu v okresech, kde byl podíl cizinců minimální. Vysoká volební podpora byla i u okresů menších měst s vysokým podílem trestných činů. Zvyšující se podíl trestných činů prokázal pozitivní souvislost s volbou SPD v případě venkovských obcí. I v případě faktoru náboženství byly zajímavější výsledky ve venkovských oblastech. Při rozložení hodnot kolem regresní přímky se prokázala negativní souvislost s volbou SPD (Obr. 37). Vliv tohoto faktoru na volbu SPD ovlivňovaly odlehle hodnoty, mapový výstup Obr. 36 pomohl prokázat existující náboženskou konfliktní linii v ČR.

Nesignifikantní souvislost s faktorem cizinců se u DF prokázala kvůli větší nesourodosti a výjimkám různých obcí, mezi kterými vyčnívala obec Ishøj. Menšinový podíl cizinců v obci dosáhl tak vysoké míry, že se projevil např. na zmenšeném podílu věřících oproti zbytku Dánska. V některých venkovských obcích se potvrdila zvýšená volební podpora strany v případě zvýšeného podílu cizinců. Xenofobní reakce se tak projevila i v některých obcích Dánska. Na rozdíl od Česka mohla obava z většího množství cizinců být opodstatněná, jelikož se v Dánsku prokázala pozitivní korelace mezi podílem cizinců s podílem trestných činů a nezaměstnaností. Vliv přítomnosti cizinců na volbu DF bych proto úplně nezamítal, ale spíš se přikláním k možnosti obraného postoje Dánu, kteří slyšeli na anti-imigrační rétoriku, k vysvětlení tohoto jevu.

Podíl starších obyvatel byl v ČR nerovnoměrně rozložen a souvislost s tímto faktorem se nepodařilo prokázat. Oblasti s největším podílem obyvatel starších 65 let ale spadaly do oblasti nízké volební podpory hnutí. Faktor starších 65 let se prokázal jako nesignifikantní i v případě DF, což potvrdil i zbytek analýzy.

U obcí/okresů obou hlavních měst se potvrdilo, že podíl cizinců měl na volbu PRRP vliv marginální, přitom obě města měla podíl cizinců nad 15 %. Volba komparovaných PRRP ani v Kodani ani v Praze nepřesáhla 8,5 %, nutno podotknout, že při prakticky totožném podílu cizinců v těchto dvou aglomeracích, měla větší podíl hlasů Kodaň skoro o 2,6 %.

7.2. Výsledky ve vztahu k určeným hypotézám

Již v kapitole 5.3 jsem potvrdil, že mají komparované strany společné ideologické rysy PRRP a jejich předvolební témata se shodovala s těmi pro takto generalizovanou skupinu charakteristickými. Rétorika SPD se ukázala jako mnohem agresivnější a radikálnější

a hnutí v předvolební kampani zahrnovalo vícero témat než DF, což lze částečně přisuzovat rozdílnému historickému vývoji zemí a částečně je to zdůvodnitelné stářím hnutí. Hypotéza č. 1 se potvrdila.

Statistická analýza přinesla odpovědi k dalším hypotézám, které jsem určil v úvodu této práce. Závislost mezi podílem cizinců a volbou PRRP vyšla v obou případech nesignifikantní. Zatímco v případě DF byl vztah pozitivní, v případě SPD byl negativní. Ve zbytku analýzy jsem dospěl k závěru, že tato negativní souvislost měla na volbu SPD druhý největší vliv a byla vysvětlena xenofobní reakcí Čechů. Proto hypotézu č. 2 zamítám, ačkoliv souvislost s reakcí na množství reálně přítomných cizinců je spíše u Dánska. Závislost podílu cizinců byla paradoxně větší s volbou SPD.

Pravděpodobnost volby ve venkovských oblastech s větším podílem cizinců se zvyšovala u DF i některých okresech ČR. V ČR bylo takových obcí ale velice málo, aby z toho šlo dedukovat nějaký závěr, nicméně Beta koeficienty vlivu faktoru hustoty zalidnění u obou vícenásobných lineárních regresních analýz prokázaly jasný negativní vztah. Reálná přítomnost cizinců byla prokazatelně větší v případě Dánska. V případě hlavních měst měl podíl cizinců vliv na volbu stran marginální. U DF byla i v případě regionálních center podpora nízká. U SPD záleželo na oblasti, kde se město nachází. Vysoký podíl hlasů byl v ČR i ve velkých městech. Hypotéza č. 3 se potvrdila.

Hypotéza č. 4 se potvrdila u ČR i Dánska. Největší volební podpora SPD byla skutečně spojená s nezaměstnaností, a to hlavně ve starých průmyslových regionech. Nezaměstnanost souvisela s volební podporou hnutí i v některých méně lidnatých okresech ČR – např. Jeseník. Vliv důchodového věku a kriminality se ve výsledku projevil jako minimální u obou zemí. Hypotézu č. 4 lze potvrdit.

V obcích vysoké volební podpory byl větší podíl věřících v případě DF. Vysoká volební podpora SPD byla dle mapových výstupů spojena s Moravskoslezským krajem. Ale nekorelovala i s druhou oblastí vysoké volební podpory. V Ústeckém kraji byl podíl věřících minimální, a proto nelze tento faktor s volbou PRRP v případě ČR spojovat. Hypotéza č. 5 je v rozporu s empirickou evidencí. Allenova teorie se nepotvrdila, a proto byla tato hypotéza zamítnuta.

8. Závěr

Hlavním cílem práce bylo potvrdit domněnku, že není vhodné plošně generalizovat PRRP, a to na příkladu hnutí SPD z postkomunistického státu a strany DF ze států Západní Evropy. Odlišný historický vývoj obou zemí a jejich geografická lokace, se musely někde projevit.

Analýza předvolební rétoriky a programů prokázala, že měly obě strany základní charakteristické rysy pro PRRP. Podařilo se ovšem potvrdit i rozdíly mezi nimi. V případě této práce byl mezi zeměmi rozdíl v tom, že Česká republika byla více jak 40 let okupovaná, jakožto následek rozdělení sféry vlivu po druhé světové válce. Zatímco Dánsko mohlo držet krok s ostatními svobodnými státy, ekonomicky se rozvíjet a jeho obyvatelé nemuseli řešit potlačování lidských práv a svobod vládnoucí diktaturou. Tento faktor se prokázal například u délky trvání vlád v postkomunistických státech, ve kterých je jejich fluktuace častější a s tím související předčasné volby. Důsledkem je i například menší politická angažovanost společnosti, a tím i absence dostatečné kontroly vládnoucích stran, což dává lepší podmínky pro vznik korupce a další podkopávání důvěry ve volené politiky a principy demokracie, čímž je ovlivněno celé politické prostředí.

Prostřednictvím analýzy předvolební rétoriky (i programů) se potvrdila přítomnost témat polarizujících společnost, charakteristických pro populistické strany. Projevil se historicky odlišný vývoj zemí. SPD se mimo jiné vracelo k problematickým 90. letům. V jeho příspěvcích těžilo ze skepse Čechů, když zpochybňovalo důvěryhodnost médií. Tato skepse je zdůvodnitelná opakovaným lhaním vládnoucí KSČ. KSČ měla své podporovatele, kteří si k nově nastolené demokracii nenašli vztah. Program hnutí byl na rozdíl od toho DF antisystémový a své zastání měl právě u některých původních voličů komunistické strany, která revoluci přežila. DF by v Dánsku, kde k demokracii není taková skepse, s tímto přístupem neuspěla. Analýza předvolební rétoriky prokázala i možnosti vyplývající ze stáří stran. SPD bylo hnutím „novým“ a jako „nevyzkoušená“ strana mělo větší šanci oslovit nespokojený elektorát, zatímco DF byla již na Dánské politické scéně stranou etablovanou, a proto nemohla být tak radikální. Navíc už měla zkušenosti z působení ve vládě z předchozích let, a i to jí snižovalo počet témat, která mohla

v kampani použít. Na druhou stranu se tyto zkušenosti pozitivně odrazilily v její předvolební kampani, která působila oproti SPD mnohem kompaktněji a profesionálněji. Dle mého názoru straně pomohlo (spolu s migrační krizí) dosazení do pozice předsedy strany Kristiana Thulesen Dahla. Zřejmě byla snaha, aby nový předseda splňoval pozici charizmatického lídra strany, který by mohl oslovit širší elektorát, což se podařilo i díky tomu, že byl Dahl veřejností považován za politika se zkušenostmi v otázkách ekonomie. Nejsem si zcela jistý, zdali jej lze označit ryze charizmatickým lídrem (ostatně o definici charizmatického lídra spekuluje i Mudde 2007), jelikož propagace strany byla rozložena na bedra i jejích ostatních hlavních představitelů. Zdá se, že to byla vhodná kombinace. Díky přítomnosti zakladatelky strany zůstali její původní voliči a dosazením Dahla do popředí získala DF hlasy nové. V případě SPD byl v čele „charizmatický lídr“ Tomio Okamura. Hnutí se jeví jako projekt jednoho muže, který si sám spravuje i facebookové stránky. To částečně potvrdily některé Okamurovy příspěvky, které byly emotivně zabarvené a týkaly se vyřizování osobních sporů s představitelem konkurenční politické strany. Viděl jsem nutnost použití těchto příspěvků v případě obou stran, protože se neobměňují pouze politické strany ve vládě, s vývojem moderních technologií se vyvíjí i způsoby, jakými voliče oslovit a přesunuté kampaní na sociální média hraje čím dál tím důležitější roli. Analýza programu a předvolební rétoriky potvrdila, že testované PRRP v předvolebních kampaních apelovaly na:

- nacionalismus a xenofobní postoj elektorátu vůči cizincům

Práce se pokoušela zpřesnit definici voliče PRRP pomocí statistické analýzy, která vycházela z vícenásobné lineární regresní analýzy obsahující jednu závisle a šest nezávisle proměnných. K objasnění vztahů mezi nezávisle proměnnými pomohl Pearsonův korelační koeficient. Takto provedená analýza přispěla k evaluaci hypotéz vytyčených v úvodu této práce. U testovaného faktoru míry nezaměstnanosti se potvrdil teoretický předpoklad vlivu na volbu PRRP vycházející z Muddeho obsáhlé knihy (2007), která se PRRP zabývá, u obou zemí. Velká volební podpora SPD se potvrdila v oblastech, které byly zdevastovány těžkým průmyslem z dob předrevolučních, ale i v některých málo zalidněných okresech s velkou nezaměstnaností. Zredukováním těžby a s tím spojených procesů, se místní obyvatelé setkali s negativním dopadem transformace do terciérního

sektoru, a to v podobě absence dostatečného množství pracovních pozic. Tyto dvě ohniska velké nezaměstnanosti kopírovala ohniska zvýšené volební podpory SPD. S volbou SPD byla jasná souvislost s tímto faktorem bez rozdílu toho, zdali se jednalo o hustě zalidněná města nebo venkovské oblasti, kde bylo zalidnění menší. V ČR se potvrdila existence ekonomické konfliktní linie a byl v ni i náznak konfliktní linie centrum – periferie.

Zajímavým zjištěním (a přínosem této práce) bylo prokázání souvislosti podílu věřících s volbou PRRP v případě Dánska, což bylo v rozporu s Allenovou teorií, který ovšem vycházel z předpokladu, že více věřících je v postkomunistických státech. Paradoxně se s volbou SPD jako druhým nejvýraznějším faktorem ukázala absence cizinců. Větší nedůvěra k cizincům v postkomunistických státech již byla v souladu s Allanovým předpokladem. Každopádně logičtější opodstatnění k volbě PRRP bylo v Dánsku. Statistická analýza potvrdila, že se zvětšeným podílem cizinců v aglomeraci Kodaně se pojily i negativní jevy zvýšené nezaměstnanosti a kriminality. I přesto, že kriminalita je obecně spojovaná s velkými městy, v případě Kodaně byla podpora DF (v rámci Dánska) minimální, a proto lze spekulovat, jestli lze opravdu přímo spojovat trestné činy pouze se zvýšeným podílem cizinců, nebo zde existovaly i další vlivy, které práce netestovala. Statistická analýza potvrdila, že mezi hlavní příčiny pro volbu PRRP patří:

- Socioekonomická frustrace v souvislosti s procesy způsobenými ekonomickou globalizací – např. přesun výroby v globálním měřítku, staré průmyslové regiony a nezaměstnanost, „vítězové a poražení“ globalizace.

Testované volby byly spojeny s migrační krizí v Evropě, protože práce vycházela z předpokladu některých autorů, kteří zvýšenou volební podporu PRRP spojují s krizemi, které mohou v lidech vyvolat strach, a tím ovlivnit jejich rozhodování, které může vyústit v inklinaci ke stranám, které nabízejí radikálnější řešení. To se dle mého názoru potvrdilo, a to z těchto dvou hlavních příčin. DF v následujících volbách v roce 2019 propadla (jistě to bylo zapříčiněno vícero důvody). Je nutné brát v potaz, že strana v době migrační krize byla dánskou společností brána jako nejvíce anti-imigrační a prokazatelně se v předchozí vládě starala o zpřísnění imigrační politiky. Výsledky voleb v roce 2015 znamenaly pro stranu nejlepší výsledek od dob jejího založení i založení strany původní FrPd. Druhou příčinou pro toto tvrzení byl dobrý volební výsledek SPD. Hnutí, které mělo

v čele Tomia Okamuru, úspěšně brojilo proti imigrantům. Nejasné byly skutečnosti jeho konce v předchozím hnutí Úsvit, kde byl podezřelý, že se na úkor hnutí Úsvit obohatil. V zemi, kde největší podíl cizinců tvoří naši sousedé se společnou historií – Slováci, se Okamurovi podařilo oslovit antiislámskou rétorikou dostatečné množství voličů. Dalším faktorem, který přispěl ke zvýšené volební podpoře PRRP byla:

- Krize, která umožnila těžit z vybudovaného strachu/nejistoty lidí.

Až příští volby ukážou, zdali SPD bude mít delší životnost než původní Úsvit, a zdali přetrvávající absence migrantů donutí hlavního představitele hnutí změnit štvavou rétoriku. Podaří se hnutí v budoucnu udržet a časem etablovat na českou politickou scénu? Rozhodně bude zajímavé pozorovat, zdali bude hnutí donuceno zmírnit své radikální názory, aby se na politické scéně udrželo, jak je predikováno v teoretickém předpokladu o stáří PRRP, který vývoj DF potvrdilo. Nestane-li se tak, a hnutí nebude vykazovat vlastnosti adaptující se strany, domnívám se, že SPD budeme moci zpětně nazývat projektem. Projektem vybudovaným k obohacení se jeho zakladatelem.

Nedostatkem práce byla jazyková bariéra a autorův znalostní nepoměr obou států. V případě DF nešlo detailně popsat sdělení obsažená v příspěvcích strany, takže mohlo dojít k neúplné interpretaci a opomenutí některých detailů. Nedostatečná znalost Dánského státu se zas odrazila na interpretaci mapových výstupů, u kterých by odborník zřejmě odhalil další spojitosti např. s historií testovaných obcí.

Závěrem bych chtěl doplnit, že obě komparované politické strany využily krize ve svůj mocenský prospěch, což považuji za neetické. Jejich příspěvky pojila nacionalistická rétorika, která se ohrazovala proti vlivu EU. Camisão (2015) ve svém článku prokazuje, že obě poslední krize EU³³, měly na její důvěru negativní dopad. Proto považuji zvětšující se kritiku PRRP vůči ní, která bude v blízké budoucnosti spojena s právě probíhající koronavirovou krizí, za nebezpečnou. Mohla by totiž mít na osud EU fatální následky.

Práce potvrdila, jak je odlišný historický kontext pro formování politického prostředí podstatný. Mezi komparovanými státy se projeví významné rozdíly, a to i v souvislosti

³³ První byla situace, která předcházela podpisu Lisabonské smlouvy, kdy bylo potřeba reformovat instituce EU (Constitutional Crises). Druhou krizí byla Krize eurozóny (Eurozone Crises).

s voličským chováním. Dle mého názoru je důležité odlišovat i vztah Dánů a Čechů, a s tím spojené chování místních PRRP, k EU. Předvolební příspěvky SPD potvrdily přetrvávající skepsi některých Čechů k podávaným informacím. Zřejmě je oslovila štvavá rétorika (např. proti médiím) a témata vracející se k následkům vlády KSČ. Právě ve zkušenosti s nadnárodně vládnoucí komunistickou stranou vidím nedůvěru Čechů ve vztahu k EU. Většina Čechů nechce být znovu pod něčí sférou vlivu a intuitivně se proti tomu brání, jelikož takové období trvalo velice dlouho a znamenalo ekonomický úpadek státu, který se projevuje dodnes. Dánové tuto zkušenost nemají. DF se prezentovala mnohem umírněněji a neměla potřebu zpochybňovat stávající politický systém nebo informace podávané médiu ve své předvolební kampani a nemyslím si, že na to mělo vliv pouze stáří strany. Mezi státy je odlišné politické prostředí, které se prokázalo ve volebních výsledcích, když se v případě Dánska potvrdila (kromě náboženské konfliktní linie) existence konfliktní linie město – venkov. Je otázkou, jak se tento historický rozdíl projevuje u jiných takto zařazených států, jejich případnými PRRP a vztahu k EU.

Ať už zastáváte na EU názor jakýkoliv, jde o ojedinělý projekt. Má své klady a zápory, ale kromě ekonomických výhod a přerozdělování bohatství do členských chudších států, zajišťuje i rozsáhlou vzájemnou spolupráci. Snaží se sjednotit podmínky a zvýhodnit všechny její obyvatele. Zmírňováním rozdílů, neustálou komunikací a spoluprací, nenápadně přispívá k (na historické poměry) dlouhodobě trvajícím míru v Evropě. Proto se domnívám, že není správné ignorovat polarizující rétoriku PRRP, která zástupným apelem na nacionalismus voliče, cílí na její destrukci. PRRP těží hlavně z těch horších lidských vlastností, a tím dopomáhá prohlubovat ekonomický příkop, na kterém se částečně podílí i globalizace. PRRP umí primárně kritizovat, slibovat a bořit. Reálně proveditelná řešení ovšem přináší jen málokdy.

9. Seznam použité literatury

ALLEN, T. J. (2017): All in the party family? Comparing far right voters in Western and Post-Communist Europe. *Party Politics*, 23, 3, 274–285.

ARZHEIMER, K., CARTER, E. (2009) Christian religiosity and voting for west European radical right parties. *West European Politics*, 32, 5, 985–1011.

BARTOLINI, S. (2004): "Cleavages." Paper prepared for Workshop on the analysis of political cleavages and party competition. NC: Duke University, Dept. of Political Science, Durham.

BARTOLINI, S. (2005): *Restructuring Europe: Centre formation, system building and political structuring between the nation-state and the European Union*. Oxford University Press, Oxford.

BARTOLINI, S., MAIR, P. (1990): *Identity, competition, and electoral availability: The stabilisation of European electorates, 1885–1985*. Cambridge University Press, Cambridge.

BETZ, H. G. (1994): *Radical right-wing populism in Western Europe*. Macmillan, Basingstoke.

BETZ, H. G. (2003): The growing threat of the radical right. In: Merkl, P. H., Weinberg, L. (ed.): *Right-wing extremism in the twenty-first century*. Frank Cass, London, 74–93.

BORNSCHIER, S. (2010): *Cleavage politics and the populist right: The new cultural conflict in Western Europe*. Temple University Press, Philadelphia.

BRUNSDON, C., FOTHERINGHAM, S., CHARLTON, M. (1996). Geographically weighted regression: A method for exploring spatial non-stationarity. *Geographical Analysis*, 28, 4, 281–298.

BUSTIKOVA, L. (2014): Revenge of the radical right. *Comparative Political Studies*, 47, 12, 1738–1765.

- BUSTIKOVA, L., KITSCHOLT, H. (2009): The radical right in postcommunist Europe: Comparative perspectives on legacies and party competition. *Communist and Post-Communist Studies*, 42, 4, 459–483.
- CAMISÃO, I. (2015): Citizens' Trust in the EU: The impact of the constitutional and the Eurozone crises. *Politologický Časopis*, 22, 1, 3-25.
- CHRISTIANSEN F. J. (2017): Conflict and co-operation among the Danish mainstream as a condition for adaptation to the populist radical right. In: Odman, P., Hepburn, E. (ed.): *The European mainstream and the populist radical right*. Routledge, London, 49–70.
- CITRIN, J., SIDES, J. (2007): European opinion about immigration: The role of identities, interests and information. *British Journal of Political Science*, 37, 3, 477–504.
- FUKUYAMA, F. (1989): The end of history. *National Interest*.
- HLOUŠEK, V. (2007): Koncept konfliktních linií a problematika evropské integrace. *Sociologický časopis*, 43, 2, 361–378.
- INGLEHART, R., NORRIS, P. (2016): Trump, Brexit, and the rise of populism: Economic have-nots and cultural backlash. HKS Faculty Research Working Paper Series RWP16-026.
- KITSCHOLT, H. (2004): Diversification and reconfiguration of party systems in postindustrial democracies. Friedrich Ebert Stiftung, Bonn.
- KITSCHOLT, H., MCGANN, A. J. (1995): *The radical right in Western Europe: A comparative analysis*. University of Michigan Press, Ann Arbor.
- KOSIARA-PEDERSEN, K. (2016): Tremors, no earthquake: The 2015 Danish parliamentary election. *West European Politics*, 39, 4, 870–878.
- KYUNG, J. H. (2015): The impact of radical right-wing parties on the positions of mainstream parties regarding multiculturalism. *West European Politics*, 38, 3, 557–576.
- LEPIČ, M. (2017): Limits to territorial nationalization in election support for an independence-aimed regional nationalism in Catalonia, *Political Geography*, 60, 190-202.

- LIPSET, S. M., ROKKAN, S. (1967): Party systems and voter alignments; Cross-national perspectives. Free Press, New York.
- MARKS, G., HOOGHE, L., NELSON, M., EDWARDS, E. (2006): Party competition and European integration in the East and West: Different structure, same causality. *Comparative Political Studies*, 39, 2, 155–175.
- MERET, S. (2009): The Danish People's Party, the Italian Northern League and the Austrian Freedom Party in a comparative perspective: Party ideology and electoral Support. SPIRIT Ph.D. Series 25, University of Aalborg.
- MINKENBERG, M. (1998): Die neue radikale Rechte im Vergleich: USA, Frankreich, Deutschland. Westdeutscher, Opladen.
- MINKENBERG, M. (2001): The radical right in public office: agenda-setting and policy effects. *West European Politics*, 24, 4, 1–21.
- MINKENBERG, M. (2002): The radical right in postsocialist Central and Eastern Europe: Comparative observations and interpretations. *East European Politics and Societies*, 16, 2, 335–362.
- MINKENBERG, M. (2009): Leninist beneficiaries? Pre-1989 legacies and the radical right in post-1989 Central and Eastern Europe. Some introductory observations. *Communist and Post-Communist Studies*, 42, 4, 445–458.
- MUDDE, C. (2005): Racist extremism in central and Eastern Europe. *East European Politics and Societies*, 19, 2, 161–184.
- MUDDE, C. (2007): Populist radical right parties in Europe. Cambridge University Press, New York.
- MUDDE, C. (2013): Three decades of populist radical right parties in Western Europe: So what? *European Journal of Political Research*, 52, 1, 1–19.
- PIRRO, A. L. P. (2015): The populist radical right in Central and Eastern Europe: Ideology, impact, and electoral performance. Routledge, London.

RENSMANN, L. (2003): The new politics of prejudice: Comparative perspectives on extreme right parties in European democracies. *German Politics and Society*, 21, 4, 93–123.

RIOS K., STEPHAN, W. G., YBARRA, O. (2009): Intergroup threat theory. In: Nelson, T. (ed.): *Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination*. Psychology Press. Taylor and Francis Group, Philadelphia, 43–59.

SPIERINGS, N., ZASLOVE, A. (2017): Gender, populist attitudes, and voting: explaining the gender gap in voting for populist radical right and populist radical left parties. *West European Politics*, 40, 4, 821–847.

TAGGART, P. (2002): Populism and the pathology of representative politics. In: Mény, Y., Surel, Y. (ed.), *Democracies and the populist challenge*. Palgrave, Basingstoke, 62–80.

VODIČKA, K. (2016): Labilita stranických systémů v postkomunistickém prostoru EU. Příčiny, důsledky, souvislosti. *Politics in Central Europe. The Journal of the Central European Political Science Association*, 12, 25, 91–109.

WLEZIEN, C. (1995). The public as thermostat: Dynamics of preferences for spending. *American Journal of Political Science*, 39, 4, 981–1000.

9.1.Zdroje dat:

ARCDATA PRAHA, ZÚ (2020): ArcČR 500 - digitální geografická databáze, verze 3.3.

<https://www.arcdata.cz/produkty/geograficka-data/arccr-500> (03.05.2020).

ČSÚ (2020): Databáze demografických údajů za okresy ČR

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#> (cit. 25.03.2020).

ČSÚ: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 2013 a 2017

– ČSÚ (2017): <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps?xjazyk=CZ> (cit. 25.03.2020)

– ČSÚ (2013): <https://volby.cz/pls/ps2013/ps2?xjazyk=CZ> (cit. 03.05.2020).

DSÚ (2015): Volební výsledky 2015. Statistics Denmark

<https://www.statbank.dk/statbank5a/default.asp?w=1600> (cit. 25.03.2020).

DSÚ (2020): Databáze demografických údajů za obce Dánska, 2014-2015. Statistics Denmark

<https://www.statbank.dk/statbank5a/default.asp?w=1600> (cit. 25.03.2020).

DIVA-GIS (2020): Shapefile Dánska

<https://www.diva-gis.org/datadown> (cit. 03.05.2020).

FACEBOOK (2015): Předvolební příspěvky DF

<https://www.facebook.com/danskfolkeparti> (cit. 21.03.2020).

FACEBOOK (2017): Předvolební příspěvky SPD

<https://www.facebook.com/tomio.cz> (cit. 18.03.2020).

IBM SPSS (2020): Software pro analýzu dat

<https://www.ibm.com/analytics/spss-trials> (cit. 21.03.2020).

9.2. Internetové zdroje:

AKTUÁLNĚ (2013): Předčasné volby do Poslanecké sněmovny 2013, <https://www.aktualne.cz/wiki/domaci/predcasne-volby-do-poslanecke-snemovny-2013/r~i:wiki:3882/> (cit. 23.04.2020)

AKTUÁLNĚ (2017): Úspěšný lov ANO ve vodách ČSSD. Agentura popsala úteky voličů i preference mladých či žen, <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/uspesny-lov-ano-ve-vodach-cssd-infografika-ukazuje-uteky-vol/r~8526d392ae6511e79603002590604f2e/> (cit. 23.04.2020)

BBC (2015): Danish election: Opposition bloc wins, <https://www.bbc.com/news/world-europe-33171549> (cit. 23.04.2019).

ČT24 (2015): „Jsme radikální hnutí“ Okamura má novou stranu, <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1537546-jsme-radikalni-hnuti-okamura-ma-novou-stranu-spd> (cit. 25.03.2020).

ČT24 (2019): K pořízení videa se Strachem se přihlásil vídeňský právník, <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2823956-k-porizeni-videa-se-strachem-se-prihlasil-vidensky-pravnik> (cit. 31.03.2020).

CZSO (2020): Metody pro přepočítání hlasů na mandáty používané v ČR ve volbách od roku 1990, <https://www.czso.cz/documents/10180/20536896/03.pdf/61ddfe2d-cd35-4bfe-9c69-2d496d5c7bce?version=1.0> (cit. 18.05.2020).

DELOY C. (2015): The populists become Denmark's leading right-wing party. <https://www.robert-schuman.eu/en/eem/1600-the-populists-become-denmark-s-leading-right-wing-party> (cit. 18.05.2020).

DUEL (2017): Duel Seznam Zpráv. Hádky kvůli islámu. Okamura se střetnul v ostrém duelu s Pirátem Bartošem, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/hadka-kvuli-islamuzakazeme-ho-v-cesku-rika-okamura-porusujete-lidska-prava-oponuje-pirat-bartos-37948>, (cit. 25.03.2020).

FINANCE (2018): Průměrné mzdy, <https://www.finance.cz/509221-prumerna-mzda-vyssi-nez-100-tisic-kc/>, (cit. 25.03.2020).

HISTORIE DF (2020): Historie Dánské lidové strany, <https://danskfolkeparti.dk/partiet/historie/> (cit. 04.04.2020).

JAGELLO 2000 (2015): Hybridní válka jako nový fenomén v bezpečnostním prostředí Evropy. Praha-Ostrava.

http://data.idnes.cz/soubory/na_knihovna/59A151006_M02_016_20151005-HYBRIDNI-PDF (cit. 18.05.2020).

MF DNES 2017: Průzkum MF DNES: Z Okamurovy SPD a Pirátů se stávají černí koně voleb, https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/pruzkum-volby-mf-dnes-ano-kscm-spd-pirati-cssd-ods.A171005_205230_domaci_mpl (cit. 25.03.2020).

NOVINKY (2015): Okamura si zakládá nové hnutí, <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/okamura-si-zaklada-nove-hnuti-297884>, (cit. 25.03.2020).

Program DF (2002): Program strany Dansk Folkeparti, <https://danskfolkeparti.dk/politik/in-another-languages-politics/1757-2/> (cit. 08.05.2019).

Program SPD (2020): Program hnutí Svoboda a přímá demokracie, <https://www.spd.cz/program> (cit. 25.03.2020).

THE GUARDIAN (2017): Macron beats Le Pen in French presidential election – as it happened, <https://www.theguardian.com/world/live/2017/may/07/french-presidential-election-emmanuel-macron-marine-le-pen> (cit. 13.04.2020).

UNHCR (2015): The sea route to Europe: The Mediterranean passage in the age of refugees. The UN Refugee Agency, <https://www.unhcr.org/5592bd059.html#14>, (cit. 25.03.2020)

WIKIPEDIA (2020): Informace o ostrově Christiansø, <https://en.wikipedia.org/wiki/Ertholmene> (cit. 25.03.2020).

9.3. Přílohy

Příloha č. 1: Analyzované příspěvky SPD

Příloha č. 2: Analyzované příspěvky DF

Příloha č. 3: Souvislost (zlogaritmované) hustoty zalidnění s podílem cizinců

Příloha č. 3: Souvislost (zlogaritmované) hustoty zalidnění s podílem cizinců, zpracováno v programu IBM SPSS, DSÚ (2015): <https://www.statbank.dk/statbank5a/default.asp?w=1600> (cit. 19.05.2020).

